

ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

IX^{то} ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

(ТРЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ).

XXI заседание, Понеделникъ, 23-й Ноемврий 1898 год.

(Отворено въ 2¼ часътъ слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Д-ръ Георги Янколовъ.)

Прѣдсѣдателъ: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарьтъ Козаровъ ще прочете имената на г-да прѣдставителитѣ, за да се види: кой присѣтствува и кой отсъствува отъ днешното засѣдание.

Секретарь Никола Ив. Козаровъ: (Прочита списъка.) Отсъствуватъ г-да прѣдставителитѣ: Василь Ив. Димчевъ, Д-ръ Цони Тотевъ, Димитръ Мишковъ, Жеко Ив. Жековъ, Иванъ Рѣзняковъ, Иванъ Грозевъ, Коста Стефановъ, Коте Кафеджийски, Маринъ Стоиловъ, Никола А. Мариновъ, Петко Катрановъ, Петко Кочанковъ, Стефанъ С. Вобчевъ, Филипъ Атанасовъ, Христо Гендовичъ и Христо П. Славеиковъ.

Прѣдсѣдателъ: Отъ днешното засѣдание отсъствуватъ 16 души; има, значи, нужното число прѣдставители, за да се счете засѣданието законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, има да съобщимъ на Народното Събрание, че е постѣпилъ докладътъ на комисията за провѣряване смѣткитѣ на VIII-то Обикновено Народно Събрание, втора редовна сесия, който ще се тури на дневенъ редъ.

Постѣпилъ е отъ Министерството на Финанситѣ главенъ отчетъ за финансовото положение на държавата прѣзъ 1896 год., който ще се испрати на надлѣжната комисия.

Постѣпило е прѣдложение отъ Министерството на Обществениятъ Сгради, Птищата и Съобщенията за прѣхвърляне на прѣдприятието по построяване Бургаското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Касъ и Лекевъ върху строителното дружество „Батиньолъ“. И то ще се испрати на надлѣжната комисия.

Има да съобщимъ, че разрѣшихъ на Чирпанския народенъ прѣдставител, Маринъ Стоиловъ, осемъ-дневенъ отпускъ, по

домашни причини, и на Харманлийския народенъ прѣдставител, Димитръ х. Баневъ, десетъ-дневенъ отпускъ.

Бѣлоградчикскиятъ народенъ прѣдставител, г-нъ Коста Стефановъ, иска неопрѣдѣленъ отпускъ, до оздравяването му, вслѣдствие едно нараняване отъ народния прѣдставител, г-нъ Добриновичъ. Приема ли почитаемото Събрание да му се даде този отпускъ? (Никола В. Вълкановъ: Колко дни? Има ли медицинско свидѣтелство?) — Медицинското свидѣтелство казва, че ще оздравѣе до три недѣли.

Който приема да се даде на г-на Коста Стефановъ отпускъ, до оздравяването му, да си вдигне ржвата. (Болшинство.) Приема се.

Г-нъ секретарьтъ Пипмановъ ще прочете съкратения протоколъ отъ XIX-то засѣдание.

Секретарь Данчо В. Пипмановъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ XIX-то засѣдание.)

Вълко Нейчовъ: Г-да! Стаямъ да забѣлѣжъ по протокола, който се прочете, че не знамъ защо се казва „прѣдсѣдателствующий“, когато тоя, който е прѣдсѣдателствувалъ, не е билъ прѣдсѣдателтъ, ами е билъ подпрѣдсѣдателтъ на Народното Събрание. Подпрѣдсѣдателтъ въ минутата, когато е прѣдсѣдателствувалъ, е билъ прѣдсѣдателъ. Ние му даваме всичкото почитание и довѣрие като на дѣйствителенъ прѣдсѣдателъ. Защо да се прави тая разлика? Моля, думата „прѣдсѣдателствующий“ да се замѣни съ думата „прѣдсѣдателъ“.

Секретарь Данчо В. Пипмановъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съмъ отбѣлѣжилъ въ началото, че засѣданието се е открило отъ г-на подпрѣдсѣдателя Христо Ивановъ. Тѣй стои въ заглавието на протокола. Но по-нататъкъ дѣйствието, които върши г-нъ подпрѣдсѣдателтъ,

сж дѣйстви, които се вършатъ отъ г-на прѣдсѣдателя, а прѣдсѣдателятъ не застъпва своето мѣсто; затова съмъ поставилъ думата „прѣдсѣдателствующий“.

Прѣдсѣдатель: Тази бѣлѣжка ще се вмѣсти въ протокола.

Който приема прочетения съкратенъ протоколъ за вършенъ и точенъ, да си вдигне рѣката. (Болшинство.) Приема се.

На дневния редъ имаме поставени слѣдующитѣ въпроси:

I. Първо четение: 1) законопроекта за измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сѣдопроизводство; 2) законопроекта за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство; 3) законопроекта за измѣнение чл. чл. 44 и 50-й отъ Закона за давността; 4) законопроекта за измѣнение чл. чл. 11 и 35-й отъ Закона за сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници и чл. 12-й отъ Закона за измѣнение на сѣдия законъ отъ 1897 год.; 5) законопроекта за измѣнение чл. чл. 201, 226, 395 и 483-й отъ Търговския законъ; 6) законопроекта за измѣнение чл. чл. 72, 120, 122 и 245-й отъ Наказателния законъ; 7) законопроекта за измѣнение на чл. 4-й отъ Закона за участието на България въ Всемирното изложение въ Парижъ прѣвъ 1900 год.; 8) законопроекта за измѣнение и допълнение на Закона за уредбата на еснафитѣ; 9) законопроекта за измѣнение и допълнение Закона за беритѣ (акциза) върху питиетата; 10) законопроекта за допълнение Закона за земледѣлческитѣ каси; 11) законопроекта за полицията на крайбрѣжията и пристанищата, и 12) прѣдложението за прѣименуване с. Луковитъ (Плѣвенски окръгъ) отъ село на градъ, и II. Второ четение законопроекта за устройството на сѣдилищата.

I-нъ секретарьтъ Козаровъ ще прочете първия законопроектъ.

Секретарь Никола Ив. Козаровъ: Министерството на Правосѣдието, съ отношение подъ № 10.556, отъ 17-й този мѣсець, е внесло въ Народното Сѣбрание законопроектъ за измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сѣдопроизводство. Сѣществва докладъ до Негово Царско Височество и разрѣшение за внасянието му. (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сѣдопроизводство.

До сега залогътъ, който се вземаше при подаванетоъ касационни жалби, бѣше 20 л. при обтѣжване рѣшение на мирови сѣдии или окръженъ сѣдъ, а при жалбитѣ за отсѣна на рѣшение на апелативенъ сѣдъ се прѣдставяше залогъ отъ 40 л. за всичкитѣ искове, безразлично къмъ цѣната имъ.

За да се внесе за напрѣдъ по-голяма равномѣрность въ това отношение, нахѣри се за справедливо да се увеличи до известенъ размѣръ залогътъ пропорционално съ увеличението на исковитѣ. Известно е, че повечето граждански процеси, които дохождатъ отъ апелативнитѣ сѣдилища до Касаціонния Сѣдъ, по размѣра си не прѣвишаватъ 5.000 л.;

тъй че прѣдлагаемото увеличение на залога за касационнитѣ жалби сръщу рѣшенията на апелативнитѣ сѣдилища ще засѣгне само едно малко количество дѣла.

София, Ноември 1898 год.

Министръ на Правосѣдието: Г. Згуревъ.

Законопроектъ

за измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сѣдопроизводство.

Чл. 714-й се измѣнява така:

При молбата за отсѣна на рѣшение се прилага за вършенъ прѣписъ отъ обтѣженото рѣшение. При молбата за отсѣна на рѣшение на апелативенъ сѣдъ се прѣдстави залогъ:

40 л. по искове отъ стойность до 5.000 л. и по искове, които не подлѣжатъ на отсѣнение;

80 л. по искове отъ стойность отъ 5.000 до 10.000 л.
120 л. „ „ „ „ „ 10.000 „ 20.000 „
200 „ „ „ „ „ „ 20.000 л. на горѣ,
а за окончателно рѣшение на мирови сѣдии и на окръженъ сѣдъ — *двадесетъ лева*. Безъ такъвъ залогъ, молбата се остави безъ послѣдствие, слѣдъ като се изпълнитъ формалноститѣ, прѣдвидени въ чл. 673-й за въззвѣнитѣ жалби. Залогътъ по молба, която не се уважи, постѣжива въ държавното съкровище, а по молба, която е призната за основателна, се повръща на оногози, който го е прѣдставилъ. Отъ прѣдставяние на залогъ се освобождаватъ правителственитѣ учреждения.

Въ чл. 978-й се прибавя, подирѣ числото 931, числото 942, алинея втора.

София, Ноември 1898 год.

Министръ на Правосѣдието: Г. Згуревъ.

Петръ Паланчевъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ нѣколко време, у насъ, на мѣсто да се държи единъ пътъ, който да води съвършено къмъ ограничѣние на разноснитѣ, които единъ български гражданинъ трѣбва да прави, за да добие правосѣдие, напротивъ, съкашъ, че фатално отиваме по единъ пътъ, гдѣто се мѣчатъ да направимъ правосѣдието и неговото добиване въ България за българскитѣ граждани по-сѣкщо. Признато е напоследѣтъ, че едно правосѣдие, въ които и да е държава, толкова по-отговаря на нуждитѣ на гражданитѣ на тая държава, когато е по-евтино; а у насъ, вмѣсто да се стремимъ къмъ това начало, вмѣсто да направимъ правосѣдието, колкото е възможно по-евтино, а ако е възможно даже съвсѣмъ безвъзмездно, плѣ отъ день на день трупаеме нови разноси за това правосѣдие. И какво ще излѣзе? — Ще излѣзе, че ще направимъ правосѣдието недостѣпно за ония български граждани, които нѣматъ сръдства. До сега сѣществуваше у насъ редъ да се плаща 20 л., като касационенъ депозитъ, за обжалване окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѣдии, които постѣпватъ въ окръжнитѣ сѣдилища, или за рѣшенията на окръжнитѣ сѣдилища, които постѣпватъ по касационенъ

редъ въ Касаціонния Сѣдъ. За тия рѣшения се плащаше до сега 20 л. По всички други рѣшения, издадени първо отъ окръжнитѣ и второстепенно отъ апелативнитѣ сѣдилища, касаціонниятъ депозитъ бѣше 40 л. Сега, както се вижда, тоя депозитъ, като се остави въ сѣкия размѣръ за окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѣдии, които ще отиватъ по касаціоненъ редъ въ окръжнитѣ сѣдилища, за всички други рѣшения се измѣнява; но не се измѣнява въ тая смисълъ: да се удовлетвори принципътъ, който сега искатъ да се прокара въ всички европейски законодателства, именно: да се направи, колкото е възможно, по-евтино правосѣдието, а, напротивъ, тои се цѣлъ, да се направи по-скъпо. Извѣстно е, че когато една вещь подлѣжи на покупка — естествено и правосѣдието въ тоя случай се купува — колкото е по-скъпа, толкова е по-недостъпна за немѣющата класа. Ония, които иматъ да платятъ 20 л. касаціоненъ депозитъ, нѣма съмнѣние, че ще намѣржатъ правосѣдие, което търсятъ по касаціоненъ редъ; а ония, които не могатъ да платятъ, естествено, не ще намѣржатъ правосѣдие. А кой нѣма да плати? — Сиромашътъ. Значи, за по-богатитѣ правосѣдието остава достъпно, а за бѣднитѣ нѣма правосѣдие, става по-мѣчно, по-недостъпно за тѣхъ и за нѣкои даже вратата на правосѣдието съвършено се затваря.

Ето защо, г-да прѣдставители, не намѣрвамъ основаніята за достатъчно вѣски, не намѣрвамъ причини тъй налѣжащи и основателни, за да можемъ да измѣнимъ досегашния редъ на работитѣ, по отношение на събиранieto съдебнитѣ мита, или каквито и да сѣ сѣдилищни берии. Ние съ това като изоставяме хубавото начало: да опростотворимъ, да одешевимъ правосѣдието, ние се стремимъ къмъ неговото заскъпване. Азъ мисля, че едно прѣдставителство никога нѣма да се стреми да заскъпи ония нѣща, които сѣ най-необходими за прѣхрана, да кажемъ, на населението въ една държава, защото раздаването на правосѣдието е една храна, нужна за правилното развитие на българския държавенъ организъмъ. Ето защо, г-да народни прѣдставители, ще ви моля, щото този законопроектъ, тъй внесенъ, да го не приематъ, защото трѣтнемъ ли по тоя пътъ, ще се прѣдставятъ и други законопроекти, гдѣто ще видите, че отъ сега нататъкъ, ако единъ човѣкъ напуца нѣкого на улицата или му удари шамаръ, ако този човѣкъ е сиромашъ не ще може да води тѣжба; защото, ако има двама свидѣтели, единиятъ отъ Самоковъ, другиятъ отъ Видинъ, които по случайностъ заминатъ за тия градове, тогава ако обвинениятъ ги повика за свидѣтели и не внесе депозитъ, нѣма да му взематъ жалбата. И какво значи това? — Значи отказъ на правосѣдие — това отъ което трѣбва да се казимъ. Ние прѣграждаме пътя на единъ човѣкъ за да намѣри своето право. Но ще говоря за това тогава, когато му дойде редътъ. Обаче, като повтарямъ онова, което по-напрѣдъ казахъ, като настоявамъ върху него, моля да се не приема тоя законопроектъ, а да остане редътъ, както бѣше до сега, именно: за обжалване рѣшенията на мировитѣ и окръжнитѣ сѣдилища по касаціоненъ редъ да се плаща депозитъ 20 л., а за останалитѣ рѣшения — 40 л. Това ще бѣде най-справедливо. Азъ бихъ желалъ г-нъ Министерътъ на Правосѣдието да излѣзе

въ бѣдѣ съ законопроекти, не които да увеличаватъ съдебнитѣ мита и берии, но които, напротивъ, да ги намаляватъ, защото ние и тъй взимаме отъ българския данѣкоплатецъ достатъчно данѣци; взимаме ги за това, за да му раздаваме правосѣдие, а за тъй трѣбва ли да му взимаме двама и трима данѣка? — Това е несправедливо.

Никола Б. Вълкановъ: Г-да прѣдставители! Възехъ думата да се искамъ по тоя законопроектъ, макаръ че не чухъ мотивитѣ, но имамъ ги на ръка и можъ да черпѣмъ отъ тѣхъ материалъ. Азъ не можъ да се съглася съ мнѣнието на г-на Панаичева, щото правосѣдието у насъ да бѣде безплатно. Това го нѣма никакъ; слѣдователно, не може да бѣде и у насъ. Колкото е по-евтино правосѣдието, толкова е по-капаво. Отъ мотивитѣ на г-на министра се вижда, че за повдиганieto стойността на залога или касаціонния депозитъ, не е другъ мотивътъ, освѣтъ да се съскрати така нарѣченото безполезно подаване на касаціонни жалби. Доказано е у насъ, че всѣки единъ, който остане недоволенъ отъ първата и втората инстанция, като знае, че има и трета инстанция, има нѣма право, въползува се отъ случая, че обжалването на рѣшенията по касаціоненъ редъ е безплатно, подава жалба, въ която изрично казва, че не е благодаренъ отъ рѣшението и моли да се отмени. Мотиви въ жалбата нѣма никакви; указание на нарушени членове отъ закона тоже не съществува. Ако той знае, че за подаване на такава жалба ще послѣдватъ разноски, ще обмисли по-здорово въпроса, ще отиде, при единъ адвокатъ да се посвѣтватъ, ще изучи работата и ако види, че има право и ще му помогне Касаціята, ще подаде жалба; иначе нѣма да даде жалба, защото за него залогътъ е скъпъ, понеже ще трѣбва да вложи 20 л., и да очаква тия 20 л. да ги вземе или да ги пожертвува въ полза на хазната.

Ето защо, азъ мисля, че правосѣдието не трѣбва да бѣде безплатно. Другъ е въпросътъ, че тарифитѣ сѣ голѣми. Депозитътъ отъ 20 л., съществуващъ до сега за рѣшения, обжалвани прѣдъ апелативнитѣ сѣдилища, бѣше малъкъ. Може да се приеме 80 л. да се плаща депозитъ по искове отъ 5.000 до 10.000 л., 120 л. отъ 10.000—20.000 л. и 200 л. отъ 20.000 до на горѣ. Имайте прѣдъ видъ, че нѣма да се лишатъ бѣднитѣ отъ правосѣдие. Прѣди всѣчко, нѣма да бѣде бѣденъ онзи, който има право на 20.000 л. Никоя община нѣма да му даде свидѣтелство, че е бѣденъ. Ето защо, когато единъ мисли, че има право на 20.000 л. отъ извѣстно учреждение или лице, нѣма съмнѣние, че ще намѣри пари за депозитъ. Ако казваме, че заплатитѣ на сѣдитѣ сѣ малки или голѣми и че трѣбва да ги уголѣмимъ, за да бѣдатъ безпристрастни, ами отъ гдѣ ще вземемъ пари, ако не отъ тия берии? Не е право, гдѣто твърди г-нъ Панаичевъ, че сме вземали много отъ данѣкоплатцитѣ, та за тъй трѣбвало да имъ дадемъ по-евтино правосѣдие; когато, напротивъ, ние трѣбва да се стремимъ отъ прихода на съдебнитѣ берии да възнаградимъ сѣдитѣ. Само тогава ще уравниенъ бѣдѣжа. Не всѣки бѣденъ гражданинъ или селянинъ да отива да се сѣди, а само онзи, когото боли, който има право, той

трѣбва да се сѣди. Това право, който иска, трѣбва да го купи. Трѣбва да плати на сѣдинѣ, които ще се произнесѣтъ справедливо въ негова полза. За туй, намирамъ, че таксата, поставена отъ г-на министра, е удовлетворителна и не е голѣма. Обаче, не съмъ съгласенъ съ г-на министра да се плаща 20 л. депозитъ за обтѣжаване окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѣдии. Това е много. Вие знаете, че окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѣдии сѣ до сумата 100 л. Единъ искъ отъ 100 л., щомъ е отхвърленъ, ако човѣкъ иска да си дири правото и трѣбва да даде 20 л. за депозитъ, то той по-скоро би се отказалъ да отива да се сѣди, отъ колкото да даде 20 л. Азъ съмъ съгласенъ да се освободи обтѣжаването на окончателнитѣ рѣшения на мировитѣ сѣдии отъ всяко заплащане, или поне да се тури 5 л. на 100 л. Имайте прѣдъ видъ, че 200 л. се плаща депозитъ за суми отъ 20.000 л. на горѣ, което значи 10%; за туй, нека и за тия рѣшения бѣде касационниятъ депозитъ отъ 5—10 л. За 100 л. много е 20 л. депозитъ.

Вѣлко Нейчовъ: Азъ съмъ ималъ честта и удоволствието да констатирамъ въ възгледовѣ на почтенния Сливенски прѣдставителъ, г-нъ Панацевъ, много пати толкова утѣстни нѣща, щото не можъ да се въздържа да не сподѣля неговитѣ въззрѣния по работитѣ въобще; но въ сегашния случай не можъ да се съгласяя съ него. Азъ съмъ отъ онези, които искатъ сѣкщо правосѣдие; искамъ безпарично помирение между гражданитѣ, но сѣкщо правосѣдие. Обществото е длѣжно да дава на членовѣтъ си безпарично помирение, а пъкъ когато сме подвергнали българското население да купува правосѣдие или да печели помирение съ пари, ние не сме нито логични, нито спестовници. Азъ бихъ искалъ, когато отиватъ лицата прѣдъ мировия сѣдия или прѣдъ окръжния сѣдъ да търсѣтъ правосѣдие, първо да отиватъ на помирение безпарично, а пъкъ когато отиватъ да се сѣдѣтъ, да плащатъ повече.

Г-да! Не е добра система на правосѣдие да се улесняватъ гражданитѣ да си оставятъ работитѣ, да си оставятъ мира на огнищата, та да припкатъ въ сѣдилищата, защото било евтино правосѣдието. Тая система на правосѣдие не е най-добрата. И умове, прѣди ние да мислимъ за българското правосѣдие, сѣ казаха: по-добръ е да има едно лошо помирение, отъ колкото една сѣдба добръ спечелена. Истина е, че всички данъкоплатци на една държава внасятъ данѣцитѣ си въ държавното съкровище, но не е истина че всички граждани, които внасятъ данѣци, отиватъ да търсѣтъ правосѣдие въ сѣдилищата. Право е, слѣдователно, щото тоя, който отива да търси правосѣдие, да плаща повече, било за нежеланието, било за неумѣянето да се помири; защото, когато сѣ отворени вратата на помиренieto, между странитѣ съществува разумѣние на интереситѣ. И въвсѣкога тоя резултатъ може да се добие. Затова, ако искаме да се добие помирение, въ интересъ на пестенiе на врѣме, въ интересъ на пестенiе пари на българското общество, ние неперѣмѣнно трѣбва да направимъ да се раздава сѣкщо правосѣдие. Жалостенъ фактъ е у насъ, който фактъ констатираме всички, че, за никакви работи, нашитѣ хора отиватъ

подъ сѣдъ въ първа инстанция, било прѣдъ мировия сѣдия, било прѣдъ окръжния сѣдъ, и, когато изгубѣтъ дѣлото въ тая инстанция, тѣ отиватъ та исчерпватъ всичкитѣ други пѣтици на правосѣдието, като мислѣтъ да добиѣтъ правото, което въ по-долната инстанция имъ е отказано. Нито една жалба, нито една жалба абсолютно, която е възможна за касация, не е оставена да не бѣде внесена въ касационната инстанция. И пай-важното е това, че тѣжителитъ не опрѣдѣлѣтъ въ касационната си жалба: въ какво именно първостепенниятъ сѣдъ е сбъркалъ. Затова, когато стане сѣкщо правосѣдието, тия, които подаватъ касационни жалби, трѣбва неперѣмѣнно да помислѣтъ, да видѣтъ и да кажѣтъ: да ли дѣйствително първостепенниятъ сѣдъ е нарушилъ закона, и слѣдъ това да отидѣтъ да подаватъ касационна жалба. Но какво става сега?—Всѣкога ще се намѣрѣтъ прошепописци, които да искаратъ отъ глава хората, и да ги накаратъ да отидѣтъ въ по-горната инстанция, само и само да имъ напишѣтъ една жалба, та да вземѣтъ нѣкоя пара. Често пати се случва даже, че нѣкои хора плащатъ на прошепописцитѣ толкова пари за написване жалбитѣ, колкото би трѣбвало да дадѣтъ, за да се помирѣтъ съ своитѣ противници. Така щото, нещастнитѣ мошери сѣ жертва на своето невѣжество, когато сѣ принудени да дадѣтъ за обжалване толкова пари, колкото би трѣбвало, както казахъ, за да се помирѣтъ съ своитѣ противници. Освѣтъ тона, има и такива случаи, че тѣ за инатъ даватъ пари и на адвокати само и само да кажѣтъ, че сѣ касирали дѣлото.

Г-да! Азъ признавамъ, че е нужна една касационна инстанция, но тая касационна инстанция не ще каже, че е инстанция, защото тя е инстанция *suus generis*, една инстанция, която мѣри законитѣ, която гледа: да ли законитѣ сѣ приложени правилно. Сега, въ касационната инстанция се намиратъ толкова жалби, толкова смѣлни дѣла, щото още на първъ погледъ би трѣбвало да се оставѣтъ безъ послѣдствие, безъ да се рѣшаватъ въ публично засѣдание. Тия нѣща би трѣбвало да се прѣкратѣтъ веднажъ. Точкитѣ, които законътъ опрѣдѣля за подаване на касационни жалби, сѣ много ясни. Единъ човѣкъ, когато прѣдлѣжи да внесе една извѣстна сума за касация, ще прѣгледа закона хубаво, за да види: да ли законътъ му дава право да отиде въ Касацията. Да оставимъ, безъ по-голѣми бѣрии, да се прибѣгва въ Касацията, то значи да оставимъ хората да отиватъ и за каквото трѣбва и за каквото не трѣбва въ Касацията или въ окръжния сѣдъ, когато дѣлото е рѣшено окончателно отъ мировия сѣдия.

Азъ, ако взехъ думата да говоря, то е, че съмъ слушалъ, г-да прѣдставители, и всички, може би, сте слушали — или поне онези отъ васъ, които упражняватъ благородната професия на адвокатъ — да се казва отъ мировитѣ сѣдии и отъ сѣдинѣ на окръжнитѣ сѣдилища: ние сме една инстанция *point de transmissions* — единъ видъ точка за прѣдаване дѣлата на по-горната инстанция; ние може да сбѣркаме, но ако имате право, ще го намѣрите въ по-горната инстанция. Трѣбвало би, г-да, да не се мисли така за тия сѣдилища, защото мировитѣ сѣдии и окръжнитѣ сѣдилища, въ кръга на своитѣ атрибути, сѣ настоящитѣ

сждъ, понеже тѣ опрѣдѣлятъ фактитѣ, тѣ даватъ значение на тия факти и, както сж ги тѣ опрѣдѣлили, въ повечето случаи важжтъ за по-горния сждъ да рѣши дѣлото въ една или друга смисль. Ние не знаемъ: да ли въ скоро врѣме ще достигнемъ да имаме такива сждии, но въ всѣхъ случаи жалостенъ фактъ е — и азъ го констатирамъ тукъ отъ моето сѣдалище на депутатъ — че имаме, било въ мировитѣ сждилища, било въ окръжнитѣ сждилища, човѣци, които отиватъ до тамъ, щото да не ги е срамъ да казватъ: „ние сме прѣдавачи на дѣлата въ по-горнитѣ сждилища, а не ги рѣшаваме съвършено“. Напротивъ, споредъ мене, тѣ сж сждитѣ, които опрѣдѣлятъ фактитѣ, които даватъ значение на фактитѣ, и, ако тѣ ги искабжтъ, то и по-горниятъ сждъ ще направи погрѣшка, при рѣшаванieto на дѣлото.

Г-да! Моля да обрпете вашето просвѣтено внимание върху тая точка. Ние знаемъ, че нашитѣ окръжни сждилища разгледватъ углавня дѣла съ сждебни засѣдатели. И какво казва прѣдсѣдателътъ на окръжния сждъ, какво казва секретарьтъ? — Казватъ, че сждебнитѣ засѣдатели не трѣба да мотивиратъ своитѣ вердикти. Прѣдсѣдателътъ слуша показанията на единъ свидѣтель, или показанията на единъ обвиняемъ, а пъкъ секретарьтъ държи перото надъ книгата, чопли, дѣре впитата и гледа наредъ публиката, която присѣдствува, и не гледа своята работа, защото нито показанията на обвиняемия, нито показанията на свидѣтелитѣ, както се узнава послѣ отъ протокола, не сж написани така, както сж дадени. И прокуроритѣ гледатъ отъ своето сѣдалище, безъ да обрпчатъ внимание нито на показанията на свидѣтелитѣ, нито на показанията на обвиняемия. И когато може да се яви единъ свидѣтель да развърже възела на дѣлото, никому не иде на ума да поиска да се запишжтъ вѣрно показанията на свидѣтели. Тогава, ако не се намѣри единъ внимателенъ адвокатъ да поиска да се обрпе внимание върху показанията на свидѣтели, и прокурорътъ не забѣлжи, ще остане да се забѣлжи това въ апелативния сждъ. И затова ние имаме причини да казваме, че има случаи, гдѣто вѣкои човѣци сж оправдани, на мѣсто да бѣжджт осѣдени, и то затова, защото въ протоколитѣ на окръжния сждъ не е имало тия показания, които сж били дадени прѣдъ него. Прѣдъ апелативното сждилище страната, която е повече заинтересувана по дѣлото, като вижда, че извѣстни показания не сж записани въ протокола на окръжния сждъ, е искала да се поправи това, но апелативниятъ сждъ е казвалъ, че е късно вече. Искатъ хората да се викатъ свидѣтели, за да установжтъ това, което е пропуснато, но апелативниятъ сждъ имъ казва, че нѣма нужда да се викатъ толкова свидѣтели, защото двама души били достатъчни, а не да се викатъ 20 души. Вие казвате: ето ви гаранция; ето въ Банката ще депозирамъ колкото пари трѣбватъ, да се викатъ 20 души свидѣтели; ще обезпечж държавата прѣдварително. Но апелативниятъ сждъ казва: нѣма нужда; двама стигатъ. И така, рѣшава криво дѣлото, макаръ и да е право и ясно като слънцето.

Г-да! Азъ искамъ да кажж, че отъ една страна трѣба да се направи сжко правосѣдието, а отъ друга страна

да се добие персоналъ на сждии, който да отговаря на своето високо назначение. И когато онзи день станжжтъ, при разискванието на въпроса за несмѣлѣмостта на сждитѣ, и се искавахъ противъ тая реформа, то бѣше за туй, че бѣхъ възмутенъ отъ казванието на единъ прѣдсѣдател на окръженъ сждъ, че окръжнитѣ сждилища сж като за хадетъ, колкото за да прѣкаратъ работата да отиде въ по-горния сждъ. Не е така. Азъ тукъ, въ лицето на почитаемия Министръ на Правосѣдието, исказвамъ желание, щото той да посвети всичкото си внимание, за да прѣчисти всички тия некаджрни елементи, които позоржтъ правосѣдието. Азъ се исказвамъ, като намирамъ, че законопроектътъ е много на мѣстото си и че не съжъ за евтино правосѣдие, но съжъ за сжкпото правосѣдие.

Ганчо Гаврийловъ: Г-да прѣдставители! Повдигнатиятъ отъ г-на Папанчева въпросъ за такситѣ, които се прѣдвжждатъ за депозиране, при подаванието на касационни жалби, че сж били голѣми и че, слѣдователно, съ това се нанасяло едно обрѣмепение на населението, намѣрвамъ го неумѣстенъ. Намѣрвамъ го за неумѣстенъ особено по мотивитѣ, които четемъ и които сж заставили г-на Министра на Правосѣдието да внесе такова измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сждопроизводство. Освѣнъ, че сж твърдѣ основателни тия митиви, но не намѣрвамъ за умѣстно повдиганieto на тая въпросъ, и за туй, че той е повдигнатъ отъ г-на Папанчева, съ когото бѣхъме на мнѣние за сега да прокараме пѣ-какви подобрѣния още тая година въ бюджета, било по правосѣдието, било по другитѣ вѣдомства, и, между тия реформи, подобрѣния и икономии, прѣпоржчвахме на правителството да намѣри и новѣ источники. За единъ таксътъ основаникъ на доходи, азъ намирамъ и тия такси, които се опрѣдѣлятъ за напрѣдъ въ изжѣненията, които прѣдлага г-нъ Министрътъ на Правосѣдието. Азъ и г-нъ Папанчевъ заедно съ мене, исказахме мнѣние и прѣдлагахме, щото извѣстни реформи да се приложжтъ още тая година. Азъ мислж, че г-нъ Министрътъ на Правосѣдието съ това нововъведение дохожда още отъ сега да намѣри единъ доходъ за нашия бюджетъ и въ сжщото врѣме да изравни въ закона, тѣй да кажж, една несправедливостъ, споредъ мене; защото, вѣрно е, че до сега за подаванието на една касационна жалба се плащаше сравнително малко, ако сумата на такава бѣ отъ голѣма стойностъ, и вслѣдствие на това се натрупвахъ много дѣла въ Касационния Сждъ. Ако се плащатъ тия такси, които се прѣдвжждатъ, а именпо: 40 л. за искове до 5.000 л., 80 л. — до 10.000 л., 120 л. — до 20.000 л. и 200 л. отъ 20.000 л. на горѣ, за които не може да се мисли, че сж голѣми, тогава, освѣнъ че вѣма да има сжществующата до сега несправедливостъ, но нѣма да има и това натрупване на дѣла въ Касационния Сждъ, както до сега, понеже това ставаше много евтино.

Г-нъ Папанчевъ, като адвокатъ, знае каква е таксата, които се плаща на адвоката за една касационна жалба, или по-добрѣ адвокатското право за такава. Нѣ е ли, че ние даваме такса за касационенъ сждъ 40 л., а адвокатътъ взема отъ насъ 240 л.? Щомъ 240 л., които се плащатъ на адвоката, не сж обрѣмепение за страната, не

може и да се мисли, че сж обръменение тия 120 л., които плаща, като депозитъ, и които ще влизатъ въ хазната. Азъ намирамъ една недоричностъ въ това и не мога да се съгласямъ съ г-на Панаичева — при всичко, че по пѣкои въпроси съмъ съгласенъ съ него — че у насъ, наприимѣръ, правосъдието не е много ѣвтино. Дѣйствително, че у насъ правосъдието е малко скѣпничко, но азъ казахъ, че ние обичае много да се сѣдимъ, и за това много е добръ, че правосъдието е скѣпно: едно, за да можемъ по-малко да се сѣдимъ, и второ, да добиемъ единъ доходъ за бюджета. Още повече, поддържамъ, че трѣбва да бѣде по-скѣпно нашето правосъдие, като вземемъ въ съображение и такситѣ на адвокатитѣ. Такситѣ на адвокатитѣ сж три пѣти по-голыми отъ това, което се плаща на сѣда. И затова г-нъ Министрътъ на Правосъдието трѣбваше да внесе още тая година една ревизия по адвокатскитѣ такси; т. е. и Законътъ за адвокатитѣ трѣбваше да се измѣни, за да може отъ тамъ малко да облекчимъ населението; защото отъ една страна нашето правосъдие скѣпно се раздава, а отъ друга — и такситѣ на адвокатитѣ сж прѣскѣпни, та, дѣйствително, става много скѣпно правосъдието ни, както твърди и г-нъ Панаичевъ. Но на всѣки случай, по тоя въпросъ, по въпроса за измѣнение Закона за адвокатитѣ, когато му дойде врѣмето, ако се прѣдстави такъвъ случай, ще говоримъ по това нѣщо.

Сега за сега азъ намирамъ, че тия такси, които се прѣдвѣждатъ въ измѣнението на чл. 714-й отъ Гражданското сѣдопроизводство, не сж голѣми и не заслужаватъ да мислимъ и да говоримъ, че обръменяваме населението.

Министръ Георги Згуревъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще моля да ми позволите да направимъ пѣкои възражения само на г-на Панаичева, който поддържа, че сме увеличавали разносикитѣ по раздаването на правосъдието.

Прѣди всичко, г-да народни прѣдставители, трѣбва да направимъ една разлика между касационния депозитъ и разносикитѣ по гражданскитѣ дѣла. Касационниятъ депозитъ е едно наказание, една глоба, която се налага на тѣя лица, които неоснователно се обръщатъ прѣдъ Касационния Сѣдъ и го прѣдизвикватъ на излишна дѣятелност. Слѣдователно, тукъ има една смѣстевна разлика, и ние не обръменяваме дѣлата съ разноси, а само увеличаваме наказанието, съразмѣрно съ цѣната на иска.

Вие знаете, г-да прѣдставители, че Върховниятъ Касационенъ Сѣдъ не е сѣдъ по смѣствостта на дѣлата; той не е една сѣдебна инстанция, безъ която не може да се мине при разглеждането на дѣлата по смѣствостъ. Неговата задача е да бди за правилното и еднакво приспособление на законитѣ въ цѣлата страна. Странитѣ, които се обръщатъ къмъ Върховния Сѣдъ, трѣбва да иматъ извѣстни основателни мотиви. Тѣ не трѣбва да го обръщатъ на едно учреждение отъ черноработници, та да не може да отговаря на своитѣ функции. Вие ще видите, че Върховниятъ Касационенъ Сѣдъ е прѣтрупанъ съ граждански и уголовни дѣла, особено съ уголовни, благодарение на това, че за уголовнитѣ дѣла нѣмаше прѣдвиденъ никакъвъ депозитъ, а

той за гражданскитѣ е незначителенъ. Трѣбва да кажъ, г-да прѣдставители, че въ другитѣ страни тоя депозитъ за всички дѣла е много по-голямъ, отъ колкото у насъ. Тамъ нѣма и това дробение на депозита, съразмѣрно съ цѣнитѣ на исковетѣ. Вие знаете, че до сега ние имаме за искове до 1001 л. 40 л. депозитъ, и за 50.000 л. пакъ 40 л. Азъ мисля, че това бѣше една несъразмѣрностъ, споредъ цѣнитѣ на исковетѣ, и една несправедливостъ. Несъмнено, че по-голымитѣ дѣла сж по-сложни и изискватъ и повече работа отъ Касационния Сѣдъ. Щомъ лицето се е обръкло неоснователно къмъ него, то ще носи и послѣдствията отъ това свое дѣлание. Съ тѣй, обаче, никакъ не става по-скѣпно правосъдието, отъ колкото е било до сега, защото, ако лицето е въ правото си, депозитътъ му се по-върща обратно.

Но, казва г-нъ Панаичевъ, че много пѣти бѣднитѣ, когато е правъ, щомъ нѣма нуждитѣ сѣрѣства, за да прѣдстави касационенъ депозитъ, той ще бѣде лишенъ отъ правосъдие. Това не е вѣрно, защото споредъ Закона за гражданското сѣдопроизводство, лицата, на които е признато правото на бѣдностъ, се освобождаватъ отъ плащанieto на тоя залогъ. Слѣдователно, законодателятъ е прѣдвидѣлъ и такъвато случаи, за да не бѣде отказано правосъдието на такъвато лица.

Ето защо азъ мисля, че тия възражения, които се правятъ тукъ, не сж основателни.

Колкото се отнася до размѣра, то мисля, че сѣдебната комисиия ще го разгледа, и, ако намѣри за добръ, може да намали или увеличи. Това не играе нѣкое важно значение.

Заради това, ще моля да се приеме по принципъ това измѣнение, и въ комисиата да бѣде разгледано по-обстоятелствено.

Прѣдседателъ: Тѣй като нѣма никой да иска думата, пристѣпваме къмъ гласуване. Моля онѣзи г-да прѣдставители, които приематъ по принципъ законопроекта за измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сѣдопроизводство, и да се испроводи на надлѣжната комисиия, да си вдигнатъ рѣбата. (Волншество.) Ще се испроводи на надлѣжната комисиия.

Секретарьтъ г-нъ Козаровъ ще прочете законопроекта за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство.

Секретарь Никола Ив. Козаровъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство.

1. Новиятъ чл. 460-й сѣ съотвѣтствува на чл. 811-й отъ отмѣненитѣ Врѣмenni сѣдебни правила, който при редактирането на сегашното Углавно сѣдопроизводство е билъ испуснатъ. Въ този членъ е изразено едно отъ основнитѣ начала на уголовния процесъ, че сѣдитѣ, при рѣшаванieto на уголовнитѣ дѣла, се произнасятъ по вътрѣшното си убѣждение, основано възъ обсъжданieto на вслѣжитѣ обстоятелства на дѣлото, взети наедно. Това начало на свободното оцѣля-

вание на доказателствата въ уголовния процесъ, прието отъ всичкитъ съвременни законодателства, като противовѣсъ на тъй нарѣчената формална теория на доказателствата, трѣбва отъ ново да нахѣри мѣсто въ нашето Углавно сѣдопроизводство. За избѣгване на всеко прѣтѣлукване, считамъ за умѣстно да разясня тукъ въ нѣколко думи значението на това начало. Правилото за оцѣняване на доказателствата по вътрѣшно убѣждение не трѣбва да се разбира въ смисълъ, че сѣдитѣ могатъ да рѣшаватъ дѣлата на почвата на лични и безотчетни впечатлѣния. Напротивъ, вътрѣшното убѣждение на сѣдитѣ, по смисла на закона, трѣбва да бѣде резултатъ на всеотранното обсъждане на всичкитъ обстоятелства на дѣлото, трѣбва да има известни логически основания.

2. Както е извѣстно, до сега залогъ се вземаше при подаванетоъ касационни жалби само по граждански дѣла. Споредъ настоящето измѣнение, за напредъ ще се иска подобенъ залогъ и при подаванетоъ касационни жалби по нѣкои уголовни дѣла. Върховниятъ Касационенъ Сѣдъ, по своето назначение, не е инстанция по съществуто на дѣлата, а наблюдава за точното и еднообразното приспособление на законитѣ отъ всичкитъ сѣдилища. За да може той сѣдъ да изпълни въ успѣхъ задачата си, трѣбва, прѣди всичко, да се не затруднява съ неоснователни оплаквания, които безъ полза отнематъ трудъ и врѣме. Статистиката за движението на дѣлата въ Върховния Касационенъ Сѣдъ ни показва най-убѣдително, по колко дѣла се подаватъ неоснователно касационни жалби, съ цѣлъ само да се отлага изпълнението на присѣдитѣ, въ врѣда на правосъдието. Отъ тия статистически данни се вижда, че на 100-тѣхъ дѣла се касиратъ едва 10—15, а всичкитъ други се оставятъ безъ послѣдствие. При тѣзи условия, дълго е на законодатели да ограничи, до извѣстна степенъ, злоупотребленията, които сж очевидни. Съ настоящитѣ измѣнения, ние не искаме да лишимъ гражданитѣ отъ възможността да се оплакватъ прѣдъ Върховния Касационенъ Сѣдъ, а искаме да се узакони една глоба за ония отъ тѣхъ, които съ цѣлъ чужди на правосъдието бъркатъ на послѣдното въ правилното му функциониране. Прѣдъ видъ на горнитѣ съображения и по примѣра на нѣкои европейски законодателства, се направихъ и у насъ нуждитѣ измѣнения, както сж изложени въ настоящия проектъ. Обаче, за да не би извѣстни лица, вслѣдствие на това измѣнение въ закона, да се лишатъ отъ възможность да търсятъ защита прѣдъ Върховния Касационенъ Сѣдъ, направихъ се исключения отъ общото правило за подсѣдитѣ, находящи се подъ стража, и за ония, на които е признато правото на бѣдность. Сѣщо така се исключаватъ и правителствениитѣ учреждения, за които касационниятъ депозитъ би служилъ само за прѣнасяние на суми отъ бюджета на едно министерство въ бюджета на друго.

3. Безспорно е, че всяка държава трѣбва да се стреми, щото правосъдието да бѣде, колкото е възможно, по-евтино и по-достъпно за населението. Но, отъ друга страна, не по-малко е справедливо и друго едно начало, че ония граждани, които никога не се обръщатъ за услуги къмъ сѣдилищата, не трѣбва да се прѣтоварятъ съ разноски за под-

държанieto на тия сѣдилища. Ония, които непосредствено прѣдизвикватъ сѣдилищата на дѣятелность, повече пати за лични поззи, трѣбва и да носятъ по-големи разноски отъ първитѣ. Горнитѣ съображения, ако и да сж мѣродавни повече въ гражданския процесъ, по нашата практика ни принуждава да ги приспособимъ и за частнитѣ уголовни дѣла, които се произвеждатъ повече по началата на гражданския процесъ. Съ това, че у насъ странитѣ по частнитѣ прѣстѣпления се освобождаватъ отъ разноски, освѣтъ че се развива една врѣдна страсть за сѣденie, по още — което е по-осѣдително — върши се съ законитѣ една недостойна търговия.

Вамъ ви е извѣстно отъ бюджета, г-да народни прѣдставители, че около половинъ милионъ харчи държавата за разноски по уголовни дѣла, които всека година се увеличаватъ, благодарение твърдѣ много на злоупотребленията, които се вършатъ. Съ тѣзи измѣнения ние не лишаваме отъ правосъдие бѣдитѣ и добросъвестнитѣ тѣжители; тѣ, както до сега, иматъ пълна възможность да търсятъ защита прѣдъ сѣдилищата.

София, Ноемврий 1898 год.

Министръ на Правосъдието: Г. Згуревъ.

Законопроектъ

за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство.

Слѣдъ чл. 460-й отъ Углавното сѣдопроизводство, се притуря новъ чл. 460-й*:

Сѣдитѣ, както и сѣдебнитѣ засѣдатели, длъжни сж да опрѣдѣлятъ вината или невинността на подсѣдимия по вътрѣшното си убѣждение, основано възъ обсъжданieto на всичкитѣ обстоятелства на дѣлото съвкупно.

Къмъ чл. 567-й се притуря алинея втора.

При жалбитѣ на частнитѣ обвинители, гражданскитѣ иници и обвиняемитѣ срѣщу окончателнитѣ присѣди на окръжнитѣ сѣдилища се прѣдставя залогъ десетъ лева, а срѣщу окончателнитѣ присѣди на апелативнитѣ сѣдилища, по дѣла, разглеждани въ окръжнитѣ сѣдилища, безъ участие на сѣдебни засѣдатели — двадесетъ лева. Безъ тактъ залогъ, жалбата не се приема. Залогътъ по жалба, оставена отъ Върховния Касационенъ Сѣдъ безъ послѣдствие, постѣпва въ държавното съкровище, а по жалба, призната за основателна, се връща на лицето, което го е прѣдставило. Отъ прѣдставителio на залогъ се освобождаватъ държавнитѣ учреждения, а така сѣщо и подсѣдитѣ, които се намиратъ подъ стража или пъкъ имъ е припознато правото на сиромашия.

Чл. 617-й се измѣнява така:

Всичкитѣ разноски по углавнитѣ дѣла ставатъ отъ сумитѣ, които се намиратъ въ распоряжението на правителството. Отъ това правило се исключва производството по частни прѣстѣпления, по които обвинителтъ, ако не му е признато правото на сиромашия, е длъженъ да заплати прѣдварително потребнитѣ разноски. При испѣд-

нонието на присъдител, разносител, които сж означени въ слѣднитъ членове, се заплащатъ отъ лицата, върху които сждътъ ги е възложилъ, а всичкитъ други окончателно се приематъ за смѣтка на хазната. Ако обвиняемиятъ се оправдае, разносителъ, който е направилъ обвинителтъ, оставатъ за смѣтка на послѣдния. Ако пъкъ осъдениятъ се окаже не-сѣстоителенъ, то разносителъ, който той е длъженъ да заплати на обвинителя, се исплащатъ на послѣдния отъ държавното съкровище, а отъ осъдения се прибиратъ, когато стане сѣстоителенъ.

Ст. София, Ноемврий 1898 год.

Министър на Правосъдието: Г. Згуревъ.

Вълеко Нейчовъ: „Сждиятъ, както и сждебнитъ засѣдатели, длъжни сж да опрѣдѣлятъ вината или невинността на подсѣдимия по вътрѣшното си убѣждение, основано възъ обсъжданието на всичкитъ обстоятелства на дѣлото съвкупно“. При този тектъ на члена въ Углавното сждо-производство, апелативната инстанция се явява като съвѣтъ излишна. Азъ въ тази минута, прѣди малко, имамъ честта да забѣлѣжжъ какъ порочно се произвеждатъ разслѣдвания на дѣлата прѣдъ единъ окръженъ сждъ, и че прѣдсѣдателъ на сжда не се мисли абсолютно задълженъ d'office — служебно — да иска да се забѣлѣжи въ протокола всичкото разслѣдване. Като е така, азъ не разбирамъ апелативния сждъ, който е пакъ сжщо *juges de faits* — сждъ на фактитъ — на какво основание ще сжди, когато тамъ има едно убѣждение, изказано въ една присѣда отрицателна или утвърдителна, безъ да има факти прѣдъ себе си. Съ този тектъ окръжнитъ сждилища се упълномощаватъ да не искатъ абсолютно нищо да се забѣлѣзва въ протоколитъ. Ама ще ми се възрази, че защитникътъ е длъженъ да иска, щото всичко това, което констатира въ разслѣдването и което е отъ естество да помогне на неговия клиентъ, да бѣде забѣлѣжено въ протокола. Но щомъ оставимъ една втора инстанция, по-горна, да разгледа дѣлото по същество, необходимо е самиятъ сждъ d'office — служебно — да иска да се запише всичко онова въ протокола, което му се вижда отъ естество да докара до оправдание или осъждане на обвиняемия. И ако ви наведжъ прижъри отъ опыта, този горчинъ опытъ, всички ще кажете, че ние дѣйствително имаме едно много лошо углавно правосъдие. Обвинява се въ единъ сждъ едно лице въ човѣкоубийство. Да не съмъ голословенъ, искамъ да приведа единъ фактъ. Прокурорътъ обвинява и иска смъртно наказание за това, че единъ комшия чулъ нѣщо въ тъмнината. Тъмница било като изъ рогъ, дѣждъ валилъ като изъ ржавъ, комшията тогава дошълъ отъ гората и докаралъ дърва; като сѣднѣлъ да се огрѣе, слушалъ да се пушше на улицата. Дѣждътъ се лѣлѣлъ, но като сѣднѣлъ, чулъ да се пушше. Заинтересувало го какво се пушше; остава грѣянието и излиза на портата, да види: какво е това пушение. Видѣлъ отъ тукъ до тамъ, до стѣната, 2 сѣнки на човѣци, гдѣто се казвало: „азъ ще да го убия“. Но прѣдсѣдателъ на сжда не пита; ние нѣмаме прѣдсѣдатели и сждии да имъ дохожда на умъ какво да питатъ обвиняемия и свидѣлитъ. Това го казвамъ

съ всичката сила на една възмутена душа на лошото правосъдие отъ углавно естество. Може да се намѣри единъ прѣдсѣдателъ по-интелигентенъ да попита нѣкой свидѣтель: Ами чу ли гласа? Познавалъ ли човѣка, комшията? Статуята отъ далечъ познавалъ ли да ѣ видишъ? Отговаря: познавамъ го даже въ тъмнината; познавамъ го по ходението, а особенно по гласа. — Този, който казваше: „ще да го убия“, бѣше ли гласътъ на обвиняемия? Казва: не бѣше. На прѣдсѣдателя не иде на умъ да каже на секретаря да забѣлѣжи това. Прокурорътъ зяпа на друга страна, защитникътъ на друга и на никого не дохожда на умъ да се запише това въ протокола, и остава незабѣлѣно. Искарать 5—6 души свидѣтели-сѣрджи, за да докажатъ, че убийството не е прѣдизвикано отъ страна на убития. — Видѣхме, казватъ, сѣрджи бѣхме. — Защо не хваняхте убиеца? Казватъ: ние го погнѣхме, но не смѣхмѣ да го уловимъ, защото имаше пожъ. Единъ се излъга та каза: ние троица припнѣхме да го гонимъ и всички другари го стигнѣхме и го бихме съ юмруци. Ама прѣдсѣдателъ не пита: вие, като го бихте съ юмруци, защо не го хваняхте да го прѣдадете въ рѣцѣтъ на правосъдието? На прѣдсѣдателя не иде това на умъ, и не иска това важно показание да се забѣлѣжи въ протокола. Убиецътъ казва: азъ убихъ тогова, когато всички ме биехъ, и като нѣмахъ възможность да се спасѣ, извадихъ пожа и го убихъ. Другитъ пъкъ казватъ: той уби по-напрѣдъ човѣка и послѣ бѣга. И това не се забѣлѣзва. Какво става? — Окръжниятъ сждъ го осжда. Дѣлото отива въ апелацията, ама нищо нѣма записано въ протокола. Какво да се прави? Въ апелативния сждъ искатъ да се викатъ 60 души свидѣтели. Казватъ: не трѣбватъ толкова, а само двама. Ето единъ човѣкъ осъденъ отъ окръжния сждъ по прѣнебрѣжение и не по клаузата на закона, защото прѣдсѣдателъ не слушалъ това, което е най-важно, и не е казалъ на секретаря да го забѣлѣжи. Именно по тая причина този тектъ, гдѣто се притура слѣдъ чл. 460-й, не ми се харесва. Веднажъ има отворенъ пътъ за апелация, нѣма нужда да се оставятъ сждитъ на окръжнитъ сждилища да сждѣтъ по убѣждение; защото, ако сждѣтъ по убѣждение, апелативниятъ сждъ, който е сждъ на факти, не ще знае какъ е издалъ окръжниятъ сждъ една присѣда: въ положителна или въ отрицателна смисълъ.

Друго нѣщо, г-да, искамъ да кажъ. Тукъ, понеже се говори за правосъдие, всички знаете, колко е порочно нашето правосъдие, особенно въ углавнитъ дѣла. Ще ви наведжъ единъ фактъ. Казна единъ — случайно се намѣрихъ тамъ — „азъ видѣхъ отъ 7 души човѣци, които дохождахъ въ известна посока, единъ фенеръ горѣше на улицата и най-високиятъ отъ тлпата посѣгнѣ и угаси фенеря“. Прѣдсѣдателъ не се интересува да попита, да каже: дай да видимъ кой е най-високиятъ, кой бѣше той? — Еди кой. Ами вие 7 души защо угасихте фенеря? Вие казвате, че сте отивали на позорище, на театръ. Вие казахте, че имало буря, имало вода, че щѣли сте да се удавите, а пъкъ пробирали сте пята, за да не уалате чоралитъ и чохлитъ. Защо угасихте фенеря, който като бавоско око освѣтляваше пята? Прѣдсѣдателъ трѣбва прѣзъ факти да намѣри обвиняемия

въ убийство. На място това, тѣ осъждатъ единъ човѣкъ, че той прѣдумышлено извършилъ едно убийство.

Та искамъ да кажа, г-да, че или трѣбва да се унищожи втората инстанция, апелативниятъ съдъ, за по-големитѣ углавни дѣла, които се съдѣтъ съ съдебни засѣдатели, или пъкъ, ако оставимъ втората инстанция за такива важни дѣла, да кажемъ на другитѣ първостепенни съди да съдѣтъ по убѣждение, на основание на фактитѣ, и всичкитѣ факти по дѣлото да ги има забѣлѣзани въ протокола, щото да знае по-горната инстанция, апелативниятъ съдъ, на какво основание да съди и рѣшава. Така щото, или направете задължително за окръжнитѣ съди, да рѣшаватъ на основание фактитѣ, и тѣзи послѣднитѣ да блѣщатъ въ неговитѣ протоколи на публичнитѣ му засѣдания, или отмѣнете апелативната инстанция за голѣми углавни дѣла и оставете окръжнитѣ съдилища съ съдебни засѣдатели да съдѣтъ по убѣждение. Отъ двѣтъ едно. Но казвамъ, че вие не можете да оставите на съдебнитѣ засѣдатели, както и на самитѣ съди при окръжнитѣ съдилища да съдѣтъ по убѣждение, като имате по-горна инстанция, която ще се намѣри въ положение да не знае на основание какви факти ще съди. Вие искате съдитѣ отъ окръжнитѣ съдилища и съдебнитѣ засѣдатели да съдѣтъ по убѣждение, да прѣцѣняватъ фактитѣ и да бждѣтъ господари на фактитѣ, а отъ друга страна искате единъ другъ съдъ, отъ трима съди само — защото апелативнитѣ съдилища съдѣтъ безъ съдебни засѣдатели — да могатъ и тѣ пакъ по убѣждение и съображения да измѣняватъ рѣшението на единъ съдъ, който се състои отъ шестъ души: трима съди и трима съдебни засѣдатели. Отъ двѣтъ едно: или оставете окръжнитѣ съди, като господари да съдѣтъ, безъ да отиватъ дѣлата въ по-големи инстанция, или задължете тия окръжни съди да съдѣтъ на основание на фактитѣ, безъ никакви убѣждения. Ние виждаме въ по-напрѣднатитѣ страни на свѣта журито да съди по убѣждение, но той е господаръ на тази съдба и никой не може да прѣиначи неговото рѣшение, освѣнъ касационниятъ съдъ, който ще съди: да ли законътъ е правилно или неправилно приложенъ. Но у насъ има аномалия, защото, отъ една страна искате съдитѣ по убѣждение да съдѣтъ, а отъ друга страна оставате по-горнитѣ съди да съдѣтъ по факти, които факти трѣбва да бждѣтъ изложени и доказани четвъролично, и тия съди пакъ да съдѣтъ по убѣждение. Не можете, г-да, да си прѣдставите какви неправди се вършатъ съ тази нещастна процедура у насъ, като едни отъ съдитѣ се оставятъ да съдѣтъ по убѣждение, а съдитѣ отъ по-горенъ съдъ да съдѣтъ по факти. Ние съ това, г-да, оставяме невинни човѣци да бждѣтъ окончателно опропадени било съ имотъ, било съ животъ или честь, и оставяме, отъ друга страна, злодѣйци, безъ никакво наказание, да избѣгватъ правосъдието, за да може да правятъ повече злини. Отъ двѣтъ едно: ако искате да оставите този текстъ на закона, съдитѣ да съдѣтъ по убѣждение, тогавъ махнете апелацията за голѣми углавни дѣла; ако ли искате да оставите тия дѣла и за апелацията, тогавъ рѣчете, че съдитѣ на окръжния съдъ и

съдебнитѣ засѣдатели трѣбва да съдѣтъ, на основание на факти, които факти трѣбва да бждѣтъ изложени въ протокола на публичното засѣдание. Отъ тази алтернатива нѣма какъ да шавнете. Азъ не мога да се съглася, че трѣбва да има единъ протоколъ, колкото да се каже, че е изпълнена формалността на процедурата, и на основание на единъ сухъ протоколъ, апелацията да съди по смѣстество. Нѣма по какво да съди: нѣма факти, нѣма протоколъ, въ който да блѣщатъ тия факти. Странитѣ или държавата ще сж длѣжни да се излагатъ на нови разноски, за да се извърши едно ново разслѣдване на фактитѣ. Или пъкъ странитѣ сами ще да се излагатъ на разноски, за да каратъ съда да прави ново разслѣдване на фактитѣ на тѣхни разноски. Въ заключение ще кажа, че ако турите този текстъ въ Закона за углавното съдопроизводство, щото окръжнитѣ съди да съдѣтъ по убѣждение, тогавъ махнете апелацията. Дайте да разумѣ окръжниятъ съдъ, че той е дѣйствиеленъ съдъ на фактитѣ и да служи не като point de transmission, т. е. само да прѣдава дѣлата въ по-горния съдъ, но всичко да разбира, всичко да разслѣдва и да съди окончателно. Но вие не смѣете да оставите такъвъ текстъ въ Закона за съдопроизводството по углавнитѣ дѣла, и да оставите въ същото врѣме и апелацията, като станатъ едни разноски въ окръжния съдъ, да станатъ други разноски и въ апелативния съдъ, за да се разслѣдватъ отъ ново фактитѣ, които въ окръжния съдъ не сж били достатъчно разслѣдвани, или никакъ, и двойни разноски да ставатъ.

Азъ, г-да, поронвамъ една сълза надъ това правосъдие, което толковъ слѣпо върши своитѣ работи въ окръжнитѣ съдилища, гдѣто прокуроритѣ мислятъ, че тѣ сж длѣжни заключения само да даватъ, безъ да си даватъ трудъ да испытватъ работитѣ. Бѣше единъ прокуроръ, който има дързостта да позори правосъдието, като ваза на обвиняемия: мълчи бе; ти нѣмашъ право да говоришъ; ти лѣгнешъ. Както бѣше случая съ оня прокуроръ въ Австрия, който бѣ казалъ на адвоката: ти нѣмашъ право да говоришъ толковъ много; азъ съмъ делегатъ на Негово Императорско Величество, а ти си защитникъ на единъ обвиняемъ, който заравъ ще поси синджирѣ, или чиято глава ще падне въ кошника. Но адвокатътъ му рѣкълъ: да, г-не прокуторе, но, ако Негово Императорско Величество знаеше кой си ти, какъвъ си прокуроръ, той нѣмаше да те назначи, нѣмаше да те остави да стоишъ тукъ; менъ ме знае обвиняемиятъ и ми е далъ пълномощие да го прѣдставлявамъ, а ти си прѣдставителъ безъ довѣрие. Така се обърна и свършилъ адвокатъ съ тоя прокуроръ за удоволствие и смѣхъ на публиката.

Та искамъ да кажа, г-да, че ако е нужна реформа, то е, че трѣбва да се прѣчисти персоналетъ на правосъдието, като се захване отъ прокуроритѣ — говорѣ за прокуроритѣ прѣдъ окръжнитѣ съдилища, а сжщо и за прокуроритѣ прѣдъ апелативнитѣ съдилища, защото има прокурори некадърни. Ако бѣше нужно да посоча на факти, азъ щѣхъ да ви приведа, г-да, такива факти, които да ви накаратъ да се възмутите отъ такова правосъдие. И ще дойде тукъ да се гласува бюджетътъ на Министерството на Правосъдието, и тогавъ азъ ще станя да кажа, че не щѣ да гласувамъ

бюджетът за правосъдие, ако това остане така, и ще докажж още тогава и основността на моите възражения.

Иванъ М. Абрашевъ: Г-да прѣдставители! По въпроса, който повдигна г-нъ Вълко Нейчовъ, относително допълнението къмъ чл. 460-й на сега дѣйствующето Углавно сѣдопроизводство, по новата редакция на този членъ, има да кажж, че претенцията въ този случай на г-на Нейчова не бѣше такава, да иска измѣнение въ закона, освѣнъ просто да повдигне и искаже единъ оскорбление противъ извѣстни прѣдсѣдатели и прокурори на окръжни сѣдилища. Това пѣмаше абсолютно нищо общо съ статията, която се прѣд-вижда въ този законъ. Ние знаемъ, че въ всички държави, въ всички цивилизовани страни има институти на журитѣ; установенъ е институтътъ на сѣдебнитѣ засѣдатели. Г-нъ Нейчовъ се явява противъ този установенъ у насъ институ-тъ, противъ института на народни сѣдѣ, който сѣди по убѣждение и казва, че тѣ, журитѣ, трѣбва да сѣдѣтъ по факти, за да може да се намѣри онази правда, която се гони. Отъ друга страна, той заявява своитѣ претенции и казва, че не можемъ да имаме довѣрие въ прѣдсѣдателитѣ, защото тѣ, казва, много отъ фактитѣ не записватъ въ протокола. Какво разбирате вие, когато той се явява противъ прѣдсѣдателитѣ на сѣдилищата, които единъ денъ ще заемжтъ мѣсто въ апелацията? Той се явява съ недоовѣрие къмъ този институтъ, който се нарича народенъ сѣдѣ. Е добръ; когато нѣмаме довѣрие въ сѣда, когато нѣмаме довѣрие въ тѣзи лица, които ние избираме да ни сѣдѣтъ, то въ такъвъ случай кой трѣбва да ни сѣди? Значи, нѣмаме довѣрие въ никого. Въ такъвъ случай, ние трѣбва да унищожимъ сѣдилищата у насъ. Не ни трѣбватъ сѣдилища.

Г-да народни прѣдставители! Съ тази редакция, съ този текстъ за допълнението на чл. 460-й отъ Углавното сѣдопроизводство се повдига престижътъ на народнитѣ сѣдилища у насъ, именно престижътъ на сѣдебнитѣ засѣдатели, че тѣ трѣбва да сѣдѣтъ по убѣждение. А г-нъ Нейчовъ знае, че когато всичкитѣ сѣдии сж съгласни по произнасянето на единъ вердиктъ, никога тои вердиктъ не подѣлжи на обжалване прѣдъ апелативнитѣ сѣдилища, а подѣлжи на обжалване на право въ Касаціонния Сѣдѣ. Само когато нѣкои отъ сѣдитѣ сж на особено мнѣние, тогавъ се дава право на апелативнитѣ сѣдилища да разрѣшжтъ този въпросъ. Заради това, г-да прѣдставители, рѣчта на г-на Нейчова, относително тази статия, бѣше неумѣстна, и за туй именно искахъ да ви освѣтлѣж, че чрѣзъ тая редакция се дава онзи голѣмъ престижъ, който трѣбва да има народниятъ сѣдѣ.

Министръ Георги Згуревъ: Г-да прѣдставители! Азъ не очаквахъ, че новиятъ чл. 460-й, който се прѣдлага въ Углавното сѣдопроизводство, може да повдигне нѣкакъвъ споръ и въобще нѣкакви разисквания. Прѣди всичко, г-да прѣдставители, той не е новъ членъ; той е дѣйствувалъ въ нашитѣ Врѣмения сѣдебни правила до тѣхното отиѣня-ване. Съ издаването на новото Углавно сѣдопроизводство, тоя членъ бѣше изоставенъ по причини, които не сж ми извѣстни, но на практиката се оказа, че безъ този членъ углавниятъ сѣдѣ не може да раздава правилно правосѣдие.

Принципътъ, изразенъ въ чл. 460-й, е единъ принципъ, който е въ противовѣсъ на тѣи нарѣчената формална теория на доказателствата по углавнитѣ процеси. Той е принципътъ на свободната оцѣнка на доказателствата отъ страна на сѣда. И днесъ никой нѣма да поддържа тази формална теория, която се е отиѣнила съ распоряжанието на този членъ. Въ всички закони, въ всички углавни процедури ще намѣрите такъвъ единъ членъ, който казва, че сѣдитѣ трѣбва да опрѣдѣлятъ виновността или невинността на подсѣдимия по своето вътрѣшно убѣждение, основано на съвокупността на всички обстоятелства. То не значи, че сѣдѣтъ може да дѣйствува безъ контролъ, че той може да вземе единъ обстоятелства, а да изостави други. Законо-дательтъ не счита за нужно да свързва углавния сѣдѣ съ нѣкакви правила при оцѣнката на доказателствата. Сѣдѣтъ остава съвършено свободенъ, когато изслуша всичко казвото бѣде прѣдставено въ засѣданието, като оцѣни всички данни, да изложи своето вътрѣшно убѣждение, като вземе въ внимание всички обстоятелства по дѣлото, и когато издаде една мотивирана присѣда, той трѣбва да направи едно изложение на мотивитѣ, отъ които да се вижда, какъ се е сложило у него това вътрѣшно убѣждение. Но, казвамъ, туй вътрѣшно убѣждение трѣбва да бѣде основано възъ обезсѣданието на всичкитѣ обстоятелства на дѣлото съв-купно, безъ да сж нуждни прѣдварителни нѣкакви правила за това. Прѣдъ видъ на това, азъ считамъ, че и рѣчъ не може да бѣде за неприеманieto на този чл. 460-й отъ Углавното сѣдопроизводство.

Но г-нъ Нейчовъ възбуди другъ въпросъ — въпросъ за смѣстуванието на апелативнитѣ инстанции. Азъ мислѣж, че на този въпросъ тукъ не е му мѣстото; мѣстото му е другадѣ, именно въ законопроекта за устройството на сѣдилищата, който е вече внесенъ и скоро ще бѣде раз-гледажъ на второ четение. Така щото, тамъ той може да повдигне този въпросъ. Има и въ теорията едно течение, че апелативната инстанция е много пжти излишна и без-полезна, именно прѣдъ видъ на това, че когато углавниятъ сѣдѣ по общото правило трѣбва да рѣшава дѣлото непо-срѣдствено, на основание на всичкитѣ обстоятелства на дѣлото съвкупно, то апелативниятъ сѣдѣ много пжти трѣбва да разгледа и рѣшава дѣлото на основание писмено про-изводство, и повечето пжти не непосредствено, както прѣд-вижда углавниятъ процесъ. Но това е единъ въпросъ съвър-шенно отдѣленъ отъ този, който сега разискваме, и азъ мислѣж, че когато дойде врѣме да разглеждаме Закона за сѣдоустройството, тогавъ може да се възбуди и този въпросъ.

Не можж обаче, да не искажж своето съжалѣние за напад-китѣ, които г-нъ Нейчовъ отъ нѣколко врѣме насамъ хвърля върху правосѣдието у насъ. По-добръ щѣше да направи г-нъ Нейчовъ, ако е онеправданъ отъ нѣкой сѣдебенъ органъ (Вълко Нейчовъ: Азъ не съмъ онеправданъ!) По-добръ, казвамъ, щѣше да бѣде, ако той бѣше направилъ луждната постѣпка прѣдъ надлѣжното мѣсто, за да се вземехъ, ако има основание, мѣрки противъ лицето, което го е онеправ-дало, отъ когото да напада тукъ, въ Народното Сѣбрание, всички сѣдии и всички прокурори, че не стояли на висотата

на положението си и че позорили правосъдието, и други неумѣстни татаквания.

Прѣдсѣдателъ: Пристигаме къмъ гласуване. Молишъ г-да прѣдставители, които приематъ законопроектътъ за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство... (Маню Вояджиевъ: Искамъ думата!) Г-нъ Вояджиевъ има думата!

Маню Вояджиевъ: Г-да прѣдставители! Понеже е въпросъ за прѣвращане на надлѣжната комисиия законопроектътъ за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ Углавното сѣдопроизводство, за изучаване, азъ мисля, че мѣстото му е сега да се направятъ още нѣколко бѣлѣжки върху този законопроектъ. Гледамъ, че въ този законопроектъ се прави едно прибавление къмъ чл. 567-й — прибавя се една втора алинея, споредъ която ще се взиматъ депозити за жалбитѣ, които могли би да се подаватъ срѣщу присѣдитѣ на сѣдилищата, въ размѣръ: за едни 20 л., а за други — по-малко. Азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че туй нововъведение съ нищо не се оправдава. До сега, вие знаете, че касационенъ депозитъ у насъ се взимаше само по гражданскитѣ дѣла. Колкото се отнася до углавнитѣ дѣла, касационенъ депозитъ не се взимаше, както, впрочемъ, не се взима и въ други мѣста за дѣла отъ подобно естество. Азъ не знамъ, по какви съображения Министерството на Правосъдието е счело за добръ да иска измѣнението на този чл. 567-й съ прибавка на една алинея, въ смисълъ, да се взима касационенъ депозитъ и по углавни дѣла. Азъ, за себе си, колкото, може би, министерството, респективниятъ министъръ, и да намира за умѣстно прокарването на това начало — да се взима касационенъ депозитъ и по углавни дѣла; колкото зарадъ него и да има своягазон, намирамъ, че такова нѣщо не би трѣбвало да се приема, именно зарадъ туй, защото, както казахъ прѣди малко, таквъ касационенъ депозитъ по углавни дѣла нигдѣ не се изисква отъ лицата, които, по една или по друга причина, могли би да бѣдѣтъ недоволни отъ присѣдитѣ, издадени срѣщу тѣхъ. Възможно е да ми се възрази, че има мнозина, които, за да спечелѣтъ врѣме, съ мѣсто или безъ мѣсто, отиватъ да се тѣжѣтъ отъ присѣдитѣ, издадени срѣщу тѣхъ отъ първата или втората инстанция, и по този начинъ обрѣмѣняватъ нашитѣ сѣдилища съ крупна работа. Туй може да е вѣрно. Азъ даже допускамъ, че могло би да се намѣрѣтъ много обвиняеми, които могатъ по една или по друга причина да подадѣтъ касационна жалба, безъ да рассчитатъ, че тая касационна жалба не ще да има какъвъ да е практически резултатъ. Туй, обаче, че могло би да се намѣрѣтъ 5, 10, 20 или 50 души български граждани, осѣдени за извѣстни прѣстѣпления, които да даватъ касационна молба, само за да печелѣтъ врѣме, не е още основание да приемемъ единъ принципъ новъ и, може би, много своеобразенъ, и принципъ който ще фигурира само въ нашата углавна процедура. Зарадъ туй, моето мнѣние е, че комисията по Министерството на Правосъдието ще направи актъ отъ голѣма мѣдростъ, щото, прѣди да приемемъ туй нововъведение, да го обсежи много хубаво. Азъ намирамъ, че по углавнитѣ дѣла, било че тѣ могли би да бѣдѣтъ отъ

общественъ характеръ или отъ частенъ характеръ, нѣма си мѣстото да се прокара началото, щото за касационнитѣ жалби да се взима касационенъ депозитъ; защото, углавнитѣ дѣла, прѣди всичко, интересуватъ държавата отъ една страна, а отъ друга страна, досѣгатъ, може би, най-чувствителната страна на който и да би билъ български гражданинъ. Азъ знамъ, че има маловажни дѣла, по които често пѣти странитѣ минаватъ и третѣ инстанции, и даже, може би, не толкозъ на мѣсто. Но съгласете се, г-да народни прѣдставители, че даже въ случай, когато единъ български гражданинъ могълъ би да бѣде неоправданъ отъ първата или втората инстанция, не може да му се вѣрни въ грѣхъ, че отива въ третата инстанция да търси правосъдие; защото сѣщиятъ би могълъ да прѣцѣпи даннитѣ и обстоятелствата, по които го осѣждатъ, за неоснователни, за такива, които паранѣватъ неговото честолюбие, и че може да намѣри удовлетворение въ послѣдната инстанция, и да се убѣди само тогазъ, когато и Касационниятъ Сѣдъ му каже, че нѣма право. Сега, защо да прѣграждаме пѣтя на тия хора? Ама казвате, нека въ такива случаи пожертвуватъ 10, 15 или 20 л. Защо да туряме прѣграда чрѣзъ пари на хората, които искатъ да търсѣтъ правосъдие по една или друга причина въ третата инстанция? Както щете, г-да народни прѣдставители, но мисля, че това е несправедливо. Може да се помисли за минута, че разносикитѣ отъ день на день ставатъ по-грамадни за държавата отъ появяването на пропастъ процеси отъ туй естество. Българскитѣ граждани, срѣщу непомѣрнитѣ тежоби, които носѣтъ срѣмъ държавата, както щете, г-да народни прѣдставители, но най-сегнѣ иматъ право да искатъ да иматъ уредено едно безплатно правосъдие по такива дѣла. Зарадъ туй, отъ такива дѣла, даже прѣдъ перспективата, че могло би да се обрѣмени държавното съкровище съ 10, 20 или 50.000 л. още не е причина да искаме да спечелимъ тия пари отъ гърба на тия хора, които отиватъ да се тѣжѣтъ. Поради тѣзи причини, бихъ молилъ комисията да не приема, въ никой случай, тази алинея къмъ чл. 567-й. Това само имамъ да кажъ.

Петръ Палапчевъ: Г-да народни прѣдставители! По първи прѣдставенъ законопроектъ отъ г-на Министра на Правосъдието, за измѣнение количеството на вносимия депозитъ по гражданскитѣ дѣла, азъ, отъ части, тогазъ съосмисляхъ и до втори законъ, който знаехъ, че ще се поднесе на нашето просвѣтено внимание и разглеждане, и който, дѣйствително, сега се разглежда. Сега ще развижъ тази мисль по този законопроектъ, именно мисльта си, относително измѣнението на чл. 567-й, къмъ който се прѣдлага да се притурѣ една втора алинея, и относително чл. 617-й, който съвършено се измѣнява.

Г-да народни прѣдставители! Отдѣвѣ го казахъ и пакъ го поддържамъ, и всекога ще поддържамъ, че трѣбва винаги да се стремимъ да направимъ едно, не само колкото е възможно по-евтино правосъдие, но колкото е възможно да достигнемъ съвършено идеала на раздаване това правосъдие, именно неговата безплатностъ, било то по гражданскитѣ, било то по углавнитѣ дѣла. Наистина, има привърженици и за единия

и за другия принцип. Един казват: защо по граждански дѣла, когато известен човѣкъ се съди и ще получи пари, да не плати на съда за труда, който е употребилъ при рѣшаването на дѣлото? Но има и противници на това мнѣние, които казватъ, че този гражданинъ, който има богати искове, естествено, плаща повече данѣкъ на държавата, а бѣдниятъ по-малко. И защо плащатъ данѣци? — За да поддържатъ правосъдието и другитѣ отрасли отъ управлението. Следователно, ако му взимате, вѣтъ отъ данѣцитѣ, и разни съдебни мита или берии, вие му взимате два данѣка. Но тъй или иначе, този принципъ за съвършено безплатното раздаване на правосъдието не е усѣлѣ да намѣри своето прокарване въ законодателството, колкото се касае до гражданскитѣ дѣла. Други сж, обаче, г-да народни прѣдставители, началата за безплатното раздаване на правосъдие по углавнитѣ дѣла. До колкото е намѣ известно, до колкото сжъ говорили съ нѣкои свои уважаеми другари, които сж се занимавали много по тази частъ, ние не знаемъ никѣдъ другагѣ да е въведено заплащането на каквито и да било мита или други берии по воденето на углавнитѣ дѣла, и, види се, че за първѣ пътъ ще да е въ България, гдѣто се въвеждатъ такива даждии. Па най-сетѣ, има ли го другагѣ или го нѣма, то е други въпросъ. Важното е: право ли е да бждѣтъ въведени сега у насъ, когато ние, въ продължение на толкова години, не сме имали такива берии и когато, ако ги има нѣйдѣ, по-големата частъ отъ европейското законодателство не познава тия депозити, каквито се прѣд-виждатъ въ втората алинея на чл. чл. 567 и 617-й отъ внесенния законопроектъ. Въ втората алинея на чл. 567-й се прѣдвижда, че ще се внася 10 л. депозитъ срѣщу окончателнитѣ присъди на окръжния съдъ и 20 л. срѣщу ония на апелативния. Това е единъ новъ данѣкъ, една нова берия, която трѣбва да плащатъ оиѣзи, които иматъ нужда отъ по-горно правосъдие. До колкото видѣхъ, г-да народни прѣдставители, мотивитѣ на г-на Министра не сж нищо друго, освѣнъ, че се гони цѣльта да се намали работата на Върховния Касационенъ Съдъ, който, може би, има 24 члена и за който ние харчимъ нѣколко стотини хиляди лева. Казва г-нъ министрътъ въ своитѣ просвѣтени мотиви, че, понеже отъ всичкитѣ дѣла, които постѣпватъ по касационенъ редъ, отъ категорията на тия, за които се иска прѣдварително внесенъ депозитъ, едва ли има 30% основателни, а другитѣ сж неоснователни, и по всѣка вѣроятностъ правѣтъ се съ цѣль само, за да закъсѣе привеждането въ изпълнение присъдата, то за да се прѣсѣче това недобросъвѣстно дѣйствие на тия г-да, да внесатъ поне една глоба отъ 10 л. за окончателнитѣ присъди на окръжнитѣ съдилища и 20 л. за такива на апелативнитѣ. Но менъ ми се чини, г-да народни прѣдставители, че мотивъ такъвъ, какъвто е прѣдвиденъ отъ г-на Министра на Правосъдието, не може да бжде приетъ. Ако дѣйствително има недобросъвѣстни хора и исватъ да злоупотребяватъ съ даденото имъ право да касиратъ извѣстни присъди, то това не значи още, че трѣбва да се налага известна глоба и на ония, които не сж недобросъвѣстни.

Г-нъ Министрътъ на Правосъдието мисли, че ако гудимъ тая глоба, то за въ бждѣще ония, които знаѣтъ, че нѣма да печелѣтъ, нѣма да дадѣтъ 20 л. депозитъ. Нека ми бжде позволено въ случая, да не бждѣ съгласенъ съ тия негови мотиви и възрѣния. Оиѣзи, който иска да отложи изпълнението на една присъда, който иска да бжде недобросъвѣстенъ, за него малко ще важѣтъ тия 20 л. глоба. Ами какво ще кажете, г-да прѣдставители, за ония бѣдни, за ония неимѣющи срѣдства човѣци, които, макаръ да съзнаватъ че сж прави и, ако обжалватъ присъдата по касационенъ редъ, ще получатъ отгѣпенето ѣ, нѣматъ да заплатѣтъ 10 л., ако окончателното рѣшение е издадено отъ окръжно съдилище, и 20 л., ако е издадено отъ апелативно съдилище? Тогава какво ще бжде? Г-нъ министрътъ казва, че за такъвъ има лѣкъ: ще прѣдстави свидѣтелство, че е бѣденъ. Ехъ, г-да прѣдставители, ако знаете колко мжно се добива отъ кметствата едно свидѣтелство за бѣдностъ, вие тогава ще разберете, че се затваря пътѣтъ на правосъдието. Ако кметѣтъ е добъръ човѣкъ, иди-дойди; той още на часа ще издаде свидѣтелство; но ако е сърдитъ-суратъ, ще хвърли прошенето и ще каже: не издавамъ такова свидѣтелство, или пъкъ ще каже: ела утрѣ, ела другъ день, и третиятъ день ще ви испѣди. По тоя начинъ ще изгубите още 10 л., които може да изработите въ тия 2—3 дена. Азъ поне не знаѣмъ случай, гдѣто единъ човѣкъ, който е искалъ да извади свидѣтелство за бѣдностъ, да е изгубилъ по-малко отъ единъ день. Единъ день, той е 2—3 л. и 1 л. за прошение, ето ставатъ 4 л. Това не е ли сжщата глоба? Азъ казвамъ, че въ най-благоприятния случай може да се извади свидѣтелство за единъ день. Случава се, обаче, че въ два, три и петъ дни хората едвамъ могатъ да извадятъ свидѣтелство. Дава единъ човѣкъ прошение, казватъ му: хайде, иди си, ще пратимъ асентипа да испита за имущественното и сѣмейното ви положение. Агентиятъ ще излѣзе отъ кметството, ще съдне въ нѣкой дюкянъ да прѣкара цѣль день и на другия день ще донесе справка, че сѣмейното положение на еди-кого е такова и такова, има ниви, лозя и пр. Ако това не може да узнае отъ компшиятъ, агентиятъ ще отиде при бирника да прави справка въ емлячнитѣ книги и бирникѣтъ може да му каже: имамъ днесъ работа, ела утрѣ. По тоя начинъ хората губѣтъ врѣме. И какво ще излѣзе отъ това? — Ще излѣзе, че този човѣкъ, вмѣсто да се освободи отъ глобата, която се внася прѣдварително, като депозитъ, той ще плати тая глоба, макаръ и въ по-малѣкъ размѣръ, чрѣвъ изгубване на работни дни съ ваденето на свидѣтелство за бѣдностъ, чрѣвъ плащането на адвоката и променописеца за написване прошение, за искание свидѣтелство. Така щото, азъ приемамъ, г-да прѣдставители, даже да има 90% недобросъвѣстни податели на касационни жалби, доста е да има 10% добросъвѣстни, даже 5%, и ако сж бѣдни, не трѣбва да имъ се загради пътѣтъ, за да намѣрѣтъ правосъдие по касационенъ редъ. Даже заради тѣхъ ще направимъ прѣстѣпление, ще направимъ грѣхъ, ако приемѣтъ закона тъй, както е прѣдставенъ. Даже единъ случай да има, гдѣто

единъ добросъвестенъ човѣкъ, който наистина търси правосъдие въ Касаціонния Сѣдъ, и ако по единъ или другъ начинъ се намира въ невъзможностъ, по нѣмание на срѣдства, да даде касаціонна жалба, даже и за този единственъ случай не трѣбва да приемаме закона тъй, както е представенъ, като допускаме, че 99% сж недобросъвестни.

За туй, г-да прѣдставители, понеже се съдържатъ и други законоположения въ настоящия законъ, по принципъ нѣмамъ особено противъ първия членъ нищо и бихъ молилъ да се приеме този законъ; но нека съ всичкото внимание и старание комисията по Министерството на Правосъдието да го проучи и тогава, когато се увѣри, че е нужденъ, да го приемѣ. Обаче, азъ съмъ увѣренъ, че г-да прѣдставителитѣ напълно съзнаватъ това, което азъ искахъ, и че това мое казване нѣмаше за цѣль друго, освѣнъ да убѣдѣ народнитѣ прѣдставители, че, съ приеманieto на тоя членъ, на много хора ще се затворятъ вратата на Касаціонния Сѣдъ, за да обжалватъ присѣдитѣ, които се издаватъ срѣщу тѣхъ по извѣстно дѣяние.

Дохождамъ до измѣнението на чл. 617-й. Азъ също съмъ противъ измѣнението на този членъ, защото и той нѣма за цѣль друго, освѣнъ пакъ до една степенъ да ограничи, да намали правото на извѣстни хора да търсятъ правосъдие въ сѣдилищата. Този членъ има за цѣль, щото гражданскитѣ тѣжители, които обосноваватъ своитѣ тѣжби и на доказателства, съдържащи свидѣтелски показания, когато призоваватъ свидѣтели, прѣдварително да внесатъ въ сѣда известна сума за денгуби, а ония, които нѣматъ срѣдства, се освобождаватъ, слѣдъ като прѣдставятъ свидѣтелство за бѣдностъ. Каква цѣль се гони съ това? Казватъ, че имало недобросъвестни хора, които злоупотрѣбавали, които прѣдставяли 20 души свидѣтели, и като знаели, че не имъ се искатъ прѣдварително разноси или депозитъ за денгубитѣ на свидѣтелитѣ, тия хора свободно отивали до вратата на сѣдилищата и пълняли сѣдилищната архива съ недобросъвестни, празни и голословни обвинения. Не отказвамъ, че има и такива хора; но това не е мотивъ. Ами въ сѣщото врѣме може да има много добросъвестни хора, които иматъ нужда отъ свидѣтели, и ако имъ искаме прѣдварително депозитъ за разноскитѣ, а нѣматъ възможностъ да го внесатъ, на тѣхъ затваряме вратата на сѣдилищата. Казвамъ, че не трѣбва и на единъ добросъвестенъ човѣкъ, между 100 души недобросъвестни, да затворимъ вратата на правосъдието. Ако приемѣмъ това измѣнение, ние нѣма да постигнемъ добръ, защото никой нѣма право да затваря вратата на правосъдието, за който и да е гражданинъ. Но каза г-нъ Министертъ на Правосъдието, че недобросъвестниятъ трѣбва да прѣтърпи известна материална глоба, съ исплащаніе една парична сума, и тогава нека теги, ако се окаже обвинението недобросъвестно. Ами и сега е тъй, г-да народни прѣдставители, само разликата е, че за напрѣдъ по край недобросъвестнитѣ, ще страдатъ и добросъвестнитѣ. Сега, по частно обвинение, когато се свърши процесътъ, на онотозъ, който е недобросъвестенъ, възлагатъ се всички разноски, които сж станали не само по експерти, но и за свидѣтелитѣ, които дойдатъ въ сѣдилището. И за тѣхнитѣ разноски пакъ се

осажда да плати този, който се окаже недобросъвестенъ обвинителъ, или който се осѣди. Разликата е само, че сега се плаща слѣдъ свършването на дѣлото, а по проекта на г-на министра, това се иска прѣдварително. Азъ мислѣ, г-да прѣдставители, че за правосъдието е еднакво, да ли ги вземе прѣдварително или по-послѣ; но за имѣющитѣ нужда отъ правосъдие не е еднакво, защото онзи, който има да плати прѣдварително, ще намѣри правосъдие, а който нѣма — нѣма да намѣри правосъдие. А пъкъ колкото се касае до наказанието, то е едно и сѣщо, че сж го тегили днесъ или слѣдъ три мѣсеци; все едно е. И тъй ще плати на свидѣтелитѣ, и инакъ ще плати.

Но г-нъ Министертъ на Правосъдието може да възрази: какво ще правимъ съ тия, които се окажатъ несъстоятелни? — Тогава самото правителство ще ги плаща. Правителството ще улесни хората, които нѣматъ срѣдства, и когато бѣдѣтъ осѣдени, хазната ще вземе изпълнителенъ листъ, ще поиска изпълнението му и ще вземе паритѣ, които е дало, а пъкъ ако се окажатъ несъстоятелни, ще имъ ги опрости. Тѣй щото, касателно тоя членъ, азъ не приемамъ измѣнението, което се прѣдлага. Затова, моля надтѣжната комисия, на която ще бѣде испратенъ тоя проектъ, да обсежи добръ това нѣщо, и вѣрвамъ, че слѣдъ като го обсежи, и тя нѣма да го приеме.

Колкото за първия членъ, то е едно начало, което съществува въ всичкитѣ углавни процесуални закони, и затова то би трѣбвало да бѣде прѣдвидено и въ нашия законъ. Освѣнъ това, макаръ и да не е писано, ако и да не съществува даже тоя членъ, то пакъ се разбира само по себе си, защото сѣдебнитѣ засѣдатели и сѣдѣтъ опрѣдѣлятъ виновността или невиновността на едно лице по вѣтрѣшното си убѣждение; а това убѣждение не може да дойде отъ вѣтъра, отъ звѣздитѣ; то ще се основе, слѣдъ като се обсеждатъ всичкитѣ данни, всичкитѣ факти по дѣлото. Но за да не става бутаница, и да се прокара това начало въ закона, което асжъ съществува, азъ нѣмамъ нищо противъ; но колкото до другитѣ два члена, азъ съмъ противъ, защото по край недобросъвестнитѣ тѣжители се отнема възможността на добросъвестнитѣ хора да намѣрѣтъ правосъдие.

Иванъ Д. Гешовъ: Г-да прѣдставители! Азъ не мислѣхъ, че ще има да станатъ толкова разисквания върху измѣнението и допълнението на чл. 460, 567 и 617-й отъ Углавното сѣдопроизводство, което е внесено отъ г-на Министра на Правосъдието. Не мислѣхъ, че ще може да станатъ такива разисквания, защото, споредъ мене, тѣзи измѣнения и допълнения трѣбваше да приемѣмъ съ рѣкоплѣсканіе, а не да разискваме толкова върху тѣхъ. Въ тия измѣнения, азъ съглеждамъ това именно, че тѣ излизатъ отъ едно лице, което е служило дълго врѣме по правосъдието у насъ и което ги внася съ пълно убѣждение, че сж добри и че ще ги приемѣмъ. Но намѣрихъ се тукъ нѣкои г-да прѣдставители, които мислѣтъ, че тия именно измѣнения, които прѣдлага г-нъ Министертъ на Правосъдието, не сж на мѣстото си. Най-напрѣдъ, почитаемиятъ прѣдставителъ отъ Панагюрище направи възражение по допълнението на чл. 460-й. Г-нъ Министертъ на Правосъ-

дието му отгони, мислѣ, достатъчно; така щото, сега азъ нѣма да се виусиш да разискваш по тоя членъ. Освѣтъ това, почитаемииятъ Панагюрски прѣдставитель се възползува отъ тоя членъ, та хвърли нѣкои упрѣци върху нѣкои отъ съдиитѣ и прокуроритѣ. Види се, че господству, който упражнява сѣщото занятие, което и ние упражняваме, е намѣрилъ, че нѣкои съдии и прокурори не сѣ такива, каквито той иска да бѣдѣтъ. Азъ упражнявамъ сѣщия занаятъ, който упражнява и г-нъ Нейчовъ, но азъ не мога да кажа за съдиитѣ и прокуроритѣ това, което той каза. Азъ съмъ намѣрилъ много доблестни съдии и прокурори, съ които съмъ ималъ работа; тъй щото, азъ не мога да кажа лоша дума за тѣхъ, нито пъкъ мога да мислѣ, че не сѣ толкова добри, както г-нъ Нейчовъ мисли. Даже г-нъ Нейчовъ отиде по-далечъ, като каза, че, понеже ималъ нѣкои расправи съ прѣдседателя на окръжния съдъ и видѣлъ какъвъ е, то той билъ противъ несмѣняемостта на съдиитѣ. Ако е тоя аргументътъ му, по-добъръ бѣше да не го споменуваше тукъ, защото всичкитѣ измѣненіи, които правимъ, правимъ ги съвършено съ други впечатлѣния; правимъ ги съ особено внимание и съ дълбоко разбиране, а не на основание на минутни впечатлѣния. Така щото, по чл. 460-й азъ нѣма да говорѣ повече.

Колкото до прѣдлагаемото въ чл. 567-й нововъведение, да се взема по 10 и 20 л. за касационенъ депозитъ по главнитѣ дѣла, мислѣ, че това нововъведение е едно отъ най-добритѣ. Почитаемииятъ г-нъ Згуревъ, Министръ на Правосъдието, като прави това нововъведение, прави го съ пълно разумѣние на работата и особено като човѣкъ, който е служилъ дълго врѣме по правосъдието. Ние не можемъ, освѣтъ да ржкоплѣшимъ на това нѣщо, защото, наистина, такива нѣща ставатъ съ тия касационни жалби, които просто сѣ възмутителни. Напр. отива единъ сиромашъ човѣкъ при единъ променонисецъ и той му казва: ще ти напишѣ една жалба да се касира дѣлото, но дай 10 л. И така взема му 10 л., написва му една жалба безъ всѣкакви мотиви, само да касира рѣшението. И то защо? — За да му вземе нѣколко лева. Г-да прѣдговоривнитѣ жалжтъ тѣзи, които трѣбва да дадѣтъ нѣколко лева депозитъ, а не жалжтъ опѣзи, които даватъ на променонисцитѣ, които искубватъ отъ хората безполезно паритѣ имъ. Така щото, това нововъведение е въ полза на българскитѣ граждани, защото, до колкото азъ разбирамъ, Върховниятъ Касационенъ Съдъ не гледа дѣлата по сѣщество, а гледа само да ли има нарушение на закона. Затова, азъ мислѣ, че това нововъведение е добро и трѣбва да се приеме. То е прието и въ другитѣ законодателства — ако помнишъ добръ, прието е и въ Франция.

Относително нововъдението въ чл. 617-й, азъ не разбирамъ какъ нѣкои хора възставатъ и не искатъ да се приеме. Ние всички твърдимъ, че трѣбва да се направжтъ икономии. Е добръ; ето една икономия и икономия голѣма. Сега нѣмаме статистически данни, но почитаемииятъ Министръ на Правосъдието е тукъ и той може да каже, че се харчатъ огромни суми по дѣла, заведени по капризъ, по които, като се призовжтъ 20—30 души свидѣтели, хазната имъ

плаща богато и прѣбогато по истотина лева. Затова, туй нововъведение ние трѣбва да приемемъ съ ржкоплѣсание, а не да разискваме дълго и широко сега.

Вкратцѣ казано, азъ приемамъ всичкитѣ тия нововъведения, и затова мога да се прати проектътъ на надлѣжната комисия, за да го обсъди и внесе за по-нататѣшно разискване и приемане.

Министръ Георги Згуревъ: Г-да прѣдставители! Азъ се принуждавамъ да се вържѣ пакъ на сѣщитѣ ония съображения, които казахъ и за въвежданieto или увеличението на касационния депозитъ по гражданскитѣ дѣла.

Каза ли се, че ние правимъ едно нововъведение, което не сѣществува никждѣ, въ нѣкое законодателство, и съ което сме турили една прѣграда на българскитѣ граждани да тържѣтъ правосъдие. Прѣди всичко, г-да прѣдставители, това не е нововъведение, което първи въвеждаме ние. Трѣбва да кажемъ, че това законоположение сѣществува и въ други законодателства. Безъ да гледаме: да ли е основателно или неоснователно това законоположение за другитѣ законодателства, ние имаме свои причини и свои резони, на основание на които молимъ Народното Собрание да приеме по начало туй прѣдложение.

Азъ, безъ да се спирамъ върху въпроса, че тоя касационенъ депозитъ има сѣщия характеръ, както и касационниятъ депозитъ по гражданскитѣ дѣла, т. е., че и той е едно наказание, една глоба за лицата, които се обръщатъ неоснователно въ Върховния Касационенъ Съдъ, и че ако тия обръщения се окажѣтъ основателни, то тоя касационенъ депозитъ ще се повръща, ще кажемъ, че това не е погрѣшка. Още повече, че, както ще видите отъ самия текстъ, и тукъ бѣднитѣ се иматъ прѣдъ видъ, а така сѣщо и тия, които сѣ лишени отъ свобода, които сѣ затворени въ прѣдварителенъ затворъ, или въобще лишени отъ свобода. Освѣтъ това, осъденитѣ съ участіето на съдебни засѣдатели по всички дѣла, ние сме ги освободили отъ всѣкакъвъ касационенъ депозитъ. Оставатъ тогава само дѣлата на тия лица, които сѣ свободни и които сѣ състоятелни. Ако тия лица мислѣтъ, че иматъ право да се оплакватъ прѣдъ Касационния Съдъ и, слѣдъ като се обрънжтъ, молбата имъ се признае за основателна, повръща имъ се депозитътъ.

Но каза се, че може да бѣдѣтъ 99% отъ касационнитѣ жалби неоснователни и само една основателна, и пакъ не трѣбвало да вземаме тая мѣрка. Това е погрѣшно мнѣние, защото въ такъвъ случай трѣбва да образуваме единъ Върховенъ Касационенъ Съдъ не отъ 13—14 души, а отъ 50—100 души, които да се занимаватъ съ безплодна, съ безполезна работа. Ще посочж на една статистика, която имамъ на рѣка за разгледанитѣ и рѣшени отъ Върховния Касационенъ Съдъ дѣла. Именно уголовни дѣла прѣвъ 1897 год. сѣ разгледани 2.938, отъ които 2.423 сѣ се оказали неоснователни и само останжилитѣ, около 600 дѣла, които е разгледалъ Върховниятъ Касационенъ Съдъ, сѣ признати за основателни. Значи, останжилитѣ 2.423 дѣла сѣ били безполезно разгледвани отъ Върховния Касационенъ Съдъ.

Подаватъ се касационни жалби отъ всички заинтересувани лица, защото съ това се отлага изпълнението на

присъждитъ; всеки иска да спечели връме, макаръ и да е убеденъ напълно, че не е правъ. Съ това Върховниятъ Касацiоненъ Сждъ отъ сждъ на закона, който трбва да се занимава само съ юридическата страна на въпроситъ, чийто тълкувания може да служатъ като ръководство на всички сждилища, се прбобрща на единъ черноработчий сждъ, който трбва да се занимава само съ писменна работа, да оставя касацiоннитъ жалби безъ послдствие и да пише мотиви за това. Азъ мисля, при горнитъ данни, е налжаще да приемемъ тия законоположения. Ние никого не липаваме отъ правосъдие, на никого не спираме пътя да търси правосъдие. (Атанасъ П. Краевъ: Много слаба защита!)

Колкото до въпроса, г-да прдставители, за разноснитъ по углавни дбла, това е дйствително едно нововъведение, за което може да се каже, че обрмениява странитъ. Това нововъведение, обаче, ние го правимъ само за една категория прстжпления, за онзи тй нарччени частни прстжпления, но не и за прстжпленията, които докататъ общественитъ интереси — публичнитъ прстжпления. Това нововъведение се прави не съ друга цль, освнъ да се прмакне едно голмо зло, което се върши у насъ съ дблата по частнитъ прстжпления. И тукъ сме имали прдъ видъ всички възможни случаи, за да не би нкои лица да бждатъ лишени отъ възможността да търсжатъ правосъдие; и тукъ бднитъ се освобождаватъ отъ плащането на разноснитъ. Освнъ това, ако се осжди подсждимиятъ, потърпвщиятъ може да си иска разноснитъ обратно; даже нщо повече сме направили: ако подсждимиятъ е несъстоятеленъ, тъ се плащатъ отъ държавата. Трбваше да се направи нщо за тия дбла, защото стаяватъ, както казахъ, злоупотрблениа съ съществуващитъ законоположения. Вие знаете, че параграфътъ отъ бюджета по разноснитъ за углавни дбла порастна твърдъ много и достигна до половина милионъ лева само за това, защото у насъ разглеждането на тия дбла е безплатно, и всеки единъ, когато вика свидтели, не мисли колко души ще вика и отъ кждъ ще ги вика, и не мисли че ще станатъ разноси. Независимо отъ това, ставали сж и други злоупотрблениа. Викани сж били свидтели, въ споразумение съ странитъ, за да взематъ само пари отъ хазната или пъкъ се викатъ свидтели, и да ги дблятъ, които искатъ да видятъ Столицата на държавна смтка.

Азъ не настоявамъ и нмамъ нищо, ако се отхвърлятъ тия измвнения, но мисля, че тъ сж въ интереса на самото правосъдие и фиска и, ако се обсждатъ по обстоятелствено, ще се намври, че сж умвстни.

Атанасъ П. Краевъ: Г-да прдставители! Азъ мисля, че направи голма гршка г-нъ Министрътъ на Правосъдието, като счете прдъ васъ Върховния Касацiоненъ Сждъ за учреждение, имвщо за цль или за назначение само тълкуването на законитъ. Върховниятъ Касацiоненъ Сждъ, дйствително, не е сждебно учреждение, което разглежда дблата по същество, но то разглежда до колко при производството на дблата въ сждилищата по същество сж спазени всички форми и обреди, за да може издадената присжда или ршение да се признае за редовенъ и за-

коненъ сждебенъ актъ. Въ сждото врме, Върховниятъ Касацiоненъ Сждъ има за задача, има длжността да бди, щото, както материалнитъ закони, така и процесуалнитъ, отъ всички сждилища еднакво да се прилагатъ, еднакво да се разбиратъ. Обаче, тълкуването на законитъ въ смисълъ задължителна е право, резервирано отъ Конституцията само на Народното Събрание. Въ Конституцията има специаленъ членъ, който не ми дохожда на ума сега — направете справка и ще го намври — че само Народното Събрание може да тълкува законитъ и да се произнася: до колко при издаването на единъ извстятъ законъ сж спазени формитъ, които се изискватъ, споредъ постановленията на Конституцията. Следователно, една гршка е, ако Касацията се напва да упражнява прерогативи, които ѝ не принадлежатъ, а принадлежатъ на Народното Събрание.

Върховниятъ Касацiоненъ Сждъ се оплаква, чрвъзъ устата на Министра на Правосъдието, че съ постигането на множество касацiонни жалби, той се прбобрнълъ на единъ черно-работчий кабинетъ. Трбвало да се даде възможностъ на магистратитъ отъ Касацията, да се занимаватъ съ чисто юридически въпроси, да могатъ да поддържатъ нашата юридическа литература, да могатъ да просвтъжатъ нашитъ сждии въ всеко отношение, за да застанатъ на положението, което имъ подобава и което се иска отъ тхния санъ! Азъ мисля, че това е работа по-скоро на единъ професоръ отъ юридическия факултетъ, на единъ редакторъ на едно юридическо списание или вбстникъ, отъ колкото на магистратитъ отъ Върховния Касацiоненъ Сждъ. Върховниятъ Касацiоненъ Сждъ не трбва да се оплаква отъ много касацiонни жалби, отъ много касацiонни оплаквания, които достигатъ до него, а трбва да се старее, колкото е възможно, да обсжди сериозно тзи жалби и да отстрани най-малкия поводъ за обвинение отъ страна на обществото за разглеждането првъ купъ за грошъ тзи касацiонни жалби. Азъ мисля, г-нъ Министрътъ на Правосъдието ще знае, че циркулиратъ такива едни обвинения противъ Касацiонния Сждъ. Имаше случай да чуя отъ нкои столични адвокати въ София, че Касацiонниятъ Сждъ разглеждалъ по-скрупулотно дблата, когато присъствуватъ зрители въ сждебната зала. Азъ не съмъ наклоненъ да вврвамъ, но това е фактъ. Обвинения циркулиратъ, че Касацiонниятъ Сждъ гледалъ да свтрпи част по-скоро тзи дбла, които иматъ защитници адвокати, за да може послъ да остане свободенъ да разглежда и ршавя првъ купъ за грошъ останалитъ касацiонни жалби.

Касацията, г-да, има за задача да бди, щото всичкитъ сждилища въ Българското Княжество еднакво да разбиратъ и прилагатъ законитъ. Но нма ли да се съгласи г-нъ Министрътъ на Правосъдието, че тя е първа, която дава примвръ къмъ обратното? Касацията е, която съ цль редъ ршения е дала цль редъ доказателства за своята непоследователностъ, т. е. не е успла за себе си да състави една сждебна юриспруденция. Днесъ има едно ршение, въ което се казва, че споредъ закона само единъ сждия трбва да бжде делегиранъ да произведе

откъдетъ съ околни людѣе, и ако послѣдватъ оплаквания, останалитѣ съдии, които не сж участвували въ извършване на дознанието, ще се произнесжтъ върху правилността или неправилността на тия оплаквания. И подиръ това, какъ виждате второ рѣшение на съда, че може цѣлиятъ съставъ на съда да отиде на мѣстото и може даже особенъ протоколъ да не се състави; защото, констатираното чрѣзъ околнитѣ людѣе, трѣбвало да бѣде забѣлѣжено само въ протокола на съдебното засѣданіе. Кое отъ двѣтъ рѣшения трѣбва да се вземе за ръководяще? Кое отъ двѣтъ трѣбва да се вземе за мѣрдавно, и въ послѣдующитѣ случаи какъ ще трѣбва да постъпватъ съдилищата? Между тѣмъ, не трѣбва да се испуща изъ прѣдъ видъ това важно обстоятелство, че въ закона е изрично казано, мислж въ чл. 323-й отъ Гражданското съдопроизводство, че съдътъ за извършване на дознание, натоварва едного отъ своитѣ членове. Касацията не се задоволява само да разяснява за правилното тълкувание на законитѣ, но отива по-нататъкъ и суспендира едно изрично постановление на закона. Вземете послѣдното издание на Гражданското съдопроизводство, аотирано отъ секретаритѣ въ тоя съдъ, Исаяева и Перфанова, и ще видите въ съответствующитѣ членове, че има противорѣчия въ тѣзи рѣшения.

Менъ ми бѣше извънредно приятно, г-да, да чужъ отъ наши другари, като г. г. Машю Вольджиевъ и Петръ Папанчевъ, принадлежащи на болшинството, да възстанжтъ противъ това, ужасно ще кажж, нововъведение, направено въ углавната процедура — да се иска отъ частнитѣ тжители да плащатъ извѣстни такси, съ което имъ се затварятъ вратата на храма на правосъдието. За да може единъ човѣкъ за една обида, за една рана да потърси удовлетворение чрѣзъ наказанието на виновника, трѣбва да плати прѣдварително разноски за отѣзи лица, които би били повикани, да подкрѣпжтъ основателността на неговата тжжба.

Четохъ неотдавна, че до сега никой Министръ на Правосъдието въ България не е могълъ да направи велики реформи, но се искаване надѣжда, че г-нъ Згуревъ щѣлъ да направи това. И трѣбва да констатираме, че това е една отъ гениалнитѣ реформи. И съжالياвамъ, че г-нъ Министрътъ на Правосъдието не е Министръ на Финанситѣ, а то Богъ знае какво би направилъ по фиска, ако не наложеше бери и за дишанието на въздуха, само и само да се поддържа лукса, който съсипва държавата ни.

Въ заключение, азъ намирамъ, че като се приеме добавката на чл. 460-й, които считамъ за умѣстна, не можж да се съгласжж за рационалността, за полезността на другитѣ двѣ нововъведения, именно за втората алинея на чл. 567-й и за измѣненіето на чл. 617-й отъ Углавното съдопроизводство.

Атанасъ Данковъ: Азъ взехъ думата, г-да прѣдставители, за да искажж нѣкои мисли по законопроекта, който се внесе отъ Министерството на Правосъдието, за измѣнение и допълнение Углавното съдопроизводство. По измѣненіето на чл. 460-й не може да става и дума, защото до сега сжществуваше това законоположение у насъ, и ко-

гато се прие новото Углавно съдопроизводство, бѣше пропуснато да се вмѣсти, и сега съ този законъ се допълня.

Къмъ чл. 567-й, притурената втора алинея азъ намирамъ, че е на мѣстото си и ето защо. Въ тази забѣлѣжка или въ тази алинея, по-добрѣ казано, се опрѣдѣля, че всѣко лице, което иска да подаде касационна жалба срѣщу окончателна присжда на окръжнитѣ съдилища, внася залогъ 10 л., а срѣщу такава на апелативнитѣ съдилища 20 л. Тази мѣрка ми се вижда добра, защото знамъ, че въ много случаи, лица, които сж заведи углавни дѣла въ съдилищата, ако тѣ не сж могли да бжджтъ удовлетворени по нѣкакви причини, отивали сж да обжалватъ присждата, само съ цѣлъ да развождатъ това лице — както него, тѣй и свидетелитѣ — като сж имали прѣдъ видъ, че за тази расходка за удовольствие нѣма да платжтъ разноски нито една стотинка. Отъ друга страна, това не е берия, както г-нъ Папанчевъ казваше, защото тѣзи суми не влизатъ направо въ държавното съкровище, ами тѣ се внасятъ като залогъ. И ако лице неоснователно е направило касационна жалба противъ една присжда и ако тя не бѣде уважена, тогазъ само неговиятъ депозитъ ще бѣде оставенъ въ полза на хазната; ако ли касационната жалба бѣде уважена, депозитътъ се връща. Тѣй че, това не е данѣкъ, както г-нъ Папанчевъ го наричаше. За бѣднитѣ, обаче, както е било до сега, тѣй и въ бжджще, ще има улеснение. Тѣ може да се снабдяватъ съ свидѣтелство за бѣдность отъ общината и да подаватъ касационна жалба, ако спромашията имъ се признае отъ съда. Но каза г-нъ Папанчевъ, че до като се вземе такава свидѣтелство, било много трудно. Има тукъ, г-да прѣдставители, нѣкои общински кметове, и тѣ можжтъ да кажжтъ, но и азъ заявявамъ, че не е трудно да се изиска едно такава свидѣтелство отъ общината. Трудното е туй, да се направи замяненіето до общинското управление и да отиде лицето да го подаде. Стига едно такава лице да отиде и каже: дайте ми свидѣтелство за бѣдность, и ще му се даде. Едно има само за причина на забава, и то е, че общинското управление прави справка въ своя регистръ, провѣрва: да ли е несъстоятелно лицето, и ако намѣри, че е несъстоятелно, че е бѣдно, издава му свидѣтелство за бѣдность; но ако намѣри, че е състоятелно, естествено е, че нѣма да му издаде такава свидѣтелство. Зарадъ туй, казвамъ, че не е трудно и не се прави губение на врѣме отъ лицата, които искатъ да имъ се издаде свидѣтелство за бѣдность, но се прави трудъ на хората, на които се плаща за труда, за гдѣто правжтъ справка: да ли едно лице е състоятелно или несъстоятелно.

По чл. 617-й има да кажж, че намѣрвамъ и него на мѣстото си. Ето защо. Вамъ е извѣстно, г-да прѣдставители, че съ приеманіето новия Наказателенъ законъ, у насъ заведжанието на углавни дѣла станж на мода, и даже нѣкои лица съ това правжтъ, ако може тѣй да се каже, търговия. Много лица има, които чакатъ да имъ се каже една дума, която смѣтатъ за обида, и веднага написватъ прошение и даватъ подъ съдъ лицето, тѣй нарѣчено обвиняемиятъ, като викатъ не единъ, а 5—6 души свидѣтели. И ги

викатъ зарадъ туй, защото знайтъ, че за тѣхъ нѣма да плащатъ никакви разноси, а само за написване прошения, или пъкъ сами си го написватъ. Като дойдѣтъ въ сѣда, какво става?—Тѣжителятъ казва на обвиняемия: дай 20, 50 или 100 л.; нѣма да те съдѣж. Ако, обаче, за на прѣдъ се уреди това нѣщо, ако се приеме тази прибавка въ закона, ще може да се ограничѣтъ тѣзи лица, които искатъ да правѣтъ търговия съ самото правосѣдие и които искатъ да даватъ подъ сѣдъ само за удоволствие да влачатъ хората прѣдъ сѣдилищата, безъ да плащатъ за това имъ разскарване, като свидѣтели или обвиняеми.

У насъ, отъ една година насамъ, мировитѣ сѣдии въведохъ практика, щото по углавни дѣла, когато се викатъ свидѣтели, казватъ на тѣжителя: „внеси 4 л. за свидѣтели, тогазъ ще пасрочѣ дѣлото“. И отъ като се заведе тази практика, починѣхъ да намаляватъ такива дѣла. Но по-рано отъ 1896 год., когато излизе новиятъ Наказателенъ законъ, бѣше наводнение отъ углавни дѣла въ мировитѣ сѣдии.

За туй, азъ намѣрвамъ, че това измѣнение на чл. 617-й е доста на мѣстото си, и азъ съмъ на мнѣние да се приеме законопроектътъ по принципъ и да се испрати на надлъжната комисия. Кolkото за изучаването му въ комисията, г-нъ Маню Бонджиевъ е членъ на комисията, а и тия, които не сж членове, може да присѣствуватъ въ комисията и да си дадатъ мнѣнието, и ще бждѣтъ тѣй добри да приематъ туй, което е приемливо, а туй, което е неприемливо, да не го приематъ. (Гласове: Да се гласува!)

Прѣдсѣдателъ: Ще пристѣпимъ, г-да прѣдставители, къмъ гласуване. Моля ония г-да прѣдставители, които приематъ по принципъ законопроекта за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство и да се испрати на надлъжната комисия, за изучаване и докладване, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Приема се по принципъ и ще се испрати на надлъжната комисия.

Моля г-на секретаря да прочете на първо четение слѣдующия по реда законопроекта за измѣнение чл. чл. 44 и 50-й отъ Закона за давността.

Секретаръ Никола Ив. Козаровъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за измѣнение чл. чл. 44 и 50-й отъ Закона за давността.

Въ чл. 44-й се притурятъ слѣдъ думитѣ:

„Обаче, тия, на които се противопостави давността“ — думитѣ: „означена въ чл. чл. 40—43-й“.

Въ чл. 50-й, вмѣсто думитѣ: „въ това отдѣление“, да се чете: „въ чл. чл. 40—46-й“.

Ст. София, Ноемврий 1898 год.

Министръ на Правосѣдието: Г. Згуревъ“.

Прѣдсѣдателъ: Има ли нѣкой да иска думата по прочетения законопроектъ? (Никой не иска дума.)

Тѣй като никой не иска да говори, пристѣпиме къмъ гласуване. Моля ония г-да прѣдставители, които приематъ по принципъ прочетения законопроектъ за измѣнение чл. чл. 44 и 50-й отъ Закона за давността, и да се испрати въ надлъжната комисия, да си вдигнатъ рѣката. (Болшин-

ство.) Приема се по принципъ и ще се испрати на надлъжната комисия.

Слѣдъ това, слѣдва първо четение на законопроекта за измѣнение пѣкои членове отъ Закона за сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници.

Моля г-на секретаря да го прочете.

Секретаръ Никола Ив. Козаровъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за измѣнение чл. чл. 11 и 35-й отъ Закона за сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници и чл. 12-й отъ Закона за измѣнението на сѣщия законъ отъ 1897 год.

Чл. 11-й се измѣнява така:

„Сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници получаватъ заплатата по щата.

Освѣнъ това, тѣ получаватъ, когато изпълняватъ сѣдебни опрѣдѣления, рѣшения и присѣди, и парично възнаграждение отъ беритѣ, които се събиратъ за изпълнението по особна такса, изложена въ тол законъ“.

Чл. 35-й се отиѣнява отъ 1-й Януарий 1898 год.

Чл. 12-й се измѣнява така:

„Една четвъртина отъ споменатитѣ въ прѣдидущия членъ берии постѣпва въ полза на държавното съкровище, а отъ останалитѣ три четвъртини половината съставлява собственостъ на оновога отъ приставитѣ или тѣхнитѣ помощници, който е извършилъ сѣдебно-испълнителнитѣ дѣйствия, за които сж вземени тѣзи берии, а другата половина съставлява обща принадлежностъ на пристава и помощницитѣ му, състоящи при единъ и сѣщъ окръженъ сѣдъ, и се разирѣдѣля по равно на всѣки отъ прѣдсѣдателя на окръжнии сѣдъ въ края на всѣки мѣсець, слѣдъ като се изваджѣтъ направенитѣ прѣзъ мѣсеца банцеларски разноси.“

Ст. София, Ноемврий 1898 год.

Министръ на Правосѣдието: Г. Згуревъ“.

Иванъ М. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители!

Отъ много врѣме чакахме да внесе почитаемиятъ Министръ на Правосѣдието едно измѣнение или общъ законъ за сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници. У насъ, г-да прѣдставители, институтътъ на сѣдебнитѣ пристави е най-лошо поставенъ. Сѣдебнитѣ пристави у насъ, г-да прѣдставители, по законитѣ, които до сега сме приели за тѣхното учредяване, съставляватъ, като една класа буржоазия, една класа богата. Сѣдебни пристави, които сж дошли безъ или съ съжсани панталони и безъ гети, ще ги видите, въ разстояние на нѣколко мѣсеца, облѣчени раскошно и да се расхождатъ съ файтони. Споредъ менъ, и туй измѣнение на закона, което ни прѣдставя г-нъ министрътъ не е достатѣчна гаранция, за да обезпечи правата на гражданитѣ, които си прѣдаватъ интереситѣ въ рѣцѣтъ на приставитѣ. По насъ сѣдебнитѣ пристави не ги наричатъ сѣдебни пристави, а ги наричатъ призоваджии. Плащашъ ли такса, издава призовка. И на втория пѣтъ, ако не се яви виканиятъ, пакъ тѣй, и на третия и на четвъртия пѣтъ; така щото, по нѣкое дѣло ще намѣрите и до 40 призовки да сж се издали. А по 1 л. на при-

зовка, тѣ сж 40 л. само за призовки. И ако единъ приставъ рѣче да излѣзе, за да езекутира, да изпълни едно рѣшение, единъ изпълнителенъ листъ, той чака по-напрѣдъ да му докарашъ файтонъ на вратата. Вие знаете, че тѣ сж задължени да иматъ конь, но кой до сега има конь? — Ни единъ нѣма, и нека г-нъ министрътъ направи справка: кой отъ сждебнитѣ пристави има конь? Ни единъ сждебенъ приставъ нѣма не конь, ами и матаре нѣма! Човѣкъ, който би ималъ работа съ сждебния приставъ, принуденъ е, да му достави, не конь, но файтонъ, и не съ два коня, но съ четири, защото може мѣстото да е далечъ. И кой плаща? — Плаща ги този човѣкъ, който е притежателъ на изпълнителния листъ, и като плаща всичкитѣ такси, плаща още и за файтонъ. А пъкъ за това се плаща по 40—50 л. Прѣдставете си, по какъвъ начинъ се изпълняватъ рѣшенията. По единъ изпълнителенъ листъ отъ 40 л., които единъ човѣкъ има да взима отъ единъ селянинъ, отъ едно далечно мѣсто 20—25 километра, мировиятъ сждия прѣдвижда разноси 5%, защото повече не може да прѣдвиди; 50 ст. гербова марка и 2 л. сждебни разноси дава на сждебния приставъ, да остави колко друго му се дава, но кой плаща на този нещастникъ отъ 20—30 л., които той дава за езекутирането на изпълнителния му листъ отъ 40 л.? — Някой. Но той е принуденъ да плаща и тия разноси, 40 л. за изпълнението на едно рѣшение. А пъкъ знайно е, че когато отива сждебниятъ приставъ на мѣстото да изпълнява единъ изпълнителенъ листъ, не се прѣдвижда да се плащатъ и тия разноси; това нѣщо, законътъ не го допуска. Въ такъвъ случай, г-да прѣдставители, намѣрвамъ, че тази малка реформация въ закона е добра. Все се отнема една частъ отъ онзи голѣмъ капиталъ на сждебнитѣ пристави, отъ тѣхния приходъ, който тѣ взиматъ въ процентъ, но въ много малкъ размѣръ, както е казано, когато по щатъ тѣ получаватъ заплатата. Та нека да се каже въ новия законъ, да остава въ държавното съкровище половина, а не четвърта частъ. Понеже, г-да прѣдставители, може би, г-нъ Министрътъ на Правосъдието да излѣзе да ги защити въ туй, че платата имъ е много малка по щата, а при това, тѣ сж длъжни да държатъ конь, за което пъкъ азъ отъ туй мѣсто, като народенъ прѣдставителъ, увѣрявамъ г-на министра, че ни единъ сждебенъ приставъ въ цѣла България не държи конь. И разъ имъ е прѣдвидена по щата заплатата, и половината, както казахъ, отъ това, което печелѣтъ отъ процентитѣ на постъпленията по закона, мислѣж, е достатъчна заплатата на единъ сждебенъ приставъ. Даже е по-голѣма отъ заплатата на единъ прѣдсѣдателъ при окръженъ сждъ.

Раденко Николовъ: Г-да прѣдставители! Азъ, до колкото помнѣж, завчера приехме и прѣпорѣчихме, както на правителството, така и на комиситѣ, да иматъ като настолна книга доклада на парламентарната комисия. Въ п. 9-й отъ рѣшенията на тази комисия, по Министерството на Правосъдието, се прѣпорѣча на правителството, щото на сждебнитѣ пристави заплатата да бѣде не повече отъ 2,400 л. годишно, а на софийскитѣ и 10% добавъчни

върху платата; така щото, азъ мислѣж, че е врѣме сега да се прѣпорѣча на комисията, да се съобрази съ туй рѣшение на парламентарната комисия, като на сждебнитѣ пристави се опредѣли такава заплата, а беритѣ, които тѣ събиратъ, да оставатъ въ полза на държавата.

Атанасъ П. Краевъ: Азъ мислѣж, че заблѣжката на прѣдговорившия е много умѣстна, и ние констатираме, че единъ отъ г-да министритѣ, когото поддържа почитаемото болшинство, съ този законопроектъ дава доказателство на незачитание рѣшението на болшинството въ Камарата, касателно привежданieto въ изпълнение още прѣвъ настоящата сесия рѣшенията на парламентарната комисия.

Никола В. Вълкановъ: Този законопроектъ на г-на Министра на Правосъдието бѣше внесенъ прѣди да се внесе докладътъ на парламентарната комисия, когато той не можеше да знае, какво рѣшение ще се вземе отъ Събраниято по този докладъ. Обърнете внимание на датитѣ и ще видите, че законопроектътъ, който е сега прѣдметъ на разискване, е внесенъ много по-рано. (Атанасъ П. Краевъ: Това противорѣчи на доклада на парламентарната комисия!) Г-нъ министрътъ, ако не е взелъ въ внимание исканieto на болшинството, щото при съставянieto на извѣстни закони да се има прѣдъ видъ отчетътъ на парламентарната комисия, то този законопроектъ ще бѣде внесенъ въ надлѣжната комисия, която, отъ гдѣ знае г-нъ Краевъ, че нѣма да вземе прѣдъ видъ рѣшението на парламентарната комисия по този въпросъ? Азъ съмъ за заплатитѣ на сждебнитѣ пристави, и никога нѣма да се съгласѣж, че ако имъ се отнеме възнаграждението и имъ се остави само заплатата, тѣ нѣма да работѣтъ така, както работѣтъ до днесъ. Г-нъ Абрашевъ каза: защо сме ги научили да ходѣтъ по изпълнение съ файтони. Ние сме лоши, че сме ги научили да ходѣтъ съ файтони, а не тѣ. Дайте имъ заплата на общо основание, като на другитѣ чиновници, и тѣ ще бѣдѣтъ принудени да работѣтъ. Азъ съмъ на мнѣние, г-да прѣдставители, че този законопроектъ е на мѣстото си. Зарадъ туй, нека се внесе въ комисията, и тя ще види: да ли трѣбва да се приспособи въ случая отчетътъ на парламентарната комисия, относително заплатата на тия чиновници, или не.

Ганчо Гаврийловъ: Г-да прѣдставители! Менъ ми се струва, че при случая сега за приеманieto имѣнянето на нѣкои членове отъ Закона за сждебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници, най-добрѣ ще бѣде да се приспособи реформата, която се прѣдлага отъ парламентарната комисия, именно, че сждебнитѣ пристави трѣбва да иматъ една опредѣлена заплата. Казва се, и изобщо мисли се, че ако сждебнитѣ пристави не сж заинтересувани отъ никакъвъ процентъ отъ беритѣ, които постъпватъ у тѣхъ, нѣмало било да бѣдѣтъ дѣятелни. Дѣйствително, до едно врѣме можеше това нѣщо да бѣде тѣй, защото твърдѣ често за сждебни пристави ставахъ лица такива, които се назначавашъ по протекция на нѣкого, и, безъ да се гледа каква способностъ иматъ и колко сж дѣятелни, заемахъ тая служба и правѣхъ както си искахъ. Сега, обаче, по новото законоположение, за тия чиновници по сждебното вѣдом-

ство се пенсва единъ извѣстенъ цензъ, и като отговаряюща на ценза, тѣ ще бждѣтъ по-първаги, по-дѣятелни и пр.; така щото, азъ мислѣхъ, че и безъ никакви проценти може да се върши работата. На всѣки случай, ако комисията, които ще се занимае съ този законопроектъ, намѣри, че може да се туржѣтъ нѣкакви проценти, щото тѣ да бждѣтъ по-дѣятелни, азъ нѣмамъ нищо противъ това. Нека то се направи само въ такъвъ размѣръ, щото да се пази, тѣй да се каже, единъ иерархически редъ, да не би да излѣзе, както каза единъ отъ г-да прѣдставителитѣ, че единъ сждебенъ приставъ получава повече отъ заплатата на единъ прѣдсѣдател на апелативенъ сждъ. Нека тѣзи аномалиности прѣстанѣтъ за напрѣдъ. По-добръ е, тия приходи да постѣпватъ въ хазната, отъ колкото да отиватъ въ джебоветѣ на лица, които, по степенъта на своето образование и по положението, което заематъ, не заслужаватъ такова голѣмо възнаграждение. За сждебни пристапи може да се намѣрѣтъ всѣкога много лица, и то евтино.

Тѣзи сж моитѣ бѣлѣжки, които правѣхъ, по отношение на законопроектъ за измѣнение и допълнение на Закона за сждебнитѣ пристапи, и моляхъ да се приеме този законопроектъ по принципъ и да се прѣпрати на надлѣжната комисия, за изучаване и доладване.

Атанаасъ Данковъ: Г-да прѣдставители! Внесениятъ законопроектъ е доста на мѣстото си и на врѣмето си прѣдставенъ, но ще трѣбва да стане въ него едно допълнение. Най-главното е това, което комисията по Министерството на Правосъдието прокара въ законопроектъ за устройството на сждилищата, именно въ чл. 79-й на този законопроектъ комисията прокара, щото за въ бждѣще сждебнитѣ пристапи да се не дължѣтъ на пристапи и помощници-пристапи, а да се приравнятъ и да се именуватъ сждебни пристапи. Това ще трѣбва, разбира се, да го прокара комисията и въ този законопроектъ, който сега се внася на разискване. Слѣдъ това, азъ съмъ напълно съгласенъ съ възгледовѣтъ на тия г-да прѣдставители, които сж за унищожението на разнитѣ берии, които сждебнитѣ пристапи събиратъ за себе си по изпълнителнитѣ дѣла. Ще трѣбва, слѣдователно, почитаемата комисия, когато разгледа тоя бюджетъ, да опрѣдѣли единъ щатъ, да опрѣдѣли заплатитѣ, и щомъ приставитѣ и тѣхнитѣ помощници се приравнятъ съ едно общо название сждебни пристапи, да се прѣдвиди каква заплата да получаватъ, като се има прѣдъ видъ, щото платата имъ да бжде такава, каквато да отговаря на положението на самитѣ чиновници. Въ по-минималата сесия ние приехме единъ законъ, съ който изискваме извѣстенъ цензъ отъ лицата, които искаатъ да бждѣтъ назначени за сждебни пристапи. Като се има прѣдъ видъ този законъ и цензътъ, който прокарахме; като се има прѣдъ видъ длъжността, както и работата, която сждебнитѣ пристапи вършатъ по изпълнителнитѣ дѣла — нека да имъ се опрѣдѣли една подходяща заплата, и по този начинъ само ще бждемъ справедливи; защото, както е сега у насъ сждебното пристапство, единъ сждебенъ приставъ може да си докара 800 л. на мѣсець, а другъ — 100 л. Въ нѣкои околии, гдѣто има

повече изпълнителни дѣла, сждебниятъ приставъ може да си докара по-голѣма заплата, и то като е, тѣй да се каже, по-икономиченъ, по-практиченъ, за да може отъ себе си да не харчи пари, когато отива по изпълнение, а да се ползува съ срѣдствата на тия, които иматъ неговата нужда. Азъ знаехъ, че много пкти, за да може едно лице, което има нуждата на сждебния приставъ, да го вземе по-рано и да му изпълни единъ изпълнителенъ листъ, това лице е принудено, безъ да му се иска, да вземе единъ файтонъ и да го заведе на мѣстото, за да си свърши работата по-скоро. И какво прави сждебниятъ приставъ въ този случай? — Той съобщава на още 20—30 души, които иматъ изпълнителни дѣла въ това село, гдѣто ще отиде, или въ близинѣ до него села, и казва, че еди-кога си ще бжде едигдѣ си. Така, той събира 50—60 дѣла, отива на мѣстото и, като почне да изпълнява изпълнителитѣ листове, ако знае, че нѣкои отъ тѣхъ, длъжниците, сж несъстоятелни, той най-напрѣдъ на тѣхъ написва призовки и казва на взыскателитѣ: написалъ съмъ 10 призовки, дайте за тѣхъ 10 л., които отъ послѣ ще ви се платѣтъ отъ длъжника. Хората му плащатъ тѣзи пари и, като отидѣтъ въ къщата на длъжника, не могатъ да намѣрѣтъ за единъ левъ имотъ. Това сж работи, които ставатъ. Сждебнитѣ пристапи, обаче, не може да се упрѣкватъ, защото и тѣ, като всички чиновници, изпълняватъ своята длъжностъ, и съ това не правѣтъ нѣкакво прѣстѣпление. Никой не казва на пристава: не щж да ти платѣхъ за файтонъ; напротивъ, всѣки го капи.

Като правѣхъ тия бѣлѣжки върху този законопроектъ и като имамъ прѣдъ видъ, че той ще бжде разгледанъ въ комисията, на която и г-нъ Краевъ е членъ, и самитѣ членове на комисията по-рано сж се занимавали съ този въпросъ; като имамъ прѣдъ видъ, че бюджетитѣ още не сж разгледани, азъ ще помоляхъ г-да прѣдставителитѣ, членове въ тази комисия, да се прокара този принципъ, като се опрѣдѣли на сждебнитѣ пристапи въ бждѣще заплата по бюджета, и то заплата такава, каквато комисията намѣри за добръ, а процентитѣ, които до сега тѣ събирахъ за себе си, да останѣтъ въ полза на държавното съкровище.

Министръ Георги Згуревъ: Г-да народни прѣдставители! Фактътъ, че трѣбва да стане нѣщо въ нашия Законъ за сждебнитѣ пристапи, се признава отъ всички. Всинца признавате, че приставитѣ, отъ бериятъ, които събиратъ, дѣйствително получаватъ голѣмо възнаграждение. Направи се едно прѣдложение отъ парламентарната комисия, което се състоеше въ това, щото за напрѣдъ да се унищожѣтъ всички тѣзи берии, и, вмѣсто това, да се взима тѣй нареченото „испълнително мито“, което да бжде съобразно съ сумата на иска, подлѣжащъ на изпълнение. Но азъ направихъ това измѣнение по слѣдующитѣ съображения. Отъ свѣденията, които има Министерството на Правосъдието, приставитѣ получаватъ годишенъ приходъ около 600.400 л. отъ изпълнение на граждански дѣла; отъ тия пари харчатъ за писари и канцеларски разноски, които, знаете, сами трѣбва да издѣржатъ, около 210.000 л.; остава чистъ приходъ за разпрѣдѣление 390.400 л. Това е за 1897 год.

Тръбва да забълбжж, че всъка година тѣзи бѣрии се увеличаватъ. Отъ 390.000 прѣдвижда се, като приходъ на държавата, една четвъртъ. Направихъ по-нататъкъ изчисление и намѣрихъ, че ако приемемъ системата, която се прѣдлага отъ парламентарната комисия, т. е. да въведемъ изпълнителното мито и да плащаме на приставитѣ само заплати, нѣма да достигнемъ по-добъръ резултатъ отъ резултата, който достигахме сега; защото ние трѣбва, ако направимъ приставитѣ съ заплатата, да прѣдвидимъ въ бюджета минимумъ 207.000 л., за да може да имъ се увеличи заплатата, защото нѣма да ги оставимъ съ 100 л. плата. Освѣнъ това, трѣбва да прѣдвидимъ 210.000 л. за канцеларски разноси и за писари, защото и тѣхъ трѣбва да приеме държавата върху себе си; така щото, излиза една сума отъ 400.000 л., която трѣбва да падне на бюджета, ако приемемъ реформата, която прѣдлага парламентарната комисия. Но по смѣтката, която се направи по-нататъкъ: да ли може да се получи такава сума отъ изпълнителното мито, както отъ беритѣ, излѣзе, че не може; защото даже митата, които се получаватъ по съдебенъ редъ, сж много по-малко отъ сумата, която се събира сега отъ беритѣ. А несъмнѣнно е, че не всички граждански искове отиватъ да се изпълняватъ: по-голямата частъ отъ тѣхъ се прѣкратяватъ по помирение, а друга една частъ, по други нѣкои причини, не се изпълнява; значи, ако се въведе изпълнителното мито, въ резултатъ ще се получи по-малко отъ това, което взимаме сега, въ размѣръ на една четвъртъ. По-голямата частъ отъ това оставяме на приставитѣ, като исплатжтъ на писари и за канцеларски разноси, да го распрѣдѣлжтъ помежду си, за да иматъ единъ мотивъ повече да работжтъ; защото тѣхната работа е отъ такова естество, че изисква да иматъ извѣстенъ личенъ интересъ, за да може да върви работата по-успѣшно. По тѣи мотиви направихъ измѣненіята, които ви прѣдлагамъ въ законопроекта. Но въ съдебната комисия, понеже се касае за реформи въ тѣзи институти, съгласенъ съмъ да направимъ всички измѣненіи, които г-да прѣдставителитѣ намиратъ за добръ да станжтъ.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приематъ по принципъ законопроекта за измѣнение чл. чл. 11 и 35-й отъ Закона за съдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници и чл. 12-й отъ Закона за измѣненіето на сжщия законъ отъ 1897 год., и сж съгласни да се прѣпрати на надлѣжната комисия, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете законопроекта за измѣнение чл. чл. 201, 226, 395 и 483-й отъ Търговския законъ.

Секретарь Иванъ Пецовъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за измѣнение чл. чл. 201, 226, 395 и 483-й отъ Търговския законъ.

1) Въ чл. 201-й, вмѣсто думата „най-малко“, да се чете: „най-много“.

2) Постановлението въ чл. 226-й отъ Търговския законъ: „сѣстоящъ отъ трима членове български подданици,

живущи въ Княжеството“, се замѣнява съ слѣдното: „сѣстоящъ отъ трима членове мѣстни жители“.

3) Въ чл. 395-й думата „прѣвозвачъ“ да се замѣни съ думата „прѣдавачъ“.

4) Първата алинея на чл. 483-й се измѣнява така: сумата, за която е застрахуванъ единъ прѣдметъ, не може да надмине пълната му стойность. Въ противенъ случай, за повечето отъ стойността на прѣдмета, застрахуваніето е недѣйствително.

Ст. София, Ноември 1898 год.

Министръ на Правосѣдието: Г. Згуревъ“.

Прѣдсѣдатель: Понеже никой не иска думата, ще се гласува. Който приема по принципъ и е съгласенъ да се испрати на надлѣжната комисия прочетения законопроектъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете законопроекта за измѣнение чл. чл. 72, 120, 122 и 245-й отъ Наказателния законъ.

Секретарь Иванъ Пецовъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за измѣнение чл. чл. 72, 120, 122 и 245-й отъ Наказателния законъ.

Чл. 72-й, алинея трета, се измѣнява така:

Въ течение на десетъ години — за прѣстѣпление, което се наказва съ строгъ тѣмниченъ затворъ въ другитѣ случаи.

Чл. 120-й, алинея първа, се измѣнява така:

За оскърбление, нанесено лично или заочно на публично мѣсто срѣщу Държавния Глава, или съругата му, или прѣстолонаслѣдника, наказанието е:

Тѣмниченъ затворъ до двѣ години и глоба до четири хиляди лева.

Чл. 122-й, алинея първа, се измѣнява така:

За оскърбление, насочено срѣщу нѣкого отъ означенитѣ въ чл. 121-й лица, съ исключение на съругата на Държавния Глава и прѣстолонаслѣдника, наказанието е:

Тѣмниченъ затворъ до една година и глоба до двѣ хиляди лева.

Чл. 245-й се измѣнява така:

За обида или клевета противъ особата на държавенъ глава или дипломатически прѣдставителъ на чужда държава, углавното прѣслѣдвание се възбужда служебно, но съ разрѣшение отъ Министра на Външнитѣ Работи и Исповѣданията.

Ст. София, Ноември 1898 год.

Министръ на Правосѣдието: Г. Згуревъ“.

Атанаасъ П. Краевъ: Вижъ желадъ г-нъ Министрътъ на Правосѣдието да обясни мотивитѣ, които сж го накарали, или сж накарали респективното министерство, да внесе такива измѣненіи, да иска подобно аградиране на наказаніята за такива прѣстѣпни дѣния въ Наказателния законъ.

Прѣдсѣдатель: Тѣй като никой не иска думата . . .

Атанасъ П. Краевъ: Нѣма ли куража г-нъ министръ да каже мотивитѣ?

Министръ Георги Згуревъ: Тукъ не е нѣкой принципиаленъ въпросъ. Когато се разисква членъ по членъ, ще ви отговорѣмъ.

Атанасъ П. Краевъ: Ама тука нѣма никакви мотиви!

Петръ К. Вобчевски: Защото не е принципиаленъ въпросъ!

Атанасъ П. Краевъ: Азъ мисля, че този отговоръ на г-на министра не е въ състояние да ни задоволи.

Прѣдседателъ: Понеже не е нѣкой принципиаленъ въпросъ, г-нъ министръ казва, че ще Ви отговори, когато дойде законопроектътъ да се разглежда членъ по членъ.

Ще се вотира. Който приема по принципъ законопроекта за измѣнение нѣкои членове отъ Наказателния законъ и е съгласенъ да се прѣпрати въ надлъжната комисиѣ, да си вдигне ржката. (Волшинство.) Приема се. (Атанасъ Данковъ: Искамъ думата!) Имате думата.

Атанасъ Данковъ: Г-да прѣдставители! Азъ има да направя едно прѣдложение, и то елѣдующето. Понеже часътъ е 5, мисля, че сега трѣбва да се вдигне засѣданието, и да вземемъ рѣшение: всеки денъ, слѣдъ обѣдъ, отъ два до петъ или шестъ часътъ да имаме засѣдание, щото да не дойде да работимъ нощно врѣме, когато наближи да се закрие сесията. По-добъръ да работимъ всеки денъ отъ 2 до 5 часътъ, отъ колкото прѣвъ денъ и нощно врѣме.

Атанасъ П. Краевъ: По това прѣдложение на г-на Данкова има да кажъ, че да се взема рѣшение да се засѣдава всеки денъ е безсмислено, когато нѣма нѣкой сериозна работа за разглеждане. И самъ г-нъ Данковъ, като съзнава това обстоятелство, казва „може отъ два до петъ часътъ да засѣдаваме, но да се каже, че има засѣдание“. Въпрѣки Закона за отчетността по бюджета, въпрѣки рѣшението взето минжлата сесия, въпрѣки Конституцията, въпрѣки доклада на парламентарната комисиѣ, правителството не е внесло и до днесъ всичкитѣ бюджетопроекти. Бюджетопроектитѣ за министерствата на Вътрѣшнитѣ Дѣла и на Войната не сж още внесени, когато би трѣбвало да ги имаме още на 1-й Ноември, най-късно. Трѣбваше правителството да приготви всичкитѣ бюджетопроекти и най-късно до 15-й Септември да минатъ прѣвъ Министерскиятъ Съвѣтъ. Минжлата година се казваше отъ официалната трибуна, че щомъ се приготви докладътъ на парламентарната комисиѣ, до 1-й Юли ще се приготвятъ бюджетитѣ и ще се постарае правителството да ги испрати въ провинцията на г-да прѣдставителитѣ, за да си направятъ бѣлѣжкитѣ и, като дойдатъ тукъ, да сж готови. Вѣроятно, правителството протака работата, както въ минжлитѣ сесии, и ще внесе бюджетитѣ въ навечерието на закриване сесията и въ една нощъ, когато всички дрѣматъ, да се каже: „прието, прието!“ Мисля, че този начинъ на дѣйствиѣ ще трѣбва вече да се напусне.

Маню Вояджиевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ вземахъ думата да искамъ своето несъгласие съ прѣдложението на г-на Данкова. Г-нъ Данковъ каза, че трѣбва да засѣдаваме всеки денъ и, вѣроятно, исхожда отъ това съ-

ображение, че малко врѣме оставало до закриването на сесията и че имало много работа. Но г-нъ Краевъ много справедливо забѣлѣжи, че, прѣди всичко, нѣма работа, за да засѣдава Събранието всеки денъ. Независимо отъ това, има друга една съществена причина, по която ние не можемъ да засѣдаваме всеки денъ, а трѣбва да се съгласимъ съ распоредитѣ на правилника. Така причина е, че ние имаме на разположение само единъ денъ свободенъ отъ засѣдание, а законопроектитѣ, които се внасятъ отъ правителството, ваятъ като градъ. Сега, независимо отъ това, почти поголѣмата частъ отъ народнитѣ прѣдставители сж членове въ разнитѣ комисиѣ. Питамъ ви, г-да народни прѣдставители: какъвъ плодъ може да има отъ такава дѣятелностъ и каква дѣятелностъ може да излѣзе отъ Народното Събрание, когато на народнитѣ прѣдставители не остава врѣме, покрай това, да се запознайтъ съ законопроектитѣ, които по 40-е се внасятъ въ всяка една сесия? (Атанасъ П. Краевъ: Всяка година ще ги измѣняваме и ще си играемъ!) Азъ мисля, че ако не искаме да ставаме сѣмшени на себе си и на обществото, трѣбва да искаемъ единъ пътъ за винаги желание да се внасятъ по-малко законопроекти. Но независимо отъ това, най-важнитѣ законопроекти правителството трѣбва да внася на врѣме, защото вѣрно е, че най-важнитѣ бюджети не сж внесени. Най-послѣ, както обичате, но не е хубаво бюджетитѣ да минаваме, и то най-важнитѣ бюджети, вѣтрѣ въ едно денонощие. Може би, до сега, по една или друга причина, до известна степенъ, да можемъ да оправдаемъ това, по това е въпросъ: да ли ще бжде оправдание. Ако до сега е било тъй, азъ мисля, че ще направимъ прѣстѣпление прѣдъ себе си, прѣдъ съвѣстѣта си и прѣдъ обществото, ако продължаваме така работата; защото, както обичате, по единъ бюджетъ да се приема вѣтрѣ въ единъ или два дена, значи да го приемаме прѣвъ купъ за грошъ.

Прѣдседателъ: Не е въпросътъ за бюджета! Моля говорете по прѣдложението на г-на Данкова!

Маню Вояджиевъ: Тукъ е работата, че два най-важни бюджетопроекти нѣмаме!

Прѣдседателъ: Правъ ви забѣлѣжка! Говорете върху прѣдложението на г-на Данкова!

Маню Вояджиевъ: Върху прѣдложението ще говорѣмъ! (Глъчка.)

Атанасъ П. Краевъ: Защо не сте търпеливи! Търпение малко, бе джанжмъ!

Прѣдседателъ: Нѣмашъ думата! Когато имашъ думата, тогава говорѣ!

Найчо Цановъ: Вие сте въ състояние да . . .

Прѣдседателъ: Молж, млъчете!

Найчо Цановъ: Какво значи това?

Маню Вояджиевъ: За туй, прѣди да има въпросъ за прѣдложението на г-на Данкова, трѣбва да има смисловане, че нѣма резонъ всеки денъ да има засѣдание; защото, прѣди всичко, прѣдставителитѣ нѣма да иматъ възможностъ да изучаватъ проектитѣ и да се изказватъ по тия проекти тъй, както би трѣбвало. Ето защо, като исхождамъ отъ това становище, намирамъ, че не трѣбва да

има всеки ден заседание; защото за народните представители трябва да има време, за да се запознаят с проектите, и само след туй да ги гласуват.

За туй, аз бих молил почитаемото Събрание да не приема това предложение, а да заседава по правилника, и независимо от това, да се нареди, щото заседанията от сега нататък никога нито да не надминават часът 5; защото аз за себе си намирам, че нощната работа не е много хубава, не е много полезна. Аз съм против предложението и моля Събранията да не го приема.

Председател: Народното Събрание е господар да ръшва по колко заседания да има и по колко часа да работи.

Г-н Министър Маджаров: Има думата.

Министър Михаил Ив. Маджаров: Аз ще помоля Народното Събрание да не слуша ония, които искат да работят по два часа на ден. Има хора, които казват, че два часа работа е много; други пък, че половин час е много, даже някои казват: хич да се не работи. Аз мисля, че вие не трябва да слушате, какво казват тия хора. Вие сте господари да ръшавате: да ли да разисквате на ден по 10 или по 5 часа. Следователно, не трябва да се чудите, че някои хора ви упрекуват, че искате да работите повече, тъй като някои ще ви намерят махана, че не работите, а други, като видят, че работите, казват, че безполезно работите.

Маян Вояджиев: Като депутат, ако говорите, трябва да говорите от депутатските скамейки.

Председател: Няма думата, г-н Вояджиев!

Министър Михаил Ив. Маджаров: Аз не се обръщам само към г-на Вояджиева, и той не би трябвало да става на крака!

Маян Вояджиев: Предложението на г-на Данкова не е въпрос, който се касае до министертвото!

Д-ръ Димитър Теодоров: Министрите нямат интерес!

Министър Михаил Ив. Маджаров: Аз се обръщам към Народното Събрание, за да няма възможност някои да ви упрекуват, че не работим. Вие недейте слуша, какво казват хората, ами си работете; защото, ако тия хора, наистина, желаех да работят, то има вече внесени бюджети още преди два дни.

Атанас П. Краев: Къде са другите бюджети, когато трябваше да бъдат внесени до 1-й Ноември?

Никола Хр. Габровски: Съвсем електрическа бързина искат да ги гласуваме и да свършим работата!

Министър Михаил Ив. Маджаров: Това е работа на правителството и на болшинството на Народното Събрание да кажат: кои бюджети по-напред да се гледат и кои по-послѣ. Може би, вие искате да се гледа бюджетът на Министерството на Вътрешните Дѣла; но бюджетарната комисия е свободна да почне съ който бюджет иска, него може да разгледа и докладва. Прочее, от нас зависи кой бюджет трябва по-рано да се внесе и разгледа и кой по-послѣ. Ние сме дали работа на бюджетарната комисия, която от няколко време е имала заседания, и е разглеждала бюджетите; следователно, не

е уместен упрекъ, който се прави, че нямало работа, че нямало бюджети за разглеждане. Ако вие, г-да представители, желаете утре да има заседание, аз се присъединявам към това желание. Можете даже да постановите утре да има всеки ден заседание. Никога няма защо да ви укорява, че работите много. Това е само извинение, че законите трябвало да се изучават много, и за туй се искало и много време. Който иска да мисли върху законите, той може и има време да направи това. Лжете се, ако мислите, че бюджетите се изучават въ Камарата. Тъ могат да се изучават и у дома ви, защото вие имате бюджетите от 20 години насам и по тях можете да се пригответе.

Атанас П. Краев: Дайте време, дайте бюджетите!

Министър Михаил Ив. Маджаров: Въ Шумен сте имали време да ги изучите!

Найчо Цанов: Защо пише законът, че до 1-й Ноември бюджетите трябва да бъдат внесени и раздадени на представителите?

Никола Хр. Габровски: Военният бюджет не е внесен още! (Прѣрѣкание.)

Иван М. Абрашев: Тия хора не оставят мисли да говори и вие не можете, г-не председателю, да ги накарате да пазят тишина!

Председател: Хора, които не се срамуват от себе си, аз не мога да ги туря въ ред!

Атанас П. Краев: Не сме ние, а г-н Маджаров не се срамува от себе си. Протестираме!

Председател: Няма думата!

Атанас П. Краев: Искам думата, след като свърши г-н Маджаров!

Стефан Танев: Вие, г-н Краев, сте най-горещият защитник на правилника, а сега го нарушавате!

Председател: Вие, г-н Краев, сте записани и ще Ви се даде думата. Малко тишина!

Министър Михаил Ив. Маджаров: Аз се отнасям към вашето правосъдие, г-да представители, за да се произнесете, понеже вие чувате какво казах. Аз нито прѣдизвиках, нито обидих никого. Даже лицето, което става да говори сега, показва колко е нетърпливо, колко е невъздържано да слуша един министър. Ами, ако беше то на министерската трибуна, да ли щеше да търпи, когато го осекърбяват? Сега то не оставя един министър да си иска думата! Мислете, г-да представители, какво щѣхъ тѣ да направят, ако вмахъ болшинството! Без да се отнасям до лицето, защото не обичамъ тоя начин на спорение, искахъ да кажа, че бюджетите се изучават, както ви е известно, от самите депутати, като се вземат и изучават всичките стари бюджети; защото голѣми измѣнения няма въ това отношение. Това, че е така, показват бюджетите от 4 години насам, въ които не са направени много измѣнения. Следователно, който иска да изучи бюджетите, аз му гарантирамъ, че той може да ги изучи не само отъ тоя бюджет, който прѣдставяваме сега, а отъ старите. Който не изучи старите бюджети, няма съмнение, че не ще може да изучи

новия бюджет и въ три мѣсеци. Тѣй щото, ако е работата за изучаване на бюджетитѣ, имате всичката възможност и време да направите това.

Колкото за укора, че бюджетитѣ се приемали скоро и въ нощни заседания, ние и другъ път сме го опровергавали това брътвеие; защото нощнитѣ заседания не сж толкова отвратителни и осждителни, както казватъ нѣкои. Тия г-да нѣкога сж защищавали тия нощни заседания, а нѣкога не — споредъ времето и волята си. Сжщитѣ лица, които прѣди година, двѣ, три, четири и петъ сж защищавали нощнитѣ заседания и сж заседавали, сега не имъ уйдисватъ и казватъ лоши сж. Азъ можъ да ви кажъ, че има страни просвѣтени, гдѣто деветъ мѣсеци заседаватъ събранията, и тамъ нощно време сѣдждт и разискватъ законитѣ. Въ Англия — държава конституционна *par excellence* — камарата работи нощно време; но тамъ не може да се намѣри човѣкъ да казва, че сж лоши законитѣ въ Англия, само защото се гласуватъ нощѣ. Сжщото става и въ Франция. Тамъ не укориватъ народнитѣ прѣдставители, че стождт много време да разискватъ по разни закони и въпроси; слѣдователно, и ние нѣма защо да се боите отъ укоритѣ на опозицията, че ще работите повече, защото тя утрѣ ще ви хвърли другъ укоръ, че не сте работили достатъчно.

Риза Ибрахимовъ: Г-да прѣдставители! Прѣдложението на г-на Данкова е твърдѣ справедливо, но не е толкова приемливо, защото той направи прѣдложение да работимъ прѣзъ всичкитѣ дни на седмицата и да вдигаме заседанието въ 5 часътъ вечеръ. Тогава каква полза отъ това? Ние обикновено почваме да заседаваме отъ 3 часътъ послѣ обѣдъ и до 5 часътъ има само 2 часа; така щото, излиза, че ще работимъ само по 2 часа на день. Това е малко. Неговото желание е да работимъ повече, за да можатъ да се свършждт ония работи, които отъ минжлата и по-минжлата година стождт висащи; но съ това негово прѣдложение не ще можатъ да се свършждт тия работи, не ще може да се постигне цѣльта, защото ще работимъ само по 2 часа на день. Но ако ще почнемъ отъ рано, и споредъ както е практикувано до сега по правилника, заседанията да траждт до 7 или 7½ часътъ, тогава всѣки день ще работимъ по 6 часа, т. е. на седмицата ще работимъ 24 часа. Ако приемемъ неговото прѣдложение, да работимъ всичкитѣ дни прѣзъ седмицата, т. е. и въ Вторникъ и въ Четвъртъкъ, отъ 3 до 5 часътъ, тогава въ два дена ще спечелимъ само 4 часа; а пъкъ ако работимъ до 6 или 7 часътъ вечерта всѣки день, тогава ще спечелимъ най-малко 3 часа на день или 12 часа въ седмицата, на мѣсто два дена по два часа, които правждт 4 часа. Освѣнъ това, въ всѣка комисиия има натрупана много работа, та ако приемемъ да работимъ и въ Вторникъ и въ Четвъртъкъ, не ще има време кога да работждт. Сега ние имаме само два дена въ седмицата, прѣзъ които не работимъ — Вторникъ и Четвъртъкъ — та ако приемемъ да работимъ и прѣзъ тия дни, ако заседаваме и въ тия дни, тогава комисиитѣ по министерствата не ще иматъ болшинство да работждт. Затова, азъ

правждъ прѣдложение да работимъ както до сега и да започваме отъ 1½ часътъ и да работимъ до 7 или 8 часътъ вечеръ.

Атанасъ Данковъ: Г-да прѣдставители! Азъ, като направихъ това прѣдложение, исхождахъ отъ съображението, че времето е късо и че имаме много работа. До закриванieto на сесията има още 21 день, отъ които, като извадимъ три дена празници, оставатъ само 18 дена за работа. Ще имаме само 18 заседания, въ които трѣбва да разискваме и приемемъ цѣлъ редъ работи. Затова и направихъ прѣдложение да работимъ всѣки день отъ 2 до 5 часътъ, а пъкъ, естествено е, че когато имаме работа, ще работимъ и до 7 часътъ вечерта. За удовлетворение желанието на г-на Риза-ефенди, ще му кажъ, че когато има работа, ще работимъ и до 12 часътъ вечерта.

Колкото до страха, че комисиитѣ по разнитѣ министерства не щѣли да иматъ възможностъ да работждт, това не е право; защото тѣ можатъ да работждт сутринъ отъ 9 до 12 часътъ, а слѣдъ обѣдъ да заседаватъ тукъ въ Събраниято. Даже прѣзъ време на заседанието нѣкои отъ комисиитѣ можатъ да работждт. Ние сами виждате, че прѣзъ време на заседанието мнозина отъ насъ излизатъ та отиватъ вънъ въ бюфета и коридоритѣ, и Събраниято пакъ заседава и върши работа. Така щото, когато има много работа въ комисиитѣ, нѣкои отъ членовѣт имъ можатъ да се оттеглждт отъ заседанието по 1—2 часа и да отидатъ да работждт въ комисиитѣ. Сега, ако оставимъ да работимъ, както до сега, само въ Понеделникъ, Срѣда, Петъкъ и Сбота, добръ ли ще бжде, приемливо ли ще бжде, като останждт 5 дена до закриванieto на сесията, да захванемъ да заседаваме отъ сутринъ до вечеръ и по цѣли нощи? Разбира се, че това нѣма да бжде право, нѣма да бжде приемливо.

Колкото до въпроса за бюджетитѣ, че не сж внесени, това не е вѣрно. До колкото знамъ, не сж внесени само бюджетитѣ по Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла, по Министерството на Просвѣщението и военниятъ бюджетъ. Всичкитѣ други бюджети сж внесени. Г-нъ Паланчевъ е членъ въ бюджетарната комисиия и той може да каже това на г-на Бояджиева. Комисиитѣ сж приготвили доста работа и сега имаме единъ дневенъ редъ, който, ако продължаваме, не до довечера, ами и до сабахлянтъ, нѣма да го свършимъ. Ние виждате, че на дневенъ редъ е поставенъ и докладътъ на комисиията по законопроектъ за сждоустройството, по който, вѣрвамъ, че най-малко двѣ заседания ще трѣбва да се занимаваме.

Затова, азъ настоявамъ на моето прѣдложение и ходатайствувамъ да се приеме и да не се опрѣдѣля до кога ще заседаваме, а да се каже, че заседанието може да се продължава и слѣдъ 5 часътъ вечеръ. И понеже по това мое прѣдложение станждх доста разисквания и въпросѣтъ се обясни доста, мислжд, че въпросѣтъ е исчерпанъ и трѣбва да се прѣкратждт дебатитѣ.

Прѣдседателъ: Не сж говорили още 7 души. Г-нъ Михайловъ има думата.

Георги Ив. Михайловъ: Слѣдъ това, което казахъ г-нъ Министрътъ на Общитѣ Сгради и г-нъ Данковъ, на

мене не остава да кажъ друго, освѣнъ това, че, ако искаме съвѣстно да изпълнимъ нашата обязанностъ, ние имаме възможностъ. Ако искаме да спимъ до 11 часътъ и на 3 часътъ да започваме да работимъ, а на 5 часътъ да вдигаме засѣданието, тогава и два мѣсеца още да работимъ, нѣма да свършимъ работата, която има да вършимъ. Но, ако съвѣстно употребимъ нашето врѣме въ работата, за която сме дошли въ София, тогава ще свършимъ много работа. Намъ ни остава много малко врѣме за работа, и затова азъ мислѣхъ, че отъ сега трѣбва да имаме всѣки день засѣдания.

Г-нъ Бояджиевъ каза, че не сме имали работа. Азъ нѣма да се съгласяхъ съ него въ тоя случай за това, защото на дневния дневенъ редъ, както забѣлѣжи г-нъ Данковъ, ние имаме и законопроекта за устройството на сѣдилищата, който може да ни занимае 3—4 и 5 засѣдания, та, ако рѣчемъ да вървимъ по сѣщия редъ, както до сега, ще трѣбва да употребимъ още 10 дена, за да прокараме тоя законъ. Колко врѣме ни остава? — Оставатъ ни една-два седмизи, прѣзъ които, ако работимъ, както до сега, ще имаме само 5—6 засѣдания, а въ тѣзи 5—6 засѣдания ние нѣма да имаме възможностъ да прокараме всичкитѣ тия прѣдложения и законопроекти, които сж вписени въ комиситѣ и които днесъ-утрѣ ще се прѣдставятъ на разглеждане, както и онѣзи, които ще се внесатъ за разглеждане.

Ето защо, азъ поддържамъ мнѣнието на г-на Данкова, щото отъ утрѣ нататѣтъ да имаме ката день засѣдание. Считамъ въпросътъ за исчерпанъ и прѣдлагамъ да се гласува прѣдложенията на г-на Данкова.

Ганчо Гаврийловъ: Г-да прѣдставители! Иказахъ се мнѣния да не работимъ всѣки день, защото нѣмало работа. Азъ до колкото знамъ, има достатъчно работа приготвена и можемъ да захванемъ всѣки день да работимъ. Но трѣбва да признамъ, че, наистина, много по-рано можеше да имаме работа, ако се работеше въ комиситѣ по-добъръ, т. е. тѣй, както трѣбва. Азъ признавамъ, че комиситѣ много слабо работятъ, но при все това, пакъ има доста работа приготвена.

Д-ръ Димитръ Теодоровъ: Така ще е, като избирате единъ депутатъ въ петъ комисии!

Прѣдседателъ: Молжъ г-на Теодорова да нази тишина!

Ганчо Гаврийловъ: Азъ съмъ съгласенъ да се работи всѣки день, на мѣсто отъ послѣ да става нужда да се работи ноща, защото и азъ твърдѣ не съмъ поклонникъ на нощнитѣ засѣдания. По-добъръ е да захванемъ отъ сега всѣки день да засѣдаваме и да засѣдаваме по-дълго врѣме. И смѣтката на Риза-паша е права, защото, ако работимъ всѣки день най-малко по 5 часа, ще можемъ да хвърлимъ доста работа. Менъ ми се струва, че прѣдложенията, което се направи отъ г-на Данкова, може да бѣде прието и молжъ да се приеме. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!)

Прѣдседателъ: Тѣй като сж говорили 7 души и има прѣдложение за прѣкръшаване на дебатитѣ..... (Атанасъ П. Краевъ: Молжъ, дайте ми думата, г-не прѣдседателю! Никой не е прѣдлагалъ прѣкръшение на дебатитѣ! — Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Молжъ г-да

прѣдставителитѣ, които считатъ въпроса за исчерпанъ.... (Атанасъ П. Краевъ: Молжъ, дайте ми думата!) да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Дебатитѣ се прѣкръшаватъ. (Шумъ.)

Атанасъ П. Краевъ: Не ви е срамъ! Засрамете се!

Янко Симеоновъ: Какъвъ е тоя мискининъ, та да ни казва „не ви е срамъ“! (Шумъ.)

Атанасъ П. Краевъ: Вие сте мискининъ! Защо не ми се дава думата? Не ви е срамъ! — (Голѣмъ шумъ. — Вънѣние.)

Георги Ив. Михайловъ: Какъ смѣете Вие? Отъ сопдажни какво ще чакаме?

Прѣдседателъ: Г-нъ Краевъ! Вие само прѣдизвиквате! Ако сте поредъченъ човѣкъ, Вие трѣбваше да искате думата, когато бѣше врѣмето за това!

Атанасъ П. Краевъ: Поредъченъ лѣкаръ не съмъ! (Не се чува. — Прѣрѣкание.)

Д-ръ Димитръ Теодоровъ: Прѣди всичко, не сж говорили 7 души, и затова може да се говори още! (Шумъ.)

Прѣдседателъ: Молжъ ония г-да прѣдставители, които приематъ прѣдложенията на г-на Данкова, за да има всѣки день засѣдание, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Прѣди да се вдигне засѣданието, ще молжъ почитаемото Събрание да изслуша на първо четение законопроекта за полицията на крайбрѣжията и пристанищата и тогава да се вдигне засѣдането.

Молжъ г-на секретаря Козаровъ да го прочете.

Секретаръ Никола Ив. Козаровъ: Министерството на Общитѣ Сгради, Пящата и Съобщенията, съ отношение № 7.154, отъ 18-й тоя мѣсець, е внесло въ Народното Събрание законопроекта за полицията на крайбрѣжията и пристанищата. (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

върху законопроекта за полицията на крайбрѣжията и пристанищата.

Пристанищата въ България, отъ освобождението ни насамъ, сж се управлявали, безъ да е имало нѣкакъвъ законъ или правилникъ. Въ начало, тѣ сж били подъ върховния надзоръ на Министерството на Външнитѣ Работи и Исповѣданията, а отъ 1882 год. минахъ подъ надзора на Финансовото Министерство. Длъжноститѣ же на портовитѣ началници се закрихъ въ край на 1894 год. и се възложихъ на митарственнитѣ управители. Нуждитѣ наставления сж се давали до сега съ окръжни, но гонимата цѣль, да се въведе едно редовно управление, не е могла да се постигне; защото много отъ поменжитѣ окръжни сж ставали неприложими, като сж съдържаеи распорѣждания, които бихъ могли да се изпълняватъ само по силата на единъ законъ. Нѣма да се сгрѣши, прочее, ако се исповѣда, че администрацията на нашитѣ пристанища не се намира въ такова положение, въ какъто трѣбвало би да бѣде. Причинитѣ на това не сж били незнанието и недобрата воля на чиновницитѣ, които сж били натоварени да ги управляватъ,

но пѣмането на законъ, върху който да базиратъ своитѣ искания и да прѣдаватъ на съдъ за наказание нарушителитѣ.

За да се даде край на това положение, изработи се приложениятъ законопроектъ за полицията на крайбрѣжията и пристанищата. При съставянieto му, се имахъ прѣдъ видъ италианскитѣ законъ и францускитѣ и ромѣнскитѣ правилници, отнасящи се до пристанищата.

Законопроектътъ се дѣли на шестъ глави и съдържа 84 члена.

I-та глава обема организацията на полицейската служба по крайбрѣжията и пристанищата.

II-та глава обема правата и длѣжноститѣ на портовитѣ управления и обязаноститѣ на корабоначалникитѣ при влизанieto, прѣстояването на корабитѣ имъ въ пристанищата и при излизанieto имъ изъ него.

III-та глава обема запрѣщенията да се извършватъ извѣстни работи или дѣйствия, за да обезпечятъ редовната и правилната експлоатация на пристанищата, тѣхното заглавие и свободното плавание.

IV-та глава обема наказанията по нарушение настояща законъ.

V-та глава опрѣдѣля подеждността на нарушенията.

VI-та глава се отнася до общитѣ паредби.

Глава I.

Чл. 1-й. Въ странитѣ, гдѣто има особена морска администрация, портовитѣ управления сѣ патоварени да се грижатъ само за полицията и експлоатацията на пристанищата и за материалната сигурностъ на рейдитѣ. У насъ като пѣма такава администрация, то на портовитѣ управления се възлага още и полицейската служба на крайбрѣжията на Черното море и Дунава.

Съ думитѣ *административни и полицейски власти* се подразбиратъ сѣщо и митарственнитѣ власти и пограничната стража.

Чл. 6-й. Прѣдполага се, че въ началото ще се учреди специална портова служба, по икономически съображения, само въ Бургазъ и Варна, а въ другитѣ морски и дунавски пристанища, по причина на малкия сегашенъ трафикъ, службата да се възложи върху митническитѣ управители, които въ тоя случай ще получаватъ наставленията си отъ Министерството на Обществениитѣ Сгради.

Чл. 7-й. По настоящемъ портовата служба въ всички пристанища се изпълнява отъ митнитѣ управления и е поставена подъ вѣдомството на Финансовото Министерство; това нѣщо е било до сега възможно, защото въ дѣйствителностъ пристанища, както трѣбва да се разбира, т. е. снабдени съ кейове, услужени съ желѣзни пѣтища, съ снареди за товаряние и растоваряние на стокитѣ, съ магазини и пр. не е имало; а, слѣдователно, и портовата служба е била до сега извънредно упростена. Съ построяването, обаче, на пристанищата въ Бургазъ и Варна и кейови стѣни по дунавскитѣ градове, условията ще се измѣнятъ съвършено. Експлоатацията на едно пристанище съ извѣстно значение, услужено отъ желѣзнопѣтни съобщения, е тѣсно свързана съ тая на желѣзницитѣ, които го услужаватъ; а

и самото пристанище не е друго, освѣтъ едно срѣдство за прѣхвърляние стокитѣ отъ воднитѣ съобщения по желѣзнопѣтнитѣ или обратно. Независимо отъ това, експлоатацията и полицията на пристанищата иматъ повечето технически и комерчески характеръ и сѣ сходни въ това отношение съ желѣзницитѣ, които сѣ поставени подъ вѣдомството на Министерството на Обществениитѣ Сгради и пр. Да се раздѣли портовата служба отъ желѣзничната и постави подъ друго вѣдомство, ще бѣде сѣщото, както да се прѣдаде Софийската гара на Финансовото Министерство, понеже се е случило, че то имало въ неж митническо управление.

Глава II.

Чл. 9-й. Морскитѣ брѣгове и плажи, включително пристанищата, басейнитѣ, каналитѣ, завоитѣ и рейдитѣ, сѣ държавна собственостъ и служатъ за обществена полза.

Басейнъ е вътрѣшната частъ отъ съвършено затворенитѣ пристанища; съ думата канали се визиратъ само онѣя, които служатъ на плаването.

Рейдъ е естествено запазена частъ отъ морето, гдѣто корабитѣ могатъ да намѣрѣтъ прибѣжище прѣвъ бурно море. Завой е малкъ рейдъ.

Дадената редакция на чл. 9-й има за цѣль да узакони по единъ посредственъ начинъ, че плажитѣ, морскитѣ брѣгове, пристанищата, рейдитѣ и пр. сѣ държавни притежания. — Това не е прѣмо казано, защото си има мѣстото повече въ единъ материаленъ законъ, отъ колкото въ Закона за полицията; обаче до издаването на материалния законъ, необходимо е това да се узакони.

Чл. 12-й. Всѣки корабъ, когато е въ движение, т. е. когато влиза, излиза или прави маневри въ пристанището, за избѣгване на нещастие, трѣбва да показва това чрѣвъ единъ условенъ знакъ на другитѣ кораби и на портовото управление, и да се управлява лично отъ капитанина или замѣстника му; за условенъ знакъ при маневритѣ е общоприето да се вдига народното знаме.

Чл. 13-й. Червеното знаме се изисква, защото е условенъ знакъ, че корабътъ съдържа взривни или леснозапалителни вещества.

Чл. чл. 14 и 33-й. Понеже корабътъ може да бѣде заразенъ, то за обезпечение на общественното здравье, никой корабъ не трѣбва да се сношава съ сушата, или съ други кораби, до като не получи свободна практика отъ санитарнитѣ власти. Отъ това се прави изключение само за пилотнитѣ варки и реморкьори: едно като поставени подъ прѣмата власть на портовото управление, а друго че безъ тѣхното съдѣйствие, когато то е необходимо, корабитѣ не могатъ да влизатъ въ пристанището.

Чл. 15-й. За даванетоъ подъ редъ на всѣки корабъ съответствуващо мѣсто въ пристанището или на кая, за вземанieto, въ случай на нужда, съответствующитѣ прѣдпазителни мѣрѣи, отъ страна на портовото управление, за съставянieto статистическитѣ данни за движението на корабитѣ по пристанищата и пр. е необходимо да се знае името на кораба, на корабоначалника, арматъора и на повѣрен-

ника или агента, мѣстопроисхождението, вѣстимостта, потъването, видътъ на пктуванието и мѣстоазначението на кораба, естеството и обемътъ на товара и числото на екипажа и пктницитъ.

Чл. чл. 16 и 35-й. Вѣсиканіе необходимо за едно редовно и рационално експлоатиране на пристанището и за запазването порядъка въ него.

Чл. 17-й. Вѣсиканіе необходимо за улеснението движението на корабитъ при заставянieto имъ на кел, при пзлизанieto имъ отъ басейнитъ и пристанищата и при извършването на разни маневри, както и на снаредитъ по кейоветъ и въ басейнитъ, прѣдначинени за товараніе и растовараніе на стокитъ.

Чл. 18-й. Условіе необходимо за пристигнитъ кораби, ако мѣстата по кейоветъ сж завзети отъ други.

По силата на тоя членъ, тѣ могатъ, безъ да чакатъ да се упраздни мѣсто, да починтъ да растоварятъ или товарятъ стоки.

Чл. 19-й. За избѣгване на всевъзможни нещастия съ корабитъ въ пристанището, портното управление трѣбва да има нуждитъ права, ако корабначалницитъ не изпълнятъ приказаніята му по вързаніето, развързаніето и распуцаніето прѣвързанитъ вѣжа, или пъкъ се откажатъ да извършятъ нѣкоя необходима маневра.

Чл. 20-й. Вѣсиканіе необходимо за правилното и доброто експлоатиране на пристанището, когато има прѣтрупване отъ кораби.

Чл. 21-й. Прѣстояване на корабитъ повече отъ нуждното врѣме въ пристанището води къмъ едно прѣтрупване, а слѣдователно и къмъ създаването на всевъзможни затрудненія за експлоатацията имъ.

За избѣгването на такива затрудненія и злоупотребления съ прѣстояването на корабитъ, трѣбва, като принудителна мѣрка, да се прѣдвидѣтъ, не само такси за прѣстояване, а и да се даде право на портното управление да изважда отъ пристанището, въпрѣки плащаніето на такситъ, всѣки нестѣкменъ (désarmé) корабъ.

Чл. 22-й. Прѣстояването въ пристанището на кораби, ладии, лоджии, мауни и други корита, които не сж плавающии кораби, т. е. не сж построени и прѣдначинени да прѣдприематъ пктуванія и не притежаватъ сисъкъ за екипажъ, води къмъ едно неизмовѣрно прѣтрупване на пристанищата, а слѣдователно и къмъ извънредни затрудненія по експлоатацията имъ.

За избѣгването на това, трѣбва, като принудителна мѣрка, не само да се задѣлжатъ тия корита да искатъ позволеніе за прѣстояване въ пристанището и да плащатъ такси, но и да се даде право на администрацията, въ случай на нужда, да спре влизаніето имъ и да ограничи срока за прѣстояването.

Чл. 23-й. За редовната експлоатация, необходимо е да се опрѣдѣли минималната дѣятелностъ, съ която корабитъ трѣбва да товарятъ или растоварятъ стоки на кел; иначе ще ставатъ злоупотребления отъ капитанитъ или агентитъ. Това се случва особено съ гинитъ, които се измаиватъ, до гдѣто да нахѣржатъ товаръ за прѣнасяние другадѣ.

Чл. 24-й. Корабъ, който оперира чрѣзъ прѣхвърлание въ другъ корабъ, мауна и пр., нѣма нужда да застава на кел и да го заема безполезно; при все това, исключенията сж прѣдвидени.

Чл. 26-й. Корабъ, който потъне въ пристанище, басейнъ, плавателен каналъ или нѣкоя друга морска станция, прави или съвършено невъзможенъ достѣпа на другитъ кораби или пъкъ прѣдставлява голѣма опасностъ за мореплаваніето; въслѣствие на това, трѣбва да се изиска неговото незабавно прѣмахване и расчистването на морското дѣно, и ако това не се направи отъ притежателя, арматора или повѣренника въ дадения нему срокъ, то се прѣдостави правото на портното управление да го извърши за тѣхна смѣтка.

Глава III.

Чл. чл. 30 и 31-й. Всѣко измѣненіе въ пристанищата, плажитъ и морскитъ брѣгове води слѣдъ себе си едно какво-годѣ измѣненіе на морския режимъ въ мѣстото, гдѣто то е направено, и дава загатѣкъ на разни нежелателни послѣдствія, като нѣкога въспира употреблението на брѣга или плажа отъ мореплаваніето, индустрията и търговията.

Чл. 32-й. За редовното и правилното функционированіе на портната служба и полиция, никой корабъ не трѣбва да напуска пристанището безъ позволеніе отъ портното управление, което прѣди да издаде изходния билетъ, ще може да взиска глобитъ и обезщетенията, на които евентуално би бвлъ подвържнатъ корабътъ.

Чл. 34-й. Плавателнитъ проходи на пристанищата сж пктитъ, който корабитъ слѣдватъ при влизаніето и излизаніето си, и трѣбва винаги да бждатъ свободни; иначе, щомъ той се зацупи, пристанищата се затварятъ и корабитъ не могатъ вече да влизатъ или излизатъ.

Чл. 36-й. Чужди за кораба лица не трѣбва въ никой случай безъ заповѣдъ отъ портното управление да вързватъ, развързватъ и распуцатъ привързанитъ му вѣжа, защото чрѣзъ това, осигнѣ гдѣто ще има постоянни каранія и биения между разнитъ матроси, но могатъ да се случатъ злощастия за корабитъ и поврѣждания на пристанищнитъ съорѣжения.

Чл. 37-й. Понече прѣдставлява опасностъ.

Чл. 38-й. Прѣнасянето или товараніето взривни или леснозапалителни вещества прѣдставлява винаги голѣма опасностъ отъ пожаръ за находящитъ се въ пристанището кораби, ладии и пр., отъ които могатъ да се поврѣдѣтъ и нѣкои съорѣжения, като се има прѣдъ видъ безпорядѣтъ, който може да се появи.

Чл. 39-й. За да се освободи по скоро заетото мѣсто и опрѣдѣли за другъ корабъ.

Чл. 40-й. Прѣдпазителна мѣрка за избѣгване на всевъзможни случайности и нещастия съ корабитъ.

Чл. чл. 41 и 43-й. Това запрѣщеніе е направено, за да се обезпечи сигурното плаваніе въ рейдитъ, пристанищата, плавателнитъ канали и вховетъ имъ, и да се избѣгне случайното засѣданіе на корабитъ, по пѣманіе достатѣчно

водни дълбочини; по този начин, разносикът по поддържането нужните водни дълбочини се намаляват. Запръщението се диктува и от хигиенически съображения за пристанищата, където водите, като са затворени и мъчно промъняеми, трябва не само най-строго да се запръти хвърлянето на пръст, пепел, савура и разни нечистотии, но и да се даде права на портното управление да пръмахва тия материали за сметка на ония, които са ги хвърляли.

Чл. 42-й. Ако съ развитието на търговията и индустрията се позволи да се построят по кейовете и каналите заводи, на които естеството е такова, че е невъзможно да се избягнат засипванията на водните съобщения, то редовното им чистене трябва да става на разноси и сметка на притежателите или наемателите; другояче държавата би се обременила с излишни разходи.

Чл. 44-й. Ако се позволи строенето, поправянето, срутването и пр. на корабите и коритата, да става на всеки, а не въ опредѣлени мѣста, то ще се породѣ такава бъркотия, чрезъ завземането на крайбрежieto, щото товарянето и растоварянето на корабите ще пострада. За запазването на реда, опредѣлява се едно специално мѣсто за тая цѣль.

Чл. 45-й. Негодните за пътуване кораби, както и ония, на които коритата са повредени, представяват винаги опасност за потъване и съ това да причинят големи затруднения за плаването на другите; затова трябва не само да се запръти оставянето на такива кораби въ пристанищата, но и да се узакони изваждането имъ отъ пристанището за сметка на корабначалика, притежателя или повъреника.

Чл. 46-й. За депозиранието, както и прѣстояването на стоките по кейовете, стълбите и другите мѣста, въ района на пристанището, трябва да се съблюдава извѣстенъ редъ и опредѣлена бързина; иначе кейовете ще са винаги прѣтрупани безразборно, циркулацията ще се затруднява и самата експлоатация на пристанището ще бѣде свързана съ големи неудобства и мъкотии. За отстранението на тия неудобства е прѣдвиденъ чл. 46-й.

Чл. 47-й. За избѣгване смущения въ пристанищата.

Чл. 48-й. За обезпечение безопасността на хората, които се намиратъ по кейовете.

Чл. 49-й. Изисква се отъ благоприятното и правствеността, а освѣнч. това, могатъ да ставатъ злощастия отъ движущите се кораби.

Чл. 50-й. Ловенето риба създава прѣчка за движението въ пристанището.

Чл. 51-й. Прѣдпазителна мѣрка противъ умислено или неволно измаване мореплавателите нощно време и причиняване на коработрошение, съ цѣль за грабежъ.

Чл. чл. 52, 53, 54, 55, 56 и 57-й са прѣдпазителни мѣрки противъ пожаръ, било по кейовете, било по корабите.

Чл. 58-й. Хигиенна мѣрка.

Чл. 61-й. За избѣгване укриването на лица, които се дирятъ отъ полицейските, военните или сѣдебните власти или искатъ да избѣгнатъ военната повинностъ.

Чл. 62-й. Прѣдохранителни мѣрки противъ безпорядѣци, които могатъ да се причинятъ отъ моряците, когато излизатъ на сушата.

Чл. 63-й. За избѣгване на сблъсквания.

Чл. 64-й. За унищожение на това, което се практикува въ Бургазъ и Варна въ ущърбъ на търговците, а именно: агентите се споразумѣватъ съ капитаните на пароходите да растоварватъ стоките само въ извѣстни варки или мауни и не прѣдаватъ стоките на търговците, до където послѣдните не имъ заплатятъ двойно отъ това, което имъ са поискали другите варкари.

Чл. 83-й. За едно редовно, правилно и рационално експлоатиране на пристанищата и за избѣгване на всевъзможни случаи, неприятности и нещастия, трябва да се съблюдаютъ цѣла редица распорѣждания по приставянето на корабите, вързването и заставянето имъ по кейовете и скелите по натоварянето, растоварянето, прѣхвърлянето, прѣстояването, прѣнасянето и складирането на стоките, по употреблението и прѣхвърлянето на савурата, по употреблението на огънь и свѣтила за каквато и да е нужда, било въ корабите, било по кейовете. При това, тия распорѣждания, по локални причини, могатъ да се различаватъ за отдѣлни пристанища въ нѣкои точки; такъва подробности не могатъ да се опредѣлятъ съ законъ, а става нужда да се уредятъ съ особни правилници.

Гр. София, 14-й Ноемврий 1898 год.

Министръ: М. Ив. Маджаровъ.

Законопроектъ

за полицията на крайбрежията и пристанищата.

Глава I.

Организация.

Чл. 1. Полицейската служба на крайбрежията и пристанищата се изпълнява отъ портното управление, съ помощта на административните и полицейските власти.

Чл. 2. Портното управление се дѣлѣтъ на първостепенни, второстепенни и третостепенни, споредъ степенята и значението на пристанищата, където тѣ иматъ сѣдалищата си.

Чл. 3. Първостепенното портно управление се състои: отъ единъ портновъ капитанъ, за началникъ на пристанището, отъ единъ портновъ приставъ — неговъ помощникъ, нужното число помощници портнови пристави и портнови стражари.

Чл. 4. Второстепенното портно управление се състои: отъ единъ портновъ приставъ, за началникъ на пристанището, и нужното число негови помощници и портнови стражари.

Чл. 5. Третостепенното портно управление се състои: отъ единъ помощникъ портновъ приставъ, за началникъ на пристанището, и нужното число портнови стражари.

Чл. 6. Длъжността на второстепенните и третостепенните портнови управления, до учреждаването имъ, се изпълнява отъ митарственните управления.

Чл. 7. Портовото управление се намира подъ ведомството на Министерството на Общественият Сгради, Пътищата и Свободията. Въ техническо отношение се подчинява на портовия инженеръ. Въ време на карантинна се съобразява съ распоряженията на карантинното управление, членъ на което е началникът на пристанището. То се сношава, за взаимно дѣйствиетъ, съ митартственното управление. Има право да иска съдѣйствието на административнитъ и полицейскитъ власти и е длъженъ да дава съдѣйствието си на послѣднитъ, въ случай на извършено прѣстѣпление въ неговия кръгъ.

Чл. 8. Служащитъ при портовото управление даватъ клетва при постѣпването си на служба. Тѣ посѣтъ особено обѣкло, споредъ чина си, и получаватъ заплата по бюджета.

Глава II.

Обязанности.

Чл. 9. Портовото управление има подъ надзора си българскитъ крайбрежия на Черно море и Дунава, включително морскитъ брѣгове, пристанищата, басейнитъ, каналитъ, завоитъ и рейдитъ, които сж държавни притежания и служатъ за обществена полза, а тъй сжщо и плажоветъ, които не се владѣжтъ по законенъ редъ отъ частни или морални лица (окръжия, общини, учреждения, дружества и пр.) и се считатъ за държавни имоти.

Чл. 10. За граница на морския брѣгъ се счита линията, до която достигатъ вълнитъ при най-бурно време.

За лѣгло на рѣка Дунавъ се счита цѣлото пространство, което се покрива съ водата и прѣзъ обикновенно есенно време. Отъ крайната линия на това пространство къмъ сушата почиватъ частнитъ притежания.

Плажъ е всѣка прѣстѣпва край морския брѣгъ мѣстность, изоставена отъ морето.

Чл. 11. Портовитъ управления сж длъжни да направляватъ реда и наглеждатъ:

- а) влизанieto и излизанieto на корабитъ и хвърлянето на котва въ пристанищата и басейнитъ;
- б) заставанieto и завързването на корабитъ по кейонетъ и скалитъ;
- в) слизанieto и качването на пътницитъ;
- г) товарянieto, растоварянieto и складването на стокитъ и савурата;
- д) употреблението на огньове и свѣтила и прѣдпазителнитъ мѣрки противъ пожаръ;
- е) и въобще всичко, което се отнася до реда, чистотата, запаванieto и поддържанieto на всичкитъ държавни притежания, за които е рѣчь въ чл. 9-й.

Чл. 12. Всѣки корабъ, когато влиза, излиза или прави маневри въ пристанището, е длъженъ да вдига народното си знаме, а корабоналичникътъ или намѣстникътъ му да бѣде на кувертата. Корабитъ сж длъжни да вдигатъ знамената си, тъй сжщо, въ недѣлни дни и прѣзъ другитъ официални празници.

Забѣлъжка. Подъ думата корабъ трѣбва да се разбира всѣки паруходъ, гениа, шлепъ, мзупъ, канкъ и въобще всѣко плавателно корито, което прѣдприеме дългопътни или крайбрежни пътувания.

Чл. 13. Търговскитъ кораби, които носѣтъ барутъ, военни припаси и въобще всѣкакви взривни и леснозапалителни вещества, сж длъжни да вдигатъ червено знаме при влизанieto и прѣстояването си въ пристанището.

Чл. 14. Всѣки корабъ при влизанieto си въ пристанището, за да може да се сношава съ сушата и съ други лица или кораби, е длъженъ прѣдварително да получи отъ санитарнитъ власти билетъ за свободна практика; до получаванieto на тая практика, той е длъженъ да носи жълто знаме.

Чл. 15. Всѣки капитанъ на корабъ, слѣдъ получаванieto свободна практика, подава веднага на портовото управление писменна декларация, въ която означава името на кораба, на капитана, на арматоръ и на агента, мѣстоприсхождението, вѣстимостта, потъването, вида на пътуванieto и мѣсто-назначението на кораба, естеството и обема на товара и числото на екипажа и пътницитъ.

Сжщата декларация се прави и при излизанieto.

Възъ основание тия декларации, портовото управление, слѣдъ регистриранieto имъ, издава за всѣки корабъ при влизанieto му вхodenъ, а при излизанieto му исхodenъ билетъ.

Чл. 16. Всѣки влѣзълъ въ пристанището корабъ е длъженъ да хвърли котва или да застава по кея точно на мѣстото, което му се опрѣдѣля отъ портовото управление.

Чл. 17. Всѣки корабъ е длъженъ да допуска да се привързватъ у него други кораби, както и да распуца привързанитъ си въжа, за улеснение движението на другитъ кораби или размѣстванieto на разнитъ спареди, които се употребяватъ по кейоветъ и басейнитъ за товаранieto и растоваранieto стокитъ.

Чл. 18. Всѣки застаяжълъ и завързанъ на кея корабъ е длъженъ, по распоряжение на портовото управление, да допуца на други кораби да заставатъ до него и да имъ дава възможность да товарятъ и растоварятъ прѣзъ него.

Чл. 19. Въ случай на нужда или когато не се изпълняватъ заповѣдитъ на портовото управление, то има право да вързва и развързва корабитъ, да усили привързанитъ имъ въжа или вериги, и въобще да извършва всичкитъ потребни маневри за смѣтка на тия кораби, а въ случай на крайна необходимость, то може слѣдъ двукратна устная заповѣдь за отвързване или распуцанieto да срѣже привързанитъ въжа на корабитъ.

Чл. 20. Всѣки корабъ, ако и да е хвърлилъ котва въ пристанището или е завързанъ на кея, е длъженъ да промѣни мѣстото си, когато портовото управление намѣри за пуждно и му заповѣда устно за това.

Чл. 21. Корабитъ не могатъ да прѣдстояватъ повече отъ единъ мѣсець въ басейнитъ на пристанището. За повече отъ това време плащатъ установената такса.

Върѣки това плащанieto, портовото управление има винаги право да отвежда въ нѣкое изъ вънъ пристанището мѣсто за хвърляние котва всѣки пестѣкменъ за пътуване корабъ за смѣтка на корабоналичника, прѣдставители (consignataires) или притежателя.

Чл. 22. Безъ писменно позволение отъ портовото управление, не могатъ да се вкаратъ въ пристанището

кораби, мауни и въобще плавателни корита, които не сж плавающи кораби, не прѣдприематъ пътувания и не притежаватъ списѣкъ за екипажъ. Това позволение бива врѣменно, облага се съ специални такси и винаги може да се отмѣни.

Чл. 23. Безъ особено разрѣшеніе отъ портовото управление, не могатъ да прѣстояватъ по кейоветъ корабитъ за товараніе и растовараніе на товаритъ си, повече отъ прѣдвидения въ правилника срокъ.

Чл. 24. Прѣхвърлянето товара отъ единъ корабъ въ други или въ прѣносни ладии, мауни и пр. става въ мѣстата, опрѣдѣлени за спираше, а не при кейоветъ; исключение може да се допусне отъ портовото управление само когато кейоветъ сж свободни, и то съ условие, че такива кораби ще се отстранятъ веднага, ако и да не сж довършили операциитъ си, щомъ заетитъ отъ тѣхъ мѣста се опрѣдѣлятъ за други кораби.

Чл. 25. Въ случай на пожаръ въ корабъ, по кейоветъ или въ близосѣднитъ на пристанището градски квартали, всѣки корабоначалникъ е длъженъ да държи екипажа си готовъ за даване помощъ, щомъ му се ти поиска отъ портовото управление.

При подпалване на нѣкой корабъ, корабоначалникътъ или пазача му, а въ случай, че тѣ пропуснатъ, то служащитъ отъ близкитъ кораби трѣбва да увѣдомятъ за това веднага портовото управление.

Всичко що се касае до потушаваніето на пожара се ръководи отъ портовото управление, и то има право да повиква на помощъ, въ такива случаи, пристанищнитъ работници и морицитъ отъ корабитъ, риболовнитъ ладии, варкитъ и пр.

Чл. 26. Ако нѣкой корабъ или друго корито потъне въ пристанище, плавателенъ каналъ или рейдъ, притежателтъ му е длъженъ да го прѣмахне и да исчисти на свои разходи дѣното въ дадения нему срокъ отъ портовото управление.

Въ противенъ случай, работата се извършва отъ портовото управление и разносикътъ, ако не се исплатитъ отъ притежателя или корабоначалника, се покриватъ отъ продажбата на кораба и товара му.

Чл. 27. Корабоначалникътъ и притежателитъ сж отговорни за поврѣдитъ, причинени на пристанищнитъ съоръжения отъ корабитъ имъ, освѣнъ ако е имало непреодолима сила.

За поврѣди, причинени на пристанищнитъ съоръжения отъ депозираніето, прѣхвърлянето, размѣстваніето и прѣнасяніето на стокитъ, или отъ друга нѣкоя операция, която се върши по кейоветъ, сж отговорни стопанитъ, получателитъ или испращачитъ на стокитъ, а сжщо и лицата, които сж си служили съ разни снареди за прѣхвърлянето и съ прѣвозни срѣдства за прѣнасяніето на тия стоки. Поврѣдитъ се поправятъ за смѣтка на горнитъ лица, независимо отъ прѣслѣдваніята, които би могли да се повдигнатъ.

Чл. 28. Корабоначалникътъ, на които корабитъ прѣстояватъ въ района на пристанището, сж длъжни да бдѣтъ за обносикътъ на матроситъ си и да внимаваатъ, когато по-

слѣднитъ се намиратъ на сушата, да не причиняватъ безпорядѣци или да се прѣдаватъ на невѣздържаностъ.

Чл. 29. Портовото управление е длъжно да дава съдѣйствиє, когато му се поиска отъ корабоначалникътъ, за възстановление реда въ кораба имъ.

Глава III.

Запрѣщения.

Чл. 30. Запрѣтено е безъ позволение отъ портовото управление да се вади пѣськъ, чакълъ, камъкъ и др. по брѣговетъ, плажитъ и въ района на пристанищата другадѣ, освѣнъ въ специално опрѣдѣленитъ за тая цѣль мѣста, означени въ особенни списѣци.

Списѣцитъ се приготвяватъ отъ портовитъ управления, съ съдѣйствията на портовитъ инженери, и се утвърдяватъ отъ Министерството на Обществениитъ Сгради, Пътищата и Съобщенията.

Чл. 31. Запрѣтено е да се строятъ, каквито и да било постройки, и насаждатъ дървета по брѣговетъ, плажитъ и въ пристанищата, безъ прѣдварително разрѣшеніе отъ Министерството на Обществениитъ Сгради, Пътищата и Съобщенията.

Безъ разрѣшеніе почивнитъ постройки се спиратъ, а свършенитъ, ако е необходимо, се прѣмахватъ по административенъ редъ, за смѣтка на притежателитъ имъ, независимо отъ прѣслѣдваніето и въ двата случая за самото нарушение.

Чл. 32. Запрѣтено е на всѣки корабъ да излиза изъ пристанището безъ изходенъ билетъ.

Чл. 33. Запрѣтено е на находящитъ се въ пристанището кораби и всѣкакви други корита, съ исключение на реморьборитъ и варкитъ на пилотитъ (водачитъ) да заставатъ до влѣзлитъ въ пристанището кораби, прѣди послѣднитъ да сж получили свободна практика.

Чл. 34. Запрѣтено е на корабитъ, освѣнъ въ случай на непреодолима сила, да хвърлятъ котва въ плавателнитъ проходи на пристанището.

Чл. 35. Запрѣтено е на установенитъ въ пристанището кораби, освѣнъ въ случай на непреодолима сила, да промѣняватъ мѣстата си безъ устно разрѣшеніе отъ портовото управление.

Чл. 36. Запрѣтено е на чужди за кораба лица да развързватъ или распушатъ привързпитъ му въжа безъ заповѣдъ отъ портовото управление.

Чл. 37. Запрѣтено е на корабитъ да влизатъ въ пристанището съ напълнени огнестрѣлни оръжия.

Чл. 38. Запрѣтено е на търговскитъ кораби, които товаратъ или донасятъ въ пристанищата барутъ, военни припаси и въобще всѣкакви взривни и леснозапалителни вещества, да се доближаватъ до кейоветъ или другитъ кораби, както и да се установяватъ другадѣ, освѣнъ въ мѣстата, които имъ покаже портовото управление, а тѣй сжщо и да растоварватъ, прѣди да взематъ прѣдпазителнитъ мѣри, изложени въ правилника.

Чл. 39. Запрѣтено е на застанките по кейоветѣ кораби да стојат безъ да товарятъ или растоварятъ.

Чл. 40. Запрѣтено е на установенитѣ въ пристанището кораби да стојат безъ да иматъ пълнолѣтенъ пазачъ.

Чл. 41. Запрѣтено е да се хвърля прѣстъ, камъње, савура и други материали въ пристанищата, рейдитѣ, плавателнитѣ канали и входовѣ имъ, както и въпъ отъ тѣхъ въ означенитѣ отъ портовитѣ управления периметри. Прѣмахването на тии материали става за смѣтка на причинителитѣ.

Чл. 42. Когато находицитѣ се по брѣговетѣ на плавателнитѣ канали и по кейоветѣ депозитни или индустриални заводи сж отъ такова естество, што не е възможно да се избѣгнатъ засипванията на горѣспоменатитѣ водни съобщения, разноскитѣ за редовното имъ чистение, съгласно указанията на портовитѣ управления, сж въ тежестъ на притежателитѣ или наемателитѣ.

Чл. 43. Запрѣтено е да се товаря, растоваря и прѣхвърля прѣстъ, чакълъ, пѣськъ, трошенъ камъкъ, савура, дребни въглища и други ситни материали безъ съблюденіе установенитѣ прѣдпазителни мѣрки.

Ако въпрѣки тии мѣрки, паднатъ материали въ водата и изважданieto имъ не стане веднага отъ причинителитѣ, то се извършва за тѣхна смѣтка отъ портовото управление.

Чл. 44. Запрѣтено е да се строятъ, истеглятъ на сухо, поправятъ или срутватъ кораби и всѣкакви други плавающи (flottant) корита другадѣ, освѣнъ въ опрѣдѣленитѣ за тая цѣль мѣста, и то съ позволение отъ портовото управление, което, споредъ случая, прѣдписва нуждитѣ прѣдпазителни мѣрки и опрѣдѣли врѣмето и траянieto на операцията.

Чл. 45. Запрѣтено е, безъ писмено позволение отъ портовото управление, да се вкарватъ въ пристанищата, басейнитѣ и каналитѣ кораби негодни за ижуване; а влѣзжилитѣ произволно, ако не се отстранжатъ веднага доброволно, се изваждатъ отъ портовото управление за смѣтка на корабоначалика притежатели или прѣдставителя.

Чл. 46. Запрѣтено е да се оставятъ стоки и всѣкакви прѣдмети по кейоветѣ, стълбитѣ и другитѣ мѣста въ района на пристанищата и басейнитѣ, безъ позволение отъ портовото управление, което се дава винаги срѣщо известни такси и за опрѣдѣленъ срокъ.

Слѣдъ истичанието срока, и ако не бже продълженъ, стокитѣ и прѣдметитѣ трѣбва веднага да се вдигнатъ; въ противенъ случай, тѣ се прѣнасятъ отъ портовото управление въ нѣкое депозитно мѣсто и не могатъ да се истеглятъ отъ интересующитѣ се, до като не се исплатятъ разноскитѣ по прѣнасянето, магазинажа и др.

Тая мѣрка може да се приложи въ случай на необходимостъ и прѣдъ истичанието на срока.

Чл. 47. Запрѣтено е да се гърми съ огнестрѣлни оръдия и да се палжатъ взривни вещества по корабитѣ и на сушата въ района на пристанищата, басейнитѣ и каналитѣ, безъ специально разрѣшение отъ портовото управление.

Чл. 48. Запрѣтено е да се оставятъ на свобода кучета и маймуци по корабитѣ, застанали на кейоветѣ.

Чл. 49. Запрѣтено е кѣпанието въ пристанищата другадѣ, освѣнъ въ опрѣдѣленитѣ за тая цѣль мѣста отъ портовото управление.

Чл. 50. Запрѣтено е ловението на риба въ пристанищата, басейнитѣ и каналитѣ безъ прѣдварително разрѣшение отъ портовото управление.

Чл. 51. Запрѣтено е да се палжатъ по брѣговетѣ огньове, които би могли да въведатъ мореплавателитѣ въ заблужденіе.

Чл. 52. Запрѣтено е по кейоветѣ да се пали огнь и да се употребяватъ свѣтила незапазени въ фенери.

Чл. 53. Запрѣтено е да се пали огнь и свѣтила по корабитѣ, освѣнъ до колкото е потребно за нуждитѣ на екипажа, ижтницитѣ, за службата на машинитѣ, и то огньтъ да бже добръ затворенъ въ металическа или заидана пещъ, а свѣтлината — въ фенери.

Чл. 54. Запрѣтено е да се пали огнь въ нестѣжени кораби и върху ония, които нѣматъ повече отъ единъ пазачъ.

Чл. 55. Запрѣтено е, безъ позволение отъ портовото управление, да се топли смола или катранъ въ корабитѣ, да се нагриватъ нѣкои тѣхни части, съ цѣль да се засмоливатъ, да се огаря корема имъ, както и да се истрѣбляватъ въ тѣхъ червеи и мишки, чрѣзъ опушване.

Чл. 56. Запрѣтено е да се топли смола или катранъ въ района на пристанището другадѣ, освѣнъ въ означенитѣ отъ портовото управление мѣста.

Чл. 57. Запрѣтено е пушението на тютюнъ и служението съ огнь, свѣтила и кибритъ въ корабитѣ и прѣноснитѣ мауни, натоварени съ запалителни вещества, както и по кейоветѣ прѣзъ врѣме на товаранieto и растоваранieto на такива вещества.

Чл. 58. Запрѣтено е да се оставятъ по кейоветѣ вмирсани стоки. Тѣ трѣбва веднага да се вдигнатъ; иначе това се извършва отъ портовото управление за смѣтка на тия, които сж ги оставили или сж заповѣдали да ги оставятъ.

Чл. 59. Запрѣтено е да се разиѣстватъ, поврѣждатъ, развалятъ, срутватъ или унищожаватъ разнитѣ съоружения и прѣдмети, които служатъ за обезпечение и улеснение на плаванieto или за украшение.

Поврѣдитѣ се поправятъ за смѣтка на причинителитѣ.

Чл. 60. Запрѣтено е на корабоначалинитѣ да даватъ прибѣжище въ корабитѣ си на лица, които се прѣслѣдватъ за прѣстѣпления отъ общъ характеръ.

Чл. 61. Запрѣтено е на корабоначалинитѣ да взематъ въ корабитѣ си външни лица за матроси и служители, безъ позволение отъ портовото управление.

Чл. 62. Запрѣтено е на корабоначалинитѣ да позволяватъ на екипажа си да излиза на суша, безъ знанието на портовото управление.

Чл. 63. Запрѣтено е на корабитѣ да влизатъ въ пристанищата съ пълна сила. Тѣ сж длѣжни да намаливатъ хода си до минимумъ.

Чл. 64. Запрѣтено е на корабоначалинитѣ и парходнитѣ агенти да извършватъ товаранieto и растоваранieto на стокитѣ по особни съглашения съ варкаджитѣ мимо реда, установенъ отъ портовото управление.

Чл. 65. Запрѣтено е да се присвояватъ чужди прѣдмети, намѣрени въ водата по крайбрежията и пристанищата. Лицата, които намѣржтъ такива прѣдмети, длъжни сж да ги прѣдаватъ веднага на портовото управление, което ги възнаграждава съ 30% отъ стойността имъ.

Глава IV.

Наказанія.

Чл. 66. Нарушителитѣ на постановленията на чл. чл. 30, 39, 48, 49, 50, 58 и 62-й се наказватъ съ глоба до 25 л.

Чл. 67. Нарушителитѣ на чл. чл. 12, 15, 25, 32, 44, 46, 47, 52, 53, 54, 55, 56, 61, 64-й и на алинея първа на чл. 65-й се наказватъ съ глоба до 50 л.

Чл. 68. Нарушителитѣ на постановленията на чл. чл. 16, 17, 18, 19, 20, 34, 35, 36, 40, 43 и 63-й се наказватъ съ глоба до 100 л.

Чл. 69. Нарушителитѣ на постановленията на чл. чл. 13, 22, 31, 37, 38, 40, 45, 51 и 59-й се наказватъ съ глоба до 300 л.

Чл. 70. Нарушителитѣ на постановленията на чл. чл. 14, 33 и 57-й се наказватъ съ глоба отъ 50 до 500 л.

Чл. 71. Нарушителитѣ на постановленията на чл. чл. 23 и 24-й се наказватъ за първия просроченъ денъ съ 20 л. глоба, а всѣки послѣдующъ денъ съ 5 л. повече отъ прѣдшествующия.

Чл. 72. За повторение на едно и сжщо нарушение прѣзъ годината, глобата се налага въ двоенъ размѣръ отъ она, прѣдвиденъ въ настоящия законъ.

Чл. 73. Нарушителитѣ на постановленията на чл. 60-й се прѣслѣдватъ, съгласно чл. 340-й отъ Наказателния законъ.

Чл. 74. Глобитѣ се налагатъ независимо отъ обезщетенията, които нарушителитѣ сж длъжни да платжтъ за причиненитѣ отъ тѣхъ врѣди и загуби.

Глава V.

Подсѣдность.

Чл. 75. Всѣко нарушение на настоящия законъ се констатира чрѣзъ актъ, съставенъ веднага слѣдъ откриванieto на нарушението, отъ органитѣ на портовото управление. Актътъ трѣбва да съдържа:

- а) датата и мѣстото на съставянето му;
- б) име и прѣзиме на съставителя;
- в) име и прѣзиме на нарушителя, както и народността и подданството му;
- г) въ какво се состои нарушението и по кои членове отъ закона се наказва, и
- д) обясненията на обвиняемия.

Актътъ се подписва отъ обвиняемия, отъ двама свидѣтели най-малко и отъ съставителя.

Ако обвиняемиятъ отбже да подпише, това се отбѣлзва въ акта.

Чл. 76. Актотѣ, съставени по начина указанъ погорѣ, иматъ неоспорима сила, до когато не се докаже тѣхната невѣрностъ или неоснователностъ.

Чл. 77. Наказанията, прѣдвидени въ чл. чл. 66, 67, 68, 69, 70, 71 и 72-й се налагатъ отъ началникътъ на пристанищата съ мотивирано постановление.

Чл. 78. На основание съставенитѣ актове, началникътъ на пристанището издава мотивирани постановления, съ които обвиняемитѣ се осжждатъ на прѣдвиденитѣ въ настоящия законъ глоби.

Тия постановления можтъ, въ двунедѣленъ срокъ отъ деня на съобщението имъ на осжденитѣ, да се обжалватъ прѣдъ сѣдилищата по апелативенъ или касационенъ редъ. Слѣдъ истичанieto на тоя срокъ, необжалванитѣ постановления влизатъ въ законна сила.

Чл. 79. Веднага слѣдъ издаване на постановлението, глобитѣ се обезпечаватъ съ париченъ залогъ или здраво поржчителство и не се позволява на корабитѣ, отъ които се иска глоба да отплуватъ изъ пристанището прѣди да сж обезпечжтъ. Исклучение се прави само за корабитѣ принадлѣжащи на общества, които иматъ постоянни прѣдставители на мѣстото, и ако послѣднитѣ се задѣлжжтъ писмено, че ще отговарятъ вмѣсто тѣхъ.

Чл. 80. По сжщия начинъ се присжждатъ и обезпечаватъ и обезщетенията, които нарушителитѣ сж длъжни да платжтъ за причинени врѣди и загуби.

Глава VI.

Общи нарѣдби.

Чл. 81. Всички търговски кораби, подъ българско или чуждестранно знаме, които се спиратъ въ българскитѣ пристанища, плащатъ пристанищни права, споредъ тарифата, която ще се изработи и одобри отъ Министерския Сѣвътъ.

Чл. 82. За нарушения на настоящия законъ, извършени отъ корабоналичникитѣ, властѣта, както и частнитѣ лица, можтъ да диржтъ глобитѣ и обезщетенията, било отъ нарушителитѣ, било отъ арматоритѣ и притежателитѣ на тия кораби.

Чл. 83. За прилаганieto на настоящия законъ ще се изработи особенъ правилникъ отъ Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

Чл. 84. Приходитѣ отъ такси и глоби, налагани и събирани по силата на настоящия законъ, сж за въ полза на държавата.

Георги Ив. Михайловъ: Прѣдъ насъ, г-да, имаме единъ законопроектъ, който е много важенъ. Важността на тоя законопроектъ, азъ можъ да констатирамъ, че именно пие, които живѣемъ покрай пристанищата, сме имали възможностъ да почувствуваме, за жалостъ, неговото отсъствие до сега. Всѣки, който живѣе покрай пристанищата, е билъ свидѣтель на голѣмитѣ безредици и неприятности, които сж се случвали по пристанищата, именно, вслѣдствие отсъствието на единъ законъ, който да урежда тая материя. Често ижти пароходи иджтъ и нѣма кждѣ да застанжтъ, защото други сж застанжли и не искатъ да се отмѣстжтъ. Управителитѣ на митницитѣ, на които е повѣренъ надзорътъ надъ пристанищата, сж нѣмали възможностъ да въведжтъ единъ редъ, защото сж нѣмали единъ законъ,

който да урежда тая служба. И азъ не можъ, освѣнъ да искажъ една благодарностъ къмъ г-на Министра на Общитѣ Сгради, Пктищата и Съобщенията, който е ималъ добрината да изучи нуждитѣ отъ такъвъ единъ законъ и да го внесе на разглеждане. Азъ не искамъ да влизамъ въ подробноститѣ на тоя законопроектъ, защото, той е извлъченъ, както и въ мотивитѣ е изложено, отъ италианския законъ и отъ френския и ромжнския правилници, които иматъ пристанища отъ много години насамъ, и гдѣто сж имали възможностъ да изучатъ нуждитѣ; слѣдователно, трѣбва да се надѣемъ, че тѣ иматъ тая служба уредена и иматъ добри закони по нежъ. Затова, азъ съмъ на мнѣние да се приеме законопроектътъ по принципъ и да се прѣврати на надлъжната комисия. (Гласове: Прието!)

Иванъ М. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Ще позволите и на мене въ нѣколко думи да направя нѣкои бѣлѣжки по тоя законопроектъ.

Г-да народни прѣдставители! Знаете, че отъ освобождението на България насамъ, у насъ много пжтъ, покрай Дунава, нашиятъ търговецъ бѣше жертва на разни експлоатации въ рждѣтъ на разни чужди подданици, безъ да сжществуватъ единъ законъ, за да обезпечава правата на българскитѣ граждани, когато, обратно, чуждиятъ подданикъ бѣше обезпеченъ спрямо мѣстнитѣ подданици. Случваше се да дойде нѣкой матрозъ отъ извѣстна гемия или паруходъ да пазарува и слѣдъ като натоварѣше своята мауна съ разни кошове, казваше на търговеца: „ела въ гемията да ти дамъ паритѣ“, и слѣдъ влизанieto въ гемията, вдига знамето и му казва „нѣма пари“. Ималъ съмъ случай да виджъ това. Отива търговецътъ при управителя на митницата и му се оплаква, като му казва, че нашиятъ стоки се крадѣтъ и т. п. и управительтъ отива, но матрозътъ му казва: „азъ съмъ подъ английско знаме, не можешъ да влѣзешъ“. Какво ще направя той тогава? — Отива въ сѣдилицето и вика нѣкой си Аронъ или нѣкой си Фландербергъ, но и съ това не можехъ да се обезпечѣтъ правата на българскитѣ граждани. Това бѣше за туй, защото не сжществуваше никакъвъ законъ.

Г-да народни прѣдставители! Като гледамъ хубавитѣ постановления на тоя законопроектъ, които ограждатъ всички права по Дунава, искамъ само да направя тия бѣлѣжки. Въ тоя законопроектъ сж пропуснати нѣколко работи, които сж много важни. Напр., ако има у насъ на всѣкждѣ кейове, нѣма да има тая опасностъ за бѣлѣжката, която ще направя. Напр., ако имаше на всѣкждѣ кейове, ще се привързватъ на кейовѣтъ и нѣма да има опасностъ, че съ прѣмипаванieto на другъ каикъ ще стане нѣкой поврѣда. Но прѣдставете си, че на много мѣста нѣма кей и една гемия или паруходъ иска да мине. Както и въ ромжнския правилникъ е казано, че не може една гемия повече отъ 10 метра мѣсто да държи; като хвърли анкора, тя има право да държи привързана съ сиджимъ за нежъ само тия 10 метра. Повече отъ 10 метра, ако излѣзе, напр. 10½, и се случи, че мине нѣкой паруходъ нощно врѣме или другъ нѣкой малкъ каикъ, напр. по Дунава, той не вижда вжжето, и като отива по течението на Дунава и като ми-

нава между гемията и брѣта, повлича и сиджима и съ това притуря и канца и стоката може да пострада. Въ тоя случай, кой ще плаща стоката на тоя човѣкъ? Ето защо, въ тоя случай, трѣбва да се прѣдвиди, че ако има отъ 10 метра повече, всички разноски оставатъ за смѣта на стопанина на кораба. Въ тоя законопроектъ не се опрѣдѣля: на какво разстояние, колко метра трѣбва да има отъ пристанището до тамъ, гдѣто трѣбва да бждѣтъ вързани гемитѣ, и ако се случи нѣкога да паднатъ нѣкои отъ тия малки канци, да се давѣтъ, то бждете увѣрени, че споредъ законопроекта, онзи човѣкъ, който ги е натоварилъ, ще загуби, а и тоя, който е притежателъ на стоката, не може да вземе нѣщо. Дѣйствително, съ чл. 80-й се урежда подсждността за такива нарушения, като се излага въ чл. чл. 75—79-й, какъ ще се осжжда, какъвъ актъ ще се състави, какво трѣбва той да съдържа и каква гаранция трѣбва да се взема отъ всѣки нарушителъ, и до гдѣто не обезпечи поврѣдитѣ, трѣбва да положи гаранция. Чл. 80-й отъ този законопроектъ казва: (Чете.) „По сжщия начинъ се присжждатъ и обезпечаватъ и обезщетенията, които нарушителитѣ сж длѣжни да платѣтъ за причинени врѣди и загуби“. Значи, най-важниятъ членъ тукъ е 80-й. Въ случай, че нѣкоя гемия, или валоръ, нанесе нѣкой ударъ или нѣкое друго поврѣждение на порта, въ такъвъ случай, този членъ прѣдвижда, щото този капитанъ де портъ, или ако е третостепененъ, митничниятъ управитель да има право административно да го сжди за врѣдитѣ, които е нанесълъ. Но азъ мисля, че има противорѣчие въ чл. 80-й, понеже съмъ ималъ случай да гледамъ, и не само да гледамъ, но и да се явижъ като прѣвъ стопанинъ въ Галацъ прѣдъ международната комисия, че всички събсъквания и спорове между гемитѣ не може да се рѣшаватъ отъ капитанъ де портъ, а се рѣшаватъ отъ международната Дунавска комисия. Това го има въ ромжнскитѣ правилници. Въ ромжнскитѣ правилници е казано, че за всички спорове капитанията съставлява актъ, констатира, и всички работи испраца въ международната комисия. Международната комисия, ако памѣри, че се изискватъ технически работи, делегира една капитания, да констатира на мѣстото, гдѣто е гемията, загубитѣ, и тогава се произнася съ рѣшение за исплащанieto обезщетението, което е задлѣжено, и може да се ексекутира отъ всѣка държава. Ако по този чл. 80-й осжждамъ единъ английски шлепъ на 2—3.000 л., и въ този случай трѣбва да отиде това наше рѣшение въ Англия, ще ли има сила да се изпълни?

Моля почитаемота комисия по Министерството на Общитѣ Сгради да ме повика, за да дамъ нѣкои свѣдения, защото съмъ билъ очевидецъ на много случаи, и като иметъ. Единъ пжтъ се яви единъ английски паруходъ съ единъ шлепъ и понеже, поради голѣмитѣ наводнения въ града, нѣмало кждѣ да спре, отива и забива анкората въ двора на единъ човѣкъ. Казва му стопанинътъ: какво правишъ? Ще съборишъ къщата! Англичанинътъ го напусвалъ. Отива човѣкътъ при митническия управитель, но този послѣдниятъ му казва: какво ще прави, когато пѣма мѣсто! Страхъ го човѣка да не го отчислѣтъ. Най-послѣ се являва

прѣдъ мене. Отивамъ да му кажа да си вдигне анкората, но той вдига едно синьо знаме и не ме пропуска да отидѣ, понеже съмъ се билъ намиралъ на английска територия, (Смѣхъ.) Азъ тогава се принудихъ, отидохъ и взехъ двама пожарникари, изваждамъ анкората и му казвамъ: „добъръ пътѣ!“ По този начинъ ние се ликвидирахме. Той английски, азъ български, свърши се работата. Такива случаи, г-да народни прѣдставители, съ разни неприятности ставатъ, и послѣ молби до министерствата, ноти до правителствата и пр. Така щото, като има законъ, всѣки ще може да запази своитѣ права. Ако единъ англичанинъ или французинъ наруши закона, ще има срѣдство да се накаже.

Прѣдсѣдателъ: Понеже никой другъ не иска думата, пристѣпваме къмъ гласуване. Моля онѣзи г-да прѣдста-

вители, които приематъ законопроекта за полицията на крайбрежията и пристаницата, по принципъ, и да се испроводи на надлѣжната комисия, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Ще се испроводи на надлѣжната комисия.

Има да съобща на Народното Събрание, че е постъпилъ законопроектъ за инспекция на класнитѣ и основнитѣ училища. Ще се тури на дневенъ редъ за утрѣ. (Гласове: Още не е раздаденъ!) Още сега ще се раздаде.

Ония, които приематъ да се вдигне засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.)

Засѣданието се вдига.

(Затворено въ 6 часътъ вечеръ.)

Прѣдсѣдателъ: Д-ръ Георги Янколовъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Христо Ивановъ.
Петко В. Горбановъ.
Георги Губидѣлниковъ.

Секретари: { Петръ Папанчевъ.
Жеко Ив. Жековъ.
Петръ К. Бобчевски.
Лука Братановъ.
Никола Ив. Козаровъ.

Секретари: { Иванъ М. Лиловъ.
Иванъ Пецовъ.
Стефанъ Ивановъ.
Георги Н. Юруковъ.
Василъ Ив. Димчевъ.

Секретари: { Боби Лафчиевъ.
Христо Теодоровъ.
Георги Ив. Михайловъ.
Янколъ Донковъ.
Данчо В. Пишмановъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Хр. П. Константиновъ.